

Per 1395/2011

10033559,24

COBISS

GORISKA KNJENICA

Čolovski časnik 2011

u središču

O osamosvojitvi Slovenije
20 let po tem

intervju

Ujeli so me v »stometrskem
pasu«, tik ob meji...

Društvo Trillek - dvajset let na sceni

KRIŽNA GORA

Križna Gora je najvišje ležeči zaselek Cola in tudi 957 metrov visok hrib, ki se s Špikom (986 m) dviguje nad našo vasjo ter predstavlja priljubljeno pohodniško točko Colčanov. Sam zaselek je zelo razvejan in od prve do zadnje hiše je kar nekaj kilometrov.

Vas je bila včasih gosto poseljena in njeni prebivalci so dobro izkoriščali naravne danosti, ki so se jim ponujale. Ljudje so se največ ukvarjali s kmetijstvom in z gozdarstvom. Leta 1900 naj bi v vasi živelo 117 ljudi. Že po prvi svetovni vojni pa so se stvari začele spreminjati in število prebivalcev je skokovito upadalo. Tako leta 1931 beležijo 114 Križnogorcev, leta 1961 pa le še 82. Prav obdobje industrializacije je iztrgalo ljudi z zemlje in iz gozda ter jih prisililo, da so si začeli iskati nove možnosti za preživetje, kajti zemlja in gozdovi niso mogli več preživeti številnih družin. Dodaten vzrok za izseljevanje pa je bila tudi odročnost vasi in njena slaba povezanost z dolino. Ceste so bile namreč slabe, nekatere tudi večji del zime nepreplužene. Do 80. leta prejšnjega stoletja je bila glavna prometna pot s Križne Gore speljana proti Vodnjaku, kjer se je priključila na boljše asfaltno cesto. To pa je bilo pozimi še huje, kajti iz hude križnogorske zime si moral iti še v hujšo zimo proti Vodnjaku. Cesto skozi Žagolič, mimo Kranč do Predgozdnika, so začeli urejati in po delih tudi asfaltirati šele po letu 1980, elektrika je prišla v vas sredi sedemdesetih let.

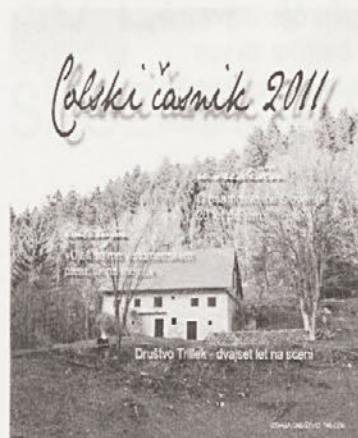
Žal niti elektrika niti ceste niso zaustavile izseljevanja. Z vsakim desetletjem je število prebivalcev padlo še za približno 20, vse več je bilo praznih hiš, neobdelanih zemljišč in zaraščenih travnikov. Na srečo danes ostaja na Križni Gori še par posameznikov, ki jih industrializacija ni pregnala s teh lepih krajev. Po zadnjih podatkih (popis prebivalstva 2011) naj bi tu živelo 9 prebivalcev. Nekateri še ohranjajo kmečko tradicijo, nekaj je takih, ki se na delo vozijo v dolino oziroma v okoliške kraje, vse več pa je posameznikov, ki si tu le občasno poiščejo mir in sprostitev.

Zanimive rezultate nam da tudi primerjava rabe prostora v katastrski občini Križna Gora leta 1826 (franciscejski kataster) z izrabo prostora danes. Leta 1826 je bilo tu 40,7% travnikov in pašnikov, danes pa jih je le še 20%. Prav tako se je močno zmanjšala površina njiv, in sicer z 41,76 ha na skromnih 2,48 ha, gozdnatost se je povečala s 56 % na 77 %, danes pa se zarašča že 20,13 ha zemljišč.

Kot zanimivost dodajam še preglednico števila prebivalstva na Križni Gori od leta 1900, mislim, da komentar ni potreben.

Leto	1900	1931	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Št. preb.	117	114	82	58	26	12	7	9

Števan Faren

Uredila: Anja Rijavec, Andreja Petrovčič

Pomočnik: Lucijan Trošt

Uredništvo: Tanja Hladnik, Luka Bizjak, Janez Kovšca, Jernej Škvarč, Simon Škvarč, Tim Žgavec, Ana Tratnik, Jerneja Tratnik

Oglasno trženje: Dušan Koren, Silvan Praček

Lektoriranje: Barbara Koren, Marija Bajc

Naslovna fotografija: Luka Bizjak

Oblikovanje in prelom: Tina Maraž

Naklada: 250 izvodov

Datum izida: 25. 12. 2010

<i>u središču</i>	5
O osamosvojitvi Slovenije 20 let po tem (skozi oči različnih generacij).....	5
Dvajset let Slivenije.....	5
Moji pogledi.....	7
Sloveniji ob njenem 20. rojstnem dnevu.....	9
Društvo Trillek - dvajset let na sceni.....	11
Parlamentarne volitve 2011.....	13
<i>interju</i>	14
Ujeli so me v "stometrskem pasu", tik ob meji... ..	14
Beg v svobodo.....	17
Tu, v Kanadi, so rezultati mojega dela, mojih žuljev... ..	22
Čez noč so izginili... ..	30
<i>zgodilose je</i>	32
Novosti na Colu.....	32
Nekaj besed o gradu Trillek in njegovi okolici.....	36
Sreča v nesreči.....	38
Masovno sekanje borovcev.....	40
Tek, nova modna muha na Colu?.....	41
<i>društva</i>	45
Poročilo poveljnika za leto 2011.....	45
Colski gasilci za leto 2011.....	46
Omogočati ali zahtevati.....	50
Taborjenje Colske gasilske mladine 4. - 10. 7. 2011.....	51
Rokometni klub Col v sezoni 2010/11.....	53
<i>župnija</i>	55
Novo umetnine v Colski župnijski cerkvi.....	55
Oratorij Col 2011.....	58
Colska župnijska kronika za iztekajoče se gospodovo leto 2011.....	60
<i>krajevna skupnost</i>	62
Fotovoltaična elektrarna "sonce Višnje".....	62
<i>pogled v zgodovino</i>	67
Valentin Bernot, učitelj na Colu.....	67
Oglarjenje.....	69
<i>osnovna šola</i>	71
Zdrav duh v zdravem telesu.....	71
O hudobnem svinčniku.....	72
Izbrani zvoki, čisti toni, ubrani napevi.....	73
Utrinki s Colske šole.....	74
<i>colčanke in colčani</i>	79
Za - govor podob.....	79
To niso glasovi, to so planeti in sonca, ki nenehno krožijo!.....	80

D P 33.559/2011

Leto je hitro prišlo naokoli in ponovno smo se člani uredništva zbrali na prvem sestanku. Na plan so začele prihajati nove ideje, nov material in pred vami je končan izdelek – 24. številka Colskega časnika. To je že druga številka, pri kateri mladi člani pospešeno sodelujemo. Starejši sodelavci nas "zakladajo" z nasveti in nas pripravljajo na to, da se bodo po jubilejni 25. številki (vsaj iz aktivnega sodelovanja) umaknili. Še vedno delamo napake, ampak kakor je rekel Samuel Phelps: "Človek, ki ne dela napak, običajno nič ne dela!"

Z enim očesom pa v uredništvu že gledamo naprej. Naslednje leto bo, kot že rečeno, Colski časnik praznoval četrto stoletje delovanja. 25 let sestankov, zbiranja idej, pisanja, urejanja, ... 25 številčk časnika za vas bralce! Ob tej priložnosti vas uredništvo vabi k sodelovanju. Vse mlade in manj mlade, tiste, ki imate nove ideje, zamisli, ste željni sodelovanja in bi se radi pridružili naši ekipi, vse vas vabimo, da se nam pridružite!

Col se lahko pohvali s tradicijo. Imamo Prostovoljno gasilsko društvo, društvo Trillek, ki vsako leto pripravlja prireditve ter ohranja običaje in imamo Colski časnik, že 24. številčk. Prav je, da ne zavržemo tradicije in se trudimo, da bo časnik redno izhajal še naprej. Zato upava, da bo na naslednjem sestanku prisotnih veliko novih obrazov.

V imenu uredništva in vseh avtorjev vam želiva veliko užitkov ob branju.

Andreja Petrovič in Anja Rijavec

**Božično novoletni prazniki so kot zatočišče,
kot tisti mirni kotiček,
ki ga vztrajno iščemo skozi vse leto.**

**Pridejo s tihim pišem vetra,
nas umirijo in ostanejo ravno prav dolgo,
da ustavimo vedno hitrejši korak
in se zazremo vase ter drug v drugega.**

**Naj bo prihajajoče leto 2012 umirjeno,
uspešno in polno medsebojne ljubezni.**

O OSAMOSVOJITVI SLOVENIJE 20 LET PO TEM SKOZI OČI RAZLIČNIH GENERACIJ

Dvajset let Slovenije

Težko smo pričakovali osamosvojitve, da bi po dolгих stoletjih le postali samostojna država. Spominjamo se Karantanije, karantanskih Slovanov, knežjega prestola na Gosposvetškem polju pri Celovcu, kjer smo Slovenci ustoličevali svoje kneze, ki so vladali slovenskemu narodu. Od takrat je minila dolga doba, doba hlapčevanja in poniževanj.

Z osamosvojitveno vojno v drugi svetovni vojni smo se južnoslovanski narodi združili v državo Jugoslavijo. Bila je organizirana kot republika. Sestavljalo jo je šest republik, med njimi tudi Slovenija. Naše glavno mesto je postal Beograd. Pred tem smo med Avstro-ogrsko hodili na Dunaj, v času fašizma pa v Rim. Zakoni, ki so bili oklicani v Beogradu, so bili pisani predvsem na kožo Srbom. Oni so se oklicali kot glavni. Ostali smo jim bili podrejeni. Slovenci smo to močno čutili. V zadnjih letih skupne države smo morali celo delati za nerazvite, za srbske pokrajine, kamor je odtekal denar našega dela, ki smo ga opravljali celo brezplačno.

Spominjam se osamosvojitvene vojne leta 1991. Na Colu smo s strahom opazovali tanke, ki so vozili po dolini Bele proti Vrhpolju. Vsi smo bili vznemirjeni. Na Colu je bilo nekaj Italijanov,

ki so hoteli v dolino, a so jih domačini preusmerili preko Lokev, ker vožnja po dolini ni bila več varna.

Jugoslovanska armada je hotela okupirati Slovenijo. Mi smo se temu uprli in postavljali tankom barikade. Do večjega prelivanja krvi hvala Bogu ni prišlo, ker so se problemi reševali predvsem s pogajanjem. Vojniki JLA so se množično vdajali teritorialni obrambi in civilistom.

Sam sem bil v tistem času v štabu civilne zaščite. Skrbel naj bi za civilno prebivalstvo, za zaklonišča in za nudenje prve pomoči v slučaju uporabe kemično-bioloških sredstev.

Vojašnicam v Ajdovščini je bila odvzeta oskrba z elektriko in hrano. Vojaška oblast se je temu uprla in zagrozila, da bodo bombardirali ajdovska podjetja. Bila je tudi velika nevarnost, da bodo razstrelili skladišče streliva pri izvihu Hublja, kar bi imelo katastrofalne

posledice za bližnje prebivalstvo in celo za del Ajdovščine v skladišču je bilo namreč veliko razstreliva.

Vojne razmere so se po desetih dneh umirile in vojniki so začeli odhajati iz Slovenije. Iz Ajdovščine so odhajale cele kompozicije vlakov, ki so odvažale tanke, tovornjake in drugo vojaško opremo. Teritorialna obramba je spremljala vse njihove premike in temu primerno ter ob pravem času ukrepala. Opazovalnico so imeli tudi na silosih Mlinotesta, od koder so opazovali predvsem dogajanje na železniški postaji.

Končno je prišla osvoboditev, česar smo bili zelo veseli. Po toliko stoletjih smo Slovenci dobili svojo državo. Takrat smo bili vsi evforični in pričakovali smo neverjetne spremembe, kar nam je bilo tudi obljubljeno. Ko danes, dvajset let od teh dogodkov, gledamo nazaj, ugotavl-

jamo, da pa le ni bilo vse tako, kot smo si takrat želeli.

Kot redni obiskovalec Marijinega svetišča na Kureščku pri Ljubljani naj povem svoje prepričanje, da smo bili pri osamosvajanju Slovenije deležni tudi velikega Božjega blagoslova in Marijine priprošnje. Na tem kraju daje Marija svoja sporočila očetu Francu Špeliču, nekdanj komunistu, nato diakonu, po smrti žene pa ga je nadškof pok. dr. Šuštar posvetil v duhovnika. Prvo sporočilo na Kureščku je oče Špelič prejel 10. februarja 1990. Naj navedem nekatera Marijina sporočila, ki se nanašajo na Slovenijo:

▫ 8. februarja 1992 je med drugim povedala: »Nad jugom se zbirajo grozeči oblaki. Sloveniji ne preti več vojna nevarnost, pač pa vanjo vdira nevarna duhovna tema. Ta se bo zelo zvito skušala vtihotapiti v vse pore krščanskega življenja in delovanja. Škodovati krščanstvu in prevzeti državno oblast – to je njen glavni cilj. Iz Slovenije bo tema segala daleč naokoli.«

▫ 4. junija 1994 je povedala: »Moj odgovor na molitve v Sloveniji naj bo svet v pričevanje o moji navzočnosti. Rešeni ste po milosti – kot odgovor na vero maloštevilnih. Nebesa čakajo na vašo hvaležnost. Ne pripisujte uspehov človeški modrosti in moči. Čujte, da boste prepoznali Božjo roko, ki vas blagoslavlja.«

V novi državi smo pričakovali predvsem veliko večjo enakopravnost, pričakovali smo večjo svobodo tiska in tudi večjo versko svobodo, pa se žal vse to ni uresničilo tako, kot smo pričakovali.

S propadom komunizma so nastale nove razmere tako v Evropi kot tudi pri nas. Komunizma res ni več, vendar so se nekdanji aktivisti pomešali v različne stranke in ohranili staro miselnost. Tako žal v Sloveniji le

nismo dovolj odločno prekinili s staro miselnostjo.

Primorci smo po prvi svetovni vojni ostali priključeni Italiji, kjer je vladal fašizem, zato smo se v drugi svetovni vojni množično pridruževali partizanom predvsem zato, da bi se osvobodili fašizma. Naš narod je bil predvsem antifašistično usmerjen in si je želel priključitve k skupni domovini Sloveniji. Nastala so nova nasprotujoča si gibanja, ki so jih vodili primorski intelektualci. Nastalo je gibanje za osvoboditev Primorcev izpod fašizma, ljudje so se različno opredeljevali, nekateri so se pridružili Osvobodilni fronti, drugi komunistom. Formirale so se skupine domobrancev, pa plava garda, nekateri so podpirali četnike in kralja, ki je takrat že zbežal v London. Da bi osamosvajanje prekinili, so Italijani pobrali vse intelektualce in voditelje strank, jih zaprli ali poslali v koncentracijska taborišča. Tako je primorski narod ostal brez inteligence in brez svojih voditeljev. Takrat so se združili duhovniki, ki so bili še »edina« inteligenca, ki je ostala med ljudstvom. Ustanovili so sredinsko stranko, ki se je trudila samo za dobro našega človeka in ni hotela podpirati nobene od nastalih strank in gibanj. Ostali so nevtralni. Ker so delovali tudi kot duhovniki med partizani in med ranjenci v bolnicah, so hoteli, da jim to nevtralnost pisno potrdi tudi vodstvo partizanov, kar se je tudi zgodilo. Sredina se ni strinjala ne s komunizmom in tudi ne s kapitalizmom, ki je tudi močno ogrožal in bogatel na račun delavnega človeka. Duhovnik Virgil Šček, ki je deloval na Tržaškem, je zapisal: »Vsak narod je zapisan pogubi, ako ni gospodarsko samostojen.« Njegov gospodarski sistem predvideva odpravo krivičnega in skrajno nemoralnega kapitalističnega družbenega reda, ki temelji na izkoriščanju. Zagarjal je nov družbeni red, ki bi slonel na socialni pravičnosti in enakosti vseh stanov. Predvideva prehod v social-

izem brez revolucije. Delavci naj bi bili soudeleženi pri lastništvu podjetij. Delavski sloj naj bi postal gospodar svojega dela. Vprašanje o vsakdanjem kruhu je nad vprašanjem jezika, kajti vse pridobljene jezikovne pravice nič ne koristijo, če bi zmanjkali vsakdanji kruh in bi narod moral zapustiti rodno grudo.«

Šček fizično preživetje postavlja kot pogoj duhovnega preživetja: »Ljudstva, ki ječe v gospodarski odvisnosti, so nesposobna za resen politični in kulturni napredek. Kjer je revščina, tam ni samozavesti, tam ni odločnosti, tam ni kulture.«

Zahteval je tudi pravično plačilo za delo, upravičenost do zasebne lastnine, maksimalno premoženjsko mejo. Med NOB zato pričakuje ohranitev zasebne lastnine v tistem obsegu, ki ni škodljiva skupnosti (Miroslava Cencič: Primorska sredina ...). Uresničitve tega programa si želimo tudi danes, da bi zaživel svobodno, da ne bi bile tako velike razlike, da bi nam vladali pošteni in neoporečni ljudje. Že stari Grki so v svojem času zapisali, da je za vladarja najbolj pomembno, da ni omadeževan, da je moralno in politično neoporečen.

Kljub kritikam je v teh dvajsetih letih opazen velik premik pri standardu naših ljudi, pa če grem še nazaj v čas moje mladosti, so nastale zelo velike spremembe na vasi in sploh v življenju našega človeka. V času moje mladosti je bila praktično pri vsaki hiši krava ali svinja. Veliko je bilo gnojišč po vasi, česar se danes ne vidi več. Po vasi je zaudarjalo po živini, pasle so se muhe, predvsem po kuhinjah so bili celi roji muh. Ker ni bilo drugih sredstev, smo obešali praprot na strop, na katerega so odhajale muhe počivat. Bili so tudi stekleni muholovci, v katerih je bila sladka voda. Muhe so uhajale na sladko v kozarec, iz katerega niso mogle več na prostost in tako smo na mizah gledali muhe, ki so se utapljale v sladkorni raztopini.

Otroci niso prihajali v šolo z avtobusi tako kot danes. S Križne Gore so prihajali peš nekajkrat tedensko. Opravičeni so bili do določenih ur izostanka. Jasno, tudi znanja niso imeli toliko kot ostali, ki so redno obiskovali šolo. Tudi obuvala ni imel vsak. Veliko otrok je prihajalo v

šolo bosih, oziroma so si med potjo izmenjevali obuvalo. Ker ni bilo drugih delovnih mest, so ljudje množično odhajali služiti kot hlapci ali pastirji k bogatejšim kmetijam, kjer so delali za golo preživetje. Bilo je veliko primerov, ko so otroci že pred desetim letom življenja morali od doma služiti kot

pastirji k sorodnikom ali pa k popolnoma tujim ljudem. Hvala Bogu, da so ti časi za nami in Bog daj, da bi se nikdar več ne vrnili.

Iva Pregelj

Moji pogledi

Pogledam skozi okno in vidim, da imam obisk. Lučo!

„Kaj za vraga ima za bregom?“ sem si dejal.

Ogledujeva buče pred hišo.

Res so velike. „Kje si jih pa toliko dobil?“ ga zanima. „Kje so zrasle?“

„V Lazu,“ mu odvrnem.

„Ne me hecat,“ se ne da prepričat.

„Res je,“ mu potrdi še žena.

„Greš noter?“ ga pobaram.

„Ne, se mi mudi,“ odgovori kot vedno. „Boš napisal kaj za Colski časnik?“ me preseneti.

„Saj si že enkrat pisal, leta 1991,“ vztraja, sili. „Daj, daj!“

Torej bom. „Če ne bo v redu, imate koš. Kaj naj pišem?“

„Piši! Morda naših 20 let, 20 let nove države.“

„Bom.“

Torej 20 let moje države, moje domovine, naše Slovenije. Skušal bom pogledati skozi svoje okno v dobrem in slabem. „Morda pa bom pogledal še malo bolj nazaj“.

„Daj, kakor hočeš.“ In že ga ni več.

Pa začnimo. V stari Jugi je vladal komunizem, to je bil čas, ko se je pisala zgodovina samo na prednji strani lista. Drugače misleči so bili v tem enoumju razredni sovražniki, ki so bili preganjani in sankcionirani, lahko tudi likvidirani. Druga stran zgodovine je še sedaj skoraj prazna, čaka, verjetno na tako imenovano spravo. Od prizadetih tako zaželeno. Zaradi česar se naš narod še sedaj razdvaja, deli. Nekateri pravijo temu polarizacija.

Prvo stran razlagajo naši vrli mladi zgodovinarji kot tisto pravo. Kako pa bi drugače, saj je druga stran zgodovine, kot smo rekli, skoraj prazna. Seveda, govori o tem, kar so prebrali iz knjig. Tam pa ne piše tako kot razmišljajo v drugih evropskih državah. „Aja, tisti fašizem, nacizem, ja tudi tisti komunizem.“ Vsi izmi so enaki, torej naš ni bil nič boljši. Če bi šteli tudi po surovosti enoumja, zatiranju tlačenju, pobijanju drugače mislečih, ne vem,

če ne bi bil naš med prvimi. Spet se lahko vprašamo, zakaj polarizacija, zakaj sprava. Ne vem? Morda pa vsaj opravičilo tistim, ki so jih preganjali, pobijali? Morda opravičilo takratnim otrokom, nič krivim za poglede in dejanja staršev? Morda? Morda zato, ker so posledično tudi takratnim otrokom plenili, rubili premoženje, pisali neresnične karakteristike. In te laži so jih spremljale povsod v življenju. Seveda, nekaj

teh, ki so te karakteristike pisali je še sedaj živih, hodijo kot da niso še nikoli nikomur niti lasu skrivili.

Kaj res?

Morda pa je le potrebna sprava!

Počasi se je začel bližati 4. 5. 1980.

Tito je umrl, borec in nosilec ideje bratstva in enotnosti, skorajšnji dobitnik Nobelove nagrade za mir.

V času titoizma je komunizem pri nas doživel vso to surovost. S smrtjo se je kult osebnosti in strahovlade razkrojil, se razblinil. Sirene so tulile, pristaši so jokali, se množično zbirali.

Nekaterim pa so sirene oznanjale veselo novico o smrti diktatorja s skorajšnjo nagrado za mir. Veselili so se tisti, ki jih je ta sistem ponižal in tlačil.

Po smrti je bratstvo, prisiljeno v enotnost, začelo razpadati.

A prišli so novi zdravilci – Miloševići, Tuđmani in tudi naši, slovenski posebneži, jaz sem jim pravil srbski Slovenci. Ustava jim je zagotavljala svobodo govora v maternem jeziku, oni pa so govorili srbsko, ker so se bali, da jih bratje Srbi ne bi razumeli. Ti zdravilci so hoteli ozdraviti Jugoslavijo, a kaj, ko je bila Jugoslavija na koncu.

Čas je tekel.

Leto 1988, čas procesa proti četverici zaradi izdaje vojaške skrivnosti in kraje dokumentov. Proces s političnim ozadjem in uporabo srbskega jezika je narod zrevoltiral. Začele so se velike demonstracije kot znak nezadovoljstva. Kje so bili takrat naši vrli predsedniki CK ZKS?

Morda pa je ta proces izmaknil kamenček izpod koles voza, da se je ta začel počasi premikati. Nezadovoljstvo slovenskega naroda, vse bolj hrepenečega po svobodi in odcepitvi, je 8. 5. 1989 pripeljalo do majniške deklaracije. Nastajajoča opozicija DEMOS je z deklaracijo zahtevala odcepitev in svobodno državo Slovenijo, nove demokratične temelje in

konec komunizma. Čas nove Slovenije je bil blizu!

Po zmagi v desetdnevni vojni je bila

23. 12. 1991 sprejeta nova ustava,

ki je postavila temelje novi državi.

Ljudstvo je bilo veselo, evforično.

Nova samostojna država je bila kmalu priznana od držav skoraj vsega sveta.

Prva vlada je po toliko letih enoumja pripadala DEMOS-u, ta pa je že po nekaj notranjih sporih leta 1992 razpadel. Seveda, to so bili začetni, mali, negotovi koraki pomladnih strank. A glej ga zlomka, ljudstvo naveličano komunizma je spet volilo komuniste. Ljudi, ki so se hvalili in bili ponosni na svojo enoumno ideološko preteklost. Vse vzhodne države, ki so se tudi s težavo otresle komunizma, so sprejele zakon o lustraciji. To je zakon, ki vodilnim članom starega partijskega sistema onemogoča priti na vodilna politična mesta. Nikjer drugje, razen pri nas, v tako imenovani demokratični družbi, se to ni zgodilo! O Bog, ali smo Slovenci res tako drugačni?

Toda čas je tekel, Slovenija je bila ob veliki izgubi jugo trgov v veliki krizi. Počasi se je stabilizirala in izšla iz krize kot prepoznavna, hitro okrevajoča gospodarska država. A politično je ostala hroma. Dva pola, dva parlamenta, naši, vaši. Polovica vidi ta papir belo, polovica črno. Cel kup namišljenih sposobnežev z obeh polov meče polena eden drugemu pod noge.

Zakaj? Zakaj?

Seveda, spet sprava, spet pobotanje?! Ob vsem tem neredu v koaliciji in tudi v opoziciji se je za vprašat: Ali res, ob vsej globalni krizi in recesiji ne vidijo, nočejo videti, kam drvimo? Ali res zaradi svojega prav nočejo, povedano po colsko, „prižlajfat“ voza, ki vsem pred očmi drvi v blato.

Sedaj smo ... kje?

Zadeva je zelo resna. Volitve so mimo, voz pa še vedno v blatu. Štanga je prazna, čaka na konje, z leve ali desne. Čakamo furmana iz Evrope,

ki že vihti svoj bič. Vprezite te konje, te jankoviče, virante, pahorje, janše, žerjave.

Ukrotite jih, naj bodo levi ali desni. Naj zaiskrijo s kopiti.

Potegnimo voz iz blata!

V slogi je moč, skupaj bo šlo?!

Eda Puc

Sloveniji ob njenem 20. rojstnem dnevu

Prispevek nastaja v burnih časih. Osrednji počastitvi dneva državnosti in dvajsetletnice samostojne Slovenije, ki je 24. junija 2011 potekala na prenovljenem Kongresnem trgu v Ljubljani, je v zgodnji jeseni sledil hladen tuš prvih predčasnih parlamentarnih volitev v zgodovini države. Pred dobrim mesecem se je vnel predvolilni boj in danes je začel veljati predvolilni molk. Ko bo besedilo objavljeno, bo volja ljudstva že znana, Janša, Janković, Pahor, Virant, Erjavec in drugi kameradi pa se bodo mujali s sestavljanjem vzdržne koalicije. Potem bo čas za nova prerekanja, hudo kri, javnomnenjske raziskave ... najkasneje čez štiri leta, morda že veliko prej. In politično-oblastniško kolo se bo zavrtelo v nov krog.

Pa vendar. Zakaj je bila moja prva asociacija na zgornji naslov politika? Ali se ni osamosvajanje zares začelo z voljo ljudstva, bodočih državljanov, na plebiscitu o samostojni in neodvisni Sloveniji 23. decembra 1990? Tudi če pustimo politično dogajanje ob strani, to ljudstvo zdaj preživlja nemirno obdobje.

Brezmejni optimizem in zanos prvega desetletja po osamosvojitvi sta se predvsem v zadnjih letih redno srečevala s propadanjem ključnih industrijskih panog, visoko stopnjo brezposelnosti (septembra 2011 je ta znašala 11,5 odstotkov) in vztrajnim podaljševanjem čakanja mladih na prvo zaposlitev – v prvih desetih mesecih leta 2011 so na delo povprečno čakali nič manj kot osem mesecev. Taki in drugačni vodilni so v svojih besednjakih »zgodbo o uspehu« zamenjali z zapletenimi izrazi, kot so »recesija«, »dolžniška kriza«, »kreditni krč«, »kriza evrskega območja« in »politika zategovanja pasu«. Ne bi raje rekli bobu bob in prislunčili socialno najšibkejšim, da težko živijo ali da preprosto ne zmorejo več iz meseca v mesec? Da se s poštenim delom ne morejo dostojno

preživljati? Da so sicer zaposleni, ampak že več mesecev niso dobili plače? Da bi mogoče morali vsi, ki pretirano služijo, stopiti korak nazaj v svojih nebrzdanih željah po še več? Vsaj za kratek čas je dobro, da smo Slovenci dovolj podjetni, da se proti letom suhih krav borimo tudi s sivo ekonomijo. Sicer bi pred Ljubljansko borzo, parlamentom, občinskimi sedeži in kar je še podobnih stavb, ki simbolizirajo aktualno družbeno-gospodarsko ureditev, stalo precej več šotorov, pravzaprav na tisoče več.

Težko je vleči neposredne vzporednice med letoma 1991 in 2011, vendar si bom vseeno dovolila oceno, da je bilo dogajanje pred dvema desetletjema (vsaj na zunaj) še burnejše in bolj nepredvidljivo.

Bila sem odločno premlada za volilno pravico, da bi se lahko udeležila referendumu o samostojnosti leta 1990. Še nedolgo pred tem smo bili v šoli kot zadnja generacija slovesno sprejeti med pionirje in menda bi se mi takrat celo zdelo nesmiselno zapustiti sistem, ki te v zameno za kratko zaobljubo nagradi z modro čepico, rdečo rutko in knjižico, sokom ter tor-

tico. Vendar je bilo konec junija 1991 tudi pravkar dopoljenih devet let dovolj za občutek, da se na današnjem Trgu republike dogaja nekaj velikega. Strici v televizijskem prenosu so bili praznje oblečeni, držali so se resno in govorili kot učiteljice na šolskih praznovah. Z zbranimi izrazi na obrazih in s slavnostnimi poudarki. Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan.

Drugi zelo živ spomin iz tistega časa je še bolj vizualen. Spomnim se modro-črnega plastičnega cekarja, ki je nekaj tednov čakal v hramu domače hiše. Vanj je mama zložila nekaj suhe zapakirane hrane, platenko pijače, mini prenosni radio na baterijo, žepno svetilko ... Najbrž še kaj, kar mi je ušlo iz spomina. Rekla je, da bomo cekar vzeli s sabo v gozd, če nas bodo napadla letala.

Spomnim se strahu, da bo med desetdnevno vojno vpoklican tudi tata. To se k sreči ni zgodilo, toda če ni šel on k vojakom, so ti prišli k nam. Ko so se po dolini Bele valili tanki, so se poveljnikom teritorialne obrambe hiše, ki gledajo na Sanabor, najbrž zdele prvovrstna strateška točka. Mislim, da sem samo takrat v živo in od blizu

videla delujoče strelno orožje. Ročne bombe, pištole, mitraljez. »A to je pravo?« je vprašala mama, »Pravo, pravo,« so kimali rezervisti.

In spomnim se, s kakšnim čudenjem sem poslušala teto, ki mi je v študentskem domu v Ljubljani, kjer je takrat živela, pokazala, kako jim je s police v kuhinji streslo zbirko praznih pločevink, ko so vojaška letala na glavnim mestom vadila prebijanje zvočnega zidu.

Z leti je seveda prišlo zavedanje, da smo jo Slovenci ob razpadu Jugoslavije neverjetno dobro odnesli. Ob pričevanjih preživelih žrtev balkanskih vojn v zadnjem desetletju 20. stoletja, beguncev, ki jih je vojna vihra razselila po vsem svetu, se mi moji spomini zazdijo kot prenapete zgodbe o tem, kaj bi bilo, če ne bi ...

Ampak kako daleč se danes zdi vse to. In kako materialno in duhovno izmzgana je Slovenija, tudi moja dežela, letos dopolnila rosnih dvajset let. V silni želji po varčevanju namerava aktualna politika najprej pomesti

pred pragom, ki mi je najljubši. Med predvolilno kampanjo so nekatere stranke kar tekmoval v tem, katera bo v primeru, da ji bo zaupana oblast, bolj zmanjšala število ministrstev. Več od njih se je zavzemala za pripojitev kulturnega ministrstva kateremu izmed drugih ali celo za njegovo ukinitve! Kje so zdaj velike besede o kulturi kot konstitutivnem elementu slovenskega naroda, slovenske samostojnosti in državnosti, ki jih slavnostni govorniki radodarno trosijo ob kulturnem prazniku? S kulturnim ministrstvom namreč ne bi ukiniteli le ene od institucij javne uprave, ampak ministrstvo z največjo simbolno vrednostjo.

V zadnjih dvajsetih letih se je opazno spremenil tudi Col, njegova podoba. Krasijo ga nova šola, športna dvorana, prenovljen gasilski dom in tako naprej. Najbrž smo se v tem času spremenili tudi ljudje. Nekateri s(m)o v tem času odrasli, drugi dočakali pokojnino. Veliko vaščank in vaščanov ni med več nami, na njihovo mesto s pogumnimi koraki stopajo najmlajši. Kaj si želim zanje? Najprej bolj pozitivno družbeno-politično klimo v

Sloveniji in po svetu, več razlogov za optimizem ob pogledu v prihodnost. V lokalnem okvirju predvsem več prijateljskega sodelovanja med posamezniki, med društvi ... Da bi odraščali v okolju, ki z naklonjenostjo sprejema pobude za spremembe in novosti. Da bi ustanovili dramsko skupino, knjižni klub, hokejsko ekipo na rolerjih, okoljevarstveno društvo, da bi si upali uresničiti svoje sanje. Želim si, da bi med njimi zrasli vizionarji, ki bodo (med drugim) pod streho nekdanje Alpine spet pripeljali življenje. Zakaj ne bi prostor, ki je nekoč slišal vse pomembne novice iz naših krajev, v spremenjeni obliki spet postal družabno središče Cola in okoliških krajev? Prostor srečevanja generacij in prenašanja dragocenih znanj domačih obrti.

Tudi danes so dovoljene sanje. In ker je jutri nov dan, so sanje – ne le dovoljene – ampak tudi zaželeno in celo nujne. Iz njih zrastejo načrti in iz teh boljša prihodnost zame, zate, za nas.

Sanja Aladnik

AVTO SERVIS IN VULKANIZERSTVO

Bojan Puc s.p.
Col 106
gsm: 041 933 620

DRUŠTVO TRILLEK - DVAJSET LET NA SCENI

Društvo Trilek praznuje letos dvajseto obletnico delovanja in lahko rečemo, da je skozi vsa ta leta močno zaznamovalo kulturno-zabavni utrip življenja na vasi in njeni okolici. Prireditve, ki jih društvo organizira, imajo dober sloves in so si našle stalno mesto v koledarju prireditev.

Ustanovni občni zbor društva Trilek je potekal 30. aprila 1991. leta. Takrat je šlo le za formalno pravno ureditev aktivnosti iz obdobja mladinske organizacije ter kasneje Odbora za pripravo noveletne proslave. Največ preglavic nam je povzročala izbira imena. Spominjam se, da smo na dolgo in široko razpravljali o raznih predlogih, na koncu pa smo se zedinili

so bile takrat v bistvu že utečene: noveletna proslava, Colski časnik, podoknica, miklavževanje, ... vse so se ohranile do današnjih dni; kasneje sta se jim pridružila še košnja po starem in drobničji bal.

Svojo dejavnost pa smo razširili še na zbiranje starih predmetov in odsluženega kmečkega orodja, poskrbeli smo za zelo odmevno predstavitev

trte dišečke, sodelovali smo pri urejanju jame in razsvetljave na igrišču, zgradili in opremili smo društvene prostore ob telefonski centrali, pomagali pri obnovi Tomaževe štale.

Leta 2005 smo uspešno zaključili akcijo nakupa novega odra in ga nadgradili z jekleno konstrukcijo, zavesami

in razsvetljavo. Organizirali smo tudi nekaj odmevnih prireditev, ki smo jih poimenovali Colski glasbeni oder.. Leta 2006 je društvo v samozaložbi izdalo knjigo Fantje in možje pojdite takoj domov, boste morali v vojno, ki je doživela velik uspeh, naklada je že

zdavnaj pošla, povpraševanje pa še ni zamrlo.

Po petindvajsetih letih smo na vasi zopet oživili dramsko dejavnost in naštudirali domačo komedijo Pride tudi Ivica.

V zadnjem času želimo posodobiti oder in ga nadgraditi.

Vse to naštevanje zveni zelo suhoparno, vendar pa kaže na ogromno delo, ki ga je društvo opravilo v dvajsetih letih. Seveda je treba posebej poudariti, da za imenom stojijo ljudje, veliko ljudi, ki so žrtvovali svoj čas in energijo. Najlepša so bila prva leta, ko smo bili polni zagnanosti, ko smo marsikje orali ledino in nas je kar gnalo skozi življenje. Pozneje je prišla rutina, članstvo v društvu se je spreminjalo in menjavalo, spreminjali pa so se tudi časi. Toda vseeno se je ohranila neka zdrava sredina, ki pelje stvari naprej in le upamo lahko, da ji ne bo zmanjkalo volje in energije ter bo svoje poslanstvo še dolgo opravljala.

Vleka vrvi, najatraktivnejša panoga Colske nedelje.
Foto: Simon Škvarč

pri imenu Društvo Trilek, po ostankih starega gradu. Da bi še natančneje določili namen našega delovanja, smo se opredelili kot društvo za ohranitev starih običajev.

Aktivnosti, ki predstavljajo ogrodje delovanja društva skozi vsa ta leta,

Simon Škvarč

Udeleženci košnje po starem v Mežnarjevih Rupah.
Foto: Simon Škvarč

Nabito polna dvorana na eni od Novoletnih proslav
Foto: Simon Škvarč

**AVTOPREVOZNIŠTVO
ODKUP
IN
PRODAJA LESA**

**LAMPE JOŠKO
VIŠNJE 4; GSM: 041 647 692**

PARLAMENTARNE VOLITVE 2011

Za SDS skoraj polovica volivcev

Prvo decembrsko nedeljo so se v Sloveniji odvijale prve predčasne parlamentarne volitve, na katerih smo volivci in volivke izbirali nove poslance. Tokrat se je v boj za stolčke v državnem zboru podalo kar 19 strank in list, nekatere že dobro poznane in nekatere nove. Končni rezultat je na državni ravni sicer prinesel nekaj sprememb v politični prostor, a če bodo te tudi pozitivne, bo pokazal čas.

Na colskem volišču na Osnovi šoli Col je glasovalo 474 volilnih upravičencev od vseh 679 vpisanih v volilni imenik, kar pomeni, da je bila volilna udeležba precej visoka 69,81 %. Prepričljivo je zmagala Slovenska demokratska stranka, ki je prejela skoraj polovico vseh glasov, to je 225. Sledila je Državljska lista Gregorja Viranta s 109 glasovi, nato Nova Slovenija s 36 glasovi, Socialni demokrati s 27 glasovi, Slovenska ljudska stranka z 19 glasovi, Pozitivna Slovenija s 17 glasovi in Demokratična stranka upokojencev Slovenije s 13 glasovi. Ostale stranke in liste so prejele manj kot deset glasov in tudi na državnem nivoju niso bile uspešne, saj se jim ni uspelo uvrstiti v parlament.

Iz našega volilnega okraja, ki obsega občini Ajdovščina in Vipava, se je v parlament uspelo uvrstiti le eni kandidati – Evi Irgl iz SDS, ki je že izkušena poslanka. V volilni enoti Postojna, kamor spadamo, je bilo izvoljenih enajst poslancev, od tega štirje iz Pozitivne Slovenije, trije iz SDS, dva iz SD in po eden iz Liste Gregorja Viranta in DeSUSa. Končni rezultati na državni

ravni so nam prinesli 28 poslancev iz Liste Zorana Jankovića Pozitivna Slovenija, 26 poslancev iz Slovenske demokratske stranke SDS, deset poslancev iz Socialnih demokratov SD, osem poslancev iz Državljske liste Gregorja Viranta, šest poslancev Demokratične stranke upokojencev Slovenije DeSUS in Slovenske ljudske stranke SLS ter štiri poslance Nove Slovenije N.Si.

Novoizvoljene poslance pa pravo dela zdaj šele čaka, saj so pred njimi nova štiri leta, v katerih bodo imeli čas in dolžnost pokazati kaj zmorejo in kar so obljubljali. Žal pa se mi zdi, da smo spet poslušali le prazne obljube, ki ne bodo izpolnjene, ampak bodo spet v ospredju lastni interesi in koristi, kot smo bili priča že v preteklih letih naše države.

Časopisna Etnika Anabrovič

PUŠKARSTVO
in storitbe
Hubert Pregelj s.p.

Malo polje 12, 5273 Col
tel.: 05 36 68 063, 041 432 514

TRGOVINA HUBERT
PE AJDOVŠČINA
Goriška c. 23b, 5270 Ajdovščina
tel.: 05 366 20 99

PE IDRİJA
Lapajnetova ul. 2, 5280 Idrija

UJELI SO ME V „STOMETRSKEM PASU“, TIK OB MEJI ...

Ana Kopal, rojena Bajc, Ančka Poliška, je bila ena od štirih mladih, ki so se septembra leta 1955 odločili za prebeg preko jugoslovansko avstrijske meje. Edini ni uspelo priti čez mejo. O svojih takratnih izkušnjah govori v pričujočem članku.

Ana Kopal, rojena Bajc -Ančka Poliška. L. 1955 je poizkusila pobegniti preko jugoslovansko avstrijske meje, a so jo „graničarji“ na meji ujeli.
Foto: Arhiv L. Trošt

Tisti večer pred odhodom sem šla zgodaj spat, takoj, ko sem prišla iz gostilne, kjer smo imeli zadnji posvet. S sestro Slavko sva spali skupaj, v isti postelji. Kaj hočeš, na Policah nas je bilo en kup otrok. Njej sem povedala, da bom naslednji dan pobegnila čez mejo. Z ničemer ni pokazala, da se ne strinja z mojo odločitvijo. Ponoči sem slabo spala, le tu pa tam po nekaj minut. Med enim teh kratkih spancev sem imela čudne sanje. Ko

sem se od doma odpravila proti Colu, sem pri Skokarju zašla v ograjo iz bodeče žice in od tam se nikakor nisem mogla rešiti. Zbudila sem se vsa prestrašena, z mislijo, da te sanje ne pomenijo nič dobrega. Navkljub slabemu občutku sem odšla od doma. Veliko prej, kot me je mama ponavadi poklicala.

Kasneje mi je sestra Slavka povedala, da je dolgo zadrževala vest, da sem

pobegnila. A ko me le ni in ni hotelo biti iz kamre kjer sem spala, je le povedala mami kako je z mano. Mama je zajokala in prosila Boga, da bi me na meji ujeli, da bi me še enkrat videla živo.

Vsi štirje prebežniki smo se dobili skupaj šele v Ljubljani. Miha jo je že zelo zgodaj mahnil peš iz Trševja proti Logatcu, od tam pa z vlakom v Ljubljano. Janez in Mario sta na jutranji avtobus proti Ljubljani vstopila na Colu, jaz pa pri Cencu.

Iz Ljubljane smo se z vlakom peljali proti Jesenicam. Na vlaku smo se že nekako razkropili, ker bi vsi štirje skupaj izgledali preveč sumljivo. Jaz in Miha sva sedela skupaj, oba sva se pisala Bajc, tako da sva se lahko izdajala za brata in sestro, ki gresta na poroko na Jesenice.

Ko smo prišli na Jesenice je bila ravno ura, ko so delavci zapuščali tovarno. Izstopili nismo na peronu, pač pa na drugo stran, na tire. Tam smo se pomešali med delavce in jo hitro ubrali med hiše in proti hribom nad Jesenicami. Na peronu so nas namreč že čakali miličniki.

Med potjo smo se razdelili, Janez in Mario sta šla po svoje, jaz in Miha pa po svoje. Nisva vedela, kje točno sva,

kar povprek sva jo mahala proti Golici, vendar nisva vedela, kam greva. Vedela sva le, da morava čim dlje od mesta in čim višje v hribe. Tistih hribov in grap kar ni hotelo biti konca, so se vlekle kot jara kača.

Končno sva prišla do doline, v kateri je bila drevesnica. Tam so bili ljudje, delavci, Slovenci in Miha jih je vprašal, kje je meja. Sama sem bila med pogovorom skrita v bližnjem grmovju. Povedali so mu, da je blizu, takoj za drevjem. Ob tem so pokazali skupino dreves v hribu, mimogrede pa dodali, da imava veliko srečo, saj je patrolja graničarjev šla tam mimo le nekaj minut prej. Povedali so mu tudi, da je ob meji stometrski pas, katerega morava nujno prečkati. Odpravila sva se naprej, bilo je še svetlo, pred nama se je kar naenkrat zasvetila tabla, še sedaj jo vidim: »Strogo prepovedan prehod, državna meja!« Ko sva prestopila tisto čarobno točko sva mislila, da sva že v Avstriji. Pozabila sva, da sva šele v tistem prepovedanem stometrskem pasu. Morala bi iti vsaj še sto metrov naprej. Miha je bil vesel, saj je bil prepričan, da sva že v Avstriji, mene pa je glodal črv dvoma, zdelo se mi je, da je nekaj narobe. Nisem bila prepričana, da je vse v redu. Motilo me je tisto opozorilo ljudi ob drevesnici: »Obvezno morata prečkati „stometrski pas“, obvezno!«.

Nadaljevala sva po stezi in prišla sva do nekega senika. Ker je začelo rositi je Miha predlagal, da bi v njem prespala. Senik je bil zapahnen z zunanje strani, tako da sva brez težav vstopila, a zapah je ostal odpahnen in vsak, ki bi šel mimo, bi lahko opazil, da je nekdo v seniku. Bila sva utrujena, žejna, brez vsega. Miha sploh, saj že prejšnjo noč ni nič spal.

Zaspala sva na senu, a sredi noči naju je pokonci vrgel osoren glas: »Izadi

van!« Graničarji, bilo jih je pet, so seveda opazili, da zapah ni na svojem mestu in da je nekdo v seniku. Miha so takoj vklenili z verigo, mene pa ne. Ko smo se odpravili po poti se je Miha po dobrih sto metrih pognal v goščavo pod stezo. Uspelo mu je namreč osvoboditi eno roko iz verige. Vojaki so streljali za njim, sama pa sem zavpila za njim v noč: »Mihče!«

Trije graničarji, na srečo brez svetilk, so se odpravili za njim v temo pod stezo, dva pa sta ostala ob meni.

Med tem ko smo čakali na ostale tri graničarje, me je eden od preostale dvojice pošteno oklofotal, tako da sem bila še dva dni povsem rdeča v obraz. Trojica, ki se je odpravila za ubežnikom, se je kmalu vrnila, saj v temi niso imeli nobene možnosti da najdejo Miha.

Odpravili smo se proti karavli in ko smo prišli tja, so me zaprli v kopalnico. Tam sem čakala do jutra. Edina oseba ki sem jo videla je bil stražar, ki je s počasnim korakom opravljal svojo dolžnost pred karavlo. Ampak bil je toliko človeški, da me je vprašal, če kaj potrebujem. Povedala sem mu, da sem zelo žejna, da želim vode. Kmalu jo je prinesel in mi podal lonček skozi zamreženo okno.

Čez čas se je straža zamenjala in vojak, ki mi je prinesel vode, mi je skrivaj prinesel tudi dva koščka kruha, namažana z marmelado. Toliko sva se uspela pogovoriti, da mi je povedal, da je doma iz Valjeva, ter da naj kruh skrijem pod lesene rešetke ki so bile v kopalnici po tleh, če bom slišala bližajoče se korake. Kmalu se je vrnil in me vprašal, če sem pojedla kruh. Rekla sem da ne, da sem ga skrila pod rešetke, saj sem slišala nekoga prihajat. Koraki so bili seveda njegovi. Prinesel mi je dva nova kosa kruha in pred vrati kopalnice počakal, da sem ju pojedla.

Ob deveti uri zjutraj sem se v sprem-

stvu stražarja odpravila na postajo milice na Jesenice. Oddaljena je bil 7 km, šla sva peš. A čeprav sem bila utrujena še od prejšnjega dne, je čas na poti prehitro minil. Tako zelo sem se bala, kaj bo.

Na miličniški postaji na Jesenicah so sledili običajni postopki. Zasliševanja, odmor, ponovna zasliševanja ... Odgovarjala sem, da sem poskušala prebegniti predvsem zaradi gospodarskih razmer, dela ni bilo na pretek, doma na kmetiji pa tudi nismo mogli ostati vsi. Kasneje so me zaprli v neko sobo, kjer sem se končno lahko malo uredila, se počesala. Takrat sem imela namreč kite do bokov.

Zvečer ob šestih smo se z vlakom odpeljali do Radovljice. Bilo nas je sedem, šest fantov in jaz, edina ženska. Vsi smo bili neuspešni prebežniki. Vse ostale razen mene so vklenili. V Radovljici so nas strpali v pripor, jaz sem prišla k osmim zapornicam, večinoma so bile prebežnice, ena ženska z Jesenic pa je bila zaprta, ker je prodala nekaj deviz, dolarjev, kar je bilo takrat strogo prepovedano. Prvo vprašanje ko sem stopila skozi vrata je bilo: »Zašto si došla, odakle si?«

Na sodišču v Radovljici so me obsodili na 5 mesecev zavora.

Ves tisti čas sem delala v pralnici, saj zaporniki nismo imeli zaporniških oblačil, pač pa svoja in smo si jih morali prati sami.

V zaporu sem se imela kar dobro, kolikor se pač v zaporu sploh lahko dobro imaš. Tam je bil nek paznik, doma je bil z Vremskega Britofa, ki se je nekako zaljubil vame. Takrat sem bila stara 18 let. Karje bilo lažjega dela je vedno poskrbel, da sem ga lahko opravljala jaz in je bil lahko več časa ob meni. Ostale zapornice so bile prav jezne zaradi tega. Na koncu sem nekaj časa delala v kuhinji. Ni bilo preveč težko. Fizičnega maltretiranja ali kazni pa ni bilo nobenih. Eden

najhujših prekrškov, ki si ga v zaporu lahko naredil pa je bilo to, da si imel pri sebi svinčnik.

(Ko je bila Ančka v zaporu, je dobila pismo sosede Erneste Logar, v katerem ji je le ta opisala, kako je mama prosila Boga, da bi jo na meji ujeli. Op. pisca)

Ko sem to prebrala pazniku, Joža smo ga klicali, se je nasmejal in se pohecal z mano: »No vidiš, pa se je želja tvoji mami le uresničila!«

Po treh mesecih zaporništvu so me izpustili domov. Tik pred novim letom, 28.12.1955.

Ko sem z vlakom prišla iz Radovljice, sem v Ljubljani na avtobusni postaji srečala Iva Preglja - Brjaškega. Začudeno me je vprašal: »Ančka, ma, ali nisi bila ti zaprta?«

»Ja,« sem mu odgovorila, »a so me prav danes izpustili, zdaj grem domov!«

Me prav zanima, če bi se Ivo še spomnil tega dogodka.

Vstopila sem na avtobus, ki je peljal proti Idriji. V Godoviču se je bilo potrebno presesti na avtobus, ki je iz Idrije peljal proti Ajdovščini. V Ljubljani je na isti avtobus vstopil tudi Gustelj, moj bodoči mož. On je poskušal prebegniti čez mejo kakšne deset dni pred nami, a so ga ravno tako ujeli in zaprli. Na avtobusu me je ogovoril: »Ali nisi ti Poliška, s Cola?«

»Ja,« sem odgovorila jaz.

»Ali nisi bila v zaporu?«

»Ja, a so me danes spustili!«

Tako je tekla beseda vse do Cola, ko sem se jaz odpravila na Police, Gustelj pa v Podkraj.

Naslednji dan sva se morala prijavit na milici v Vipavi. Spet sva šla skupaj peš v Vipavo in nazaj. Za Novo leto sva skupaj plesala in tako se je začela najina skupna pot. Takrat je Gustelj rekel: »Vidiš, midva sva ravno za skupaj. Ti si bila zaprta, jaz sem bil

zaprt, tako da ne bova mogla nič očitati eden drugemu!«

Sicer pa mi mojega zapora niso nikoli očitali, ne doma, ne drugod. Kot da ga ni bilo!

Po novem letu je začela huda zima in Gusteljna ni bilo tri mesece na spregled. Meseca marca pa se je pojavil na Policah. Takrat je že dobil zaposlitev na železniški postaji v Postojni, meni pa je uredil, da sem dobila delo v Javorju. Maja meseca sem že delala v tovarni Javor. Od takrat sem v Postojni.

O Mihiu pa dolgo nisem slišala ničesar. Govorilo se je, da so ga pri tistem pobegu ubili, a nič natančnega. Šele po dolgem času se mi je oglasil.

Pisma so začela prihajati vedno pogosteje, želel je, da bi prišla za njim. Poslal mi je tudi poverljivo pismo, a ko sem s prošnjo za odhod prišla na pristojni urad, so me zavrnilo z obrazložitvijo, da dovoljenja za izhod iz države zagotovo ne bom dobila, ker sem imela „madež“ neuspešnega poizkusa pobega.

Moj poizkus prebega preko meje pa se s tem prvim ponesrečenim ni končal. Ko sem bila že v Postojni, sva se z neko domačinko odločili, da poizkusiva priti čez jugoslovansko italijansko mejo.

Odpravili sva se proti Mirnu. Ustavili sva se pri nekih njenih znancih in tam tudi prenočili. Naslednji dan naj bi mejo prešli v bližini Lokev na Krasu. Tam sem imela jaz znance, ustavili sva se tudi pri njih. Povedali so nama, kje naj greva, da se bova izognili graničarjem.

A tik pred prehodom meje me je zgrabil strah in v zadnjem trenutku sem se premislila. Zbala sem se kaj bo, če me ponovno ujamejo. Tokrat se verjetno ne bi končalo tako enostavno kot prvič. Bi plačala tudi za nazaj.

Z Lokev do Divače sta naju na kolesu peljala dva fanta, od tam pa sva se z vlakom vrnili v Postojno. Pisalo se je leto 1957. Ostala sem v Sloveniji.

Ja, bili smo mladi, kaj preveč dolgoročno nismo razmišljali. Smo se kar odločili in šli.

Pogovarjal se je *Lucijan Eršič*

BEG V SVOBODO

V reviji Zaveza je bil objavljen intervju z g. Mihaelom Bajcem. Drugi del intervjuja, ki govori o prebegu jugoslovansko avstrijske meje s še tremi Colčani, z dovoljenjem g. Mihe in uredništva revije Zaveza objavljamo tudi v Colskem Časniku.

Mihael Bajc
Foto: Arhiv Mihael Bajc

Mladi Mihael je težko preboleval smrt brata, sestre, nekaterih sorodnikov, sosedov in znancev. Ni mogel pozabiti hudobije terencev in se sprijazniti s krivicami, zatiranjem in zlobo povojnih oblastnikov. Še vedno ga je utesnjeval strah, ni se mogel povsem umiriti in sprostiti. Bilo mu je devetnajst let. Ali naj s temi bremenami na srcu životari do konca življenja? Kako naj si s težaškim delom doma, ki je bilo samo za preživljanje, sploh prisluži kakšen dinar? Imel je čebele in si je z njimi in s kakšnim priložnostnim delom pri-

hranil nekaj denarja. Lahko bi si kupil kolo in kakšen kos obleke in konec bi bilo njegovega 'premoženja'. Pred njim, mladim fantom, se je odpirala brezizgledna prihodnost brez možnosti šolanja in zaposlitve.

Za mali šmaren 8. septembra 1955 je odšel s štirimi prijatelji na romanje na Sveto goro. Med potjo so se pričeli pogovarjati, da bi zbežali čez mejo in to kmalu. Bliža se jesen, vrhove Karavank utegne prekriti sneg. Življenje onstran nje se je Mihaelu zazdelo kot odrešenje vsega prestanega trpljenja, predvsem pa je videl možnost za delo in boljši zaslužek. Pred njim se je odpiralo samostojno in svobodno življenje, ko bo lahko sam odločal o sebi in svoji prihodnosti. Misli na beg so ga tako zelo zaposlile, da je na ponedeljek po Marijinem prazniku imel nenavadne sanje, ki se jih še danes živo spominja. Vse, kar mu je bilo v sanjah naročeno in prikazano je sprejel kot Božje sporočilo, vodilo njegovega nadaljnega življenja. V sanjah se mu je v nekakšnem videnju prikazal nenavadno visok možki, lahko bi ga narisal, kakšen je bil. Ogovoril ga je: »Sin moj, pokazal ti bom pot.« Videl je, bežal je po njej in ta pot ga je preko neverjetnih ovir pripeljala v svobodo. Nazadnje mu možki pokaže še obe plošči z desetimi božjimi zapovedmi in mu naroči: »Teh ne pozabi!«

Po teh sanjah je bil še bolj odločen in pogumen. S prijatelji so določili dan pobega, 25. september ob enajstih

ponoči. Cilj poti so bile Jesenice in od tam naravnost čez Karavanke na Koroško. Zakaj prav na Koroško in ne v Italijo? Tisti čas so iz Italije ubežnike množično vračali, iz Avstrije pa ne. Morda pa je misel na Koroško tlela v Mihaelu že od leta 1945? Takrat so eni s Koroške odhajali v smrt, drugi v širni svet, v svobodo! Stavil je na življenje ali smrt. Rajši umre, kot da bi ga pripeljali nazaj v Slovenijo živega. Upanje na svobodno življenje, na življenje brez strahu, krivic in ponižanj, je bilo močnejše od strahu pred smrtjo. »Prvič v življenju sem se čutil svobodnega in osvobojen strahu, ko sem bil na varnem čez mejo,« ugotavlja danes Mihael Bajec.

V nedeljo 25. septembra zvečer so se štirje ubežniki zbrali v vaški gostilni na Colu, kot že velikokrat. Mihaelovi prijatelji Janez, Mario in Ančka so bili domačini iz Cola. Mihael Ančke ni pregovarjal, da bi šla z njim. Sama se je odločila. Mihael se spominja: »Tisti večer smo peli same domoljubne pesmi. Tudi tisto 'Bog ve, katera domovina me bo v grob dajala'. In še veliko narodnih. Vsi smo imeli solzne oči.« O tem ne dvomim, kajti gospod Mihael je imel solze v očeh tudi takrat, ko mi je to pripovedoval. »Doma nismo nikomur povedali, da odhajamo. Vedel sem, da me bo oče zvečer iskal na Colu, ker me ne bo domov. In prav sem imel. Prišel je na Col in javil na policijo, da me ni. Ni pa si mislil, da nameravamo pobegniti čez mejo. Da

bi se izognil srečanju z očetom, sem ob enajstih zvečer šel peš do Logatca in zjutraj z avtobusom do Ljubljane. Drugi so odšli kar s Cola z avtobusom do Ljubljane. Kupili smo vozovnice za vlak do Jesenic.

V vlaku se je skozi naš vagon kar nekajkrat sprehodil miličnik in nam vsakič pregledal vozne karte in osebne izkaznice. Prestrašili smo se, da smo zanje sumljivi. Na Jesenice smo se pripeljali malo pred drugo uro, v ponedeljek 26. septembra. Nismo izstopili na peronu, ker smo se bali, da bi nas pričakal miličnik in aretiral. Kar preko tirov smo prihuljeno odšli na nasprotno stran perona in desno od železniške postaje. Nobenega načrta poti nismo naredili, na nobenem zemljevidu nismo označili poti, ki nas bo popeljala čez Karavanke. Vedno sem se znal dobro orientirati v naravi in vedel sem le to, da se moram držati severa.

Hodili smo hitro, ne vem kod, na zemljevidu ne bi vedel pokazati poti. Nekje smo se ločili in prijatelja Janez in Mario sta odšla bolj vzhodno. Z Ančko sva ostala sama. Upali smo, da bomo morda manj sumljivi, če ne bomo hodili vsi štirje skupaj.

Vreme je bilo kot nalašč za planince: lepo, sončno, brez vsakega oblaka. Nisem vedel, koliko časa bova potrebovala do meje. Cilj poti so bili vedno vrhovi hribov, da sem lahko oprezoval, če nama sledijo in bi v nevarnosti pobegnil navzdol. Hodila sva kar počez čez gozd. Ali bova do noči prišla do meje? Kako bom vedel, kje je meja? Ura je bila že šest zvečer. Še je bilo svetlo in še kakšna ura nama je ostajala pred mrakom.

Še bolj sva hitela in končno zagledala nekaj fantov, bolj pastirsko oblečenih in domnevala sva, da so verjetno planšarji. Tudi nekaj krav se je paslo. Ti bodo že vedeli, kako daleč je še do meje in naju pravilno usmerili. Vprašam jih. »Ali vidita tamle zgoraj

borovce?« so nama rekli in z roko pokazali navzgor v hrib. »Tam, ob tistih borovcih je meja.« Torej nama je uspelo, sem se razveselil. Takoj so vedeli, da hočeva pobegniti. Eden od njih je še rekel: »Imata pa srečo. Ni pet minut tega, ko je šla ob meji patrolja.« Niti za hip nisem podvomil, da ti fantje ne bi bili planšarji ali da bi bil kdo od njih vohun.

Prideva do borovcev in zagledava tablo z napisom: Strogo prepovedano prestopiti državno mejo. Zelo sva bila vesela, ko sva prebrala ta napis. Kakšna ironija! Nič me ni zaskrbelo prepoved, cilj poti je bil dosežen, čeprav je bil v tistih trenutkih za naju strogo prepovedan. Nisva se ustavljala, pustila sva tablo in borovce za sabo in hitela po hribu navzgor. Kje se bova ustavila, kje prespala, nisva mislila, bova že kako, saj sva že v Avstriji, na svobodi! Vedno bolj daleč od naših miličnikov in graničarjev! Kot nalašč zagledava pod vrhom hriba senik. Morda je bil dva, tri kilometre oddaljen od meje. Bolj imenitnega prenočišča si ne bi mogla želeti. Zarila sva se v seno in v trenutku sem zaspal kot ubit, saj že prejšnjo noč nisem spal, saj sem pešačil od Cola do Logatca. Danes se mi zdi, da je eden od planšarjev povedal, da je pod vrhom hriba senik in dostavil: »Ne hodita notri!«

Sredi noči nenadoma zaslišim: »Diž se! Kde sta još dva?«

Svetijo z baterijami in spet komanda: »Ruke na ledža!«

Uklenili so mi jih z verigo in zaklenili s ključavnico. Ančki ne. Zlezli smo s senika in odšli po stezi ob robu hriba. Joj, kako težko in neokretno sem se gibal z uklenjenima rokama. Videl sem, da naju žene kar pet graničarjev, morda je bil med njimi kakšen miličnik. Dva sta šla pred menoj, vsak s puško na rami, za menoj je hodila Ančka, za nami pa še trije, drug za drugim, ti pa z brzostrelkami.

Hodili smo. Ne v svobodo, nazaj, v

suženjstvo, zdaj še z verigami na rokah. Ali si nisem v tem mesecu tolikokrat ponavljal: Stavim na življenje ali smrt. Raje v smrt kot nazaj v domovino in zapor!

Edina rešitev v tem trenutku je beg. Toda kako? Z uklenjenimi rokami? Hodili smo že kakih dvesto metrov. Zdaj!

Ne vem odkod mi je prišla taka moč, da sem si z vso silo, ki sem jo premogel, izruval levico iz verige. V hipu sem začutil, da sem si posnel debelo plast kože in se mi je po dlani vlila kri, a kri mi je omogočila, da sem si lažje iztrgal levico iz verige. Imel sem obe roki prosti, čeprav mi je na desnici bingljala veriga s ključavnico vred. Zdaj lahko zbežim, me je prešinilo. Vedno sem bil dober v teku in pri devetnajstih urah kot zajec.

Skokoma sem se vrgel po skoraj navpični strmini desno od poti, na levi je bil hrib, in divje zdirjal navzdol. Zaslišal sem Ančko, da je zajokala in me poklicala, v naslednjem hipu pa strele iz pušk in mitraljezov. Okrog mene so sikale krogle v vse smeri, a me začuda nobena ni zadela. Tako divje sem dirjal, da sem se nenadoma z vso silo zaletel v deblo drevesa, tik nad mojo glavo se je v deblo zapčila krogla. Noč je bila jasna in svetla, zdi se mi, da je svetila luna. Lahko bi razložil debela, a jih v diru nisem videl. In spet sem s tako silo treščil v enega, da sem že mislil, da je konec sveta. Morda sem od močnega udarca za hip izgubil zavest. Strelji so potihnili in zaslišal sem, da moji stražarji tečejo nazaj po poti od koder so naju prignali. Mislili so, da se bom pred njimi vrnil na pot in jim utekel. Klicali so mi, naj se jim predam, drugače bodo streljali. Toda vedel sem, da so že vse naboje postrelili.

Nisem smel več dirjati naprej v globino, kajti tekel sem proti jugu, nazaj v Jugoslavijo. To sem dobro vedel, zaradi svojega dobrega občutka za

orientacijo. Ubral sem jo nazaj po bregu navzgor, pritekkel na na pot in se vrgel po strmini navzdol levo od poti, proti severu. Stražarji, ki so tekli po poti naprej, pa so me slišali. Dva sta se spustila v dir za menoj. Zaslutil sem, da jima ne utečem. Vrgel sem se na tla in se stisnil pod dva nizka borovca. Podnevi bi me gotovo opazila, saj sta bila le kakih dvajset ali trideset metrov proč. Slišal sem njuno govorjenje, a ga nisem razločil. Ko sta se čez nekaj časa umaknila, sem se spet pognal po strmini navzdol, toda zaslišala sta me, zato sem jih že v naslednjem trenutku spet imel za petami.

Nenadoma je pred menoj zazijala praznina. Pred seboj sem zagledal globel, na dnu zaslišal šumenje vode. Če bi okleval le nekaj trenutkov, bi bila preganjalca za menoj. Tako sem skočil v globino in kakih sto metrov ali še več drsel po samem kamenju skoraj navpično navzdol: zdaj po zadnjici, zdaj po hrbtu, v globel. Kamenje se je usipalo za menoj in pred menoj. Drsel sem mimo skal in dreves, ki so polomljena ležala proti dnu globeli. Da me le ne bi vrglo z glavo naprej, da ne treščim v kakšno skalo...

Ne vem, kaj me je ustavilo, toda končno sem obsedel malo pred dnom globeli z vodo. Ozrl sem se kvišku. Iz nje ne po eni ne po drugi navpični strmini drsečega kamenja ne bi mogel priti nikdar več.

Šele takrat sem prisluhnil, da bi slišal moja zasledovalca. Slišal sem njuno govorjenje ob vrhu globeli. Vedela sta, da se bosta težko vrnila, če mi sledita. Gotovo sta domnevala, da sem se ob brezglavem skoku v globino ubil ali pa umrl kasneje, ko sem se kotalil po kamenju.

Kasneje sem zvedel, da so takrat domov sporočili, da sem mrtev.

Bila je še tema, morda je bila ura pet zjutraj. Negibno sem ležal in čakal. Čez nekaj časa ju nisem več slišal.

Verjetno sta se morala umakniti tudi zato, ker nista imela pravice, da rovarita na ozemlju Avstrije, bili smo namreč že nekaj kilometrov v njenem območju. Sicer pa se naši takratni obmejni stražarji za to niso kaj dosti menili, zlasti ponoči ne.

Bilo je okrog šeste zjutraj in pričelo se je daniti. Razgledoval sem se okrog sebe: navzgor ni poti, po navpičnih kamnitih stenah, skoraj sto metrov visokih. Lahko bi se le priplazil do dna globeli in po vodi nadaljeval pot. Bila je to struga hudournika, ob vodi so ležala debela in veje dreves. V veliko pomoč so mi bile. Oprijemal sem se jih, da sem se lahko premikal navzdol, saj se po navpični strmini z drsečim kamenjem ne bi mogel.

Prišel sem do vode. Legel sem na tla in pil, pil, kot še nikoli v življenju. Večkrat sem se zdrznil in se s strahom oziral naokoli, če mi kdo od preganjalcev sledi. Danilo se je namreč že, lahko bi me zagledali na dnu globeli v potoku. Nato sem zabredel po vodi navzdol, kakor hitro se je dalo. Premočen sem bil do kože, strgan, popraskan, z oteklina na čelu, z razmesarjeno levo dlanjo. Toda spet, o groza, pred mano je stala nova nepremagljiva ovira.

Voda se je v navpični gladki steni kakih pet metrov globoko spuščala v slap in padala v tolmun. Slap je bil edini izhod iz globeli, v katero sem bil ujet. Drugega izhoda nisem videl. Kaj naj? Edina rešitev je bil skok v slap! Nisem vedel, ali pridem iz tolmunu pod slapom živ ali mrtev. Kako bom sploh prišel ven, če ostanem živ? Tolmun so obdajale same navpične skale.

Odločim se in skočim v slap! Zgrabi me silovit tok in ta me je tudi vrgel na drugi strani tolmunu ven! Kakšna sreča! Noge so se mi tresle, ne vem ali zaradi strahu ali napora. Od same sreče, da sem ostal živ in cel, sem hodil naprej veliko hitreje. Voda ni bila več tako globoka in tok

se je umirjal. Opazil sem, da je struga zavijala proti levi in ustrašil sem se, da bi me voda utegnila pripeljati nazaj v Jugoslavijo. Kasneje sem izvedel, da je bil moj strah odveč, kajti voda se je stekala v dolino, nekaj kilometrov naprej in se izlivala v Dravo.

Globel tam ni bila več tako visoka. Lahko sem priplezal iz struge, toda pred menoj je bil hrib.

»Če sem premagal vse ovire, ki so me doslej spremljale na poti, bom brez težav še ta hrib,« sem si rekel. Pognal sem se spet kar počez po hosti navzgor in se z vrha hriba razgledal po dolini pod seboj. Ali sem končno dosegel cilj svoje poti? Spustim se po hribu navzdol in ura bila je kakih devet zjutraj, ko sem v daljavi zagledal nekaj hiš in žensko, ki je pasla živino. Tako toplo mi je postalo pri srcu, da ne bi mogel opisati z besedami.

Ženska je bila že starejša. Naravnost proti njej sem šel. Le kaj si je mogla misliti o meni, ko me je zagledala upehanega, mokrega, raztrganega in opraskanega, z modrico in buškami na čelu, pa še z verigo in ključavnico, ki mi je bingljala z desnice. »Ali sem v Avstriji?« sem jo vprašal. »Ja, ja,« mi je prostodušno odgovorila. Tudi če ji ne bi povedal, da sem zbežal čez mejo, bi verjetno to sama dognala. Nič kaj dosti začudenja ni pokazala. Vprašal sem jo, kje bi lahko dobil jesti. Pokazala mi je hišo, tja naj pojdem, tam so dobri ljudje. Prišel sem, potrkal in prosil jesti. Zadnji košček kruha sem pojedel v Ljubljani. Gospodinja, tudi ona Slovenka, korošica, se ob pogledu name ni prestrašila. Prijazno me je povabila v hišo, mi odrezala velik kos rženega hlebca in ga na debelo namazala z zaseko. Dobro se tega spominjam, ker pri nas doma nismo nikoli mazali zabele na kruh. Pojedel sem in še prosil. Nato sem vprašal, kje je policija. Povedala mi je za hišo in tudi to, da se vas, kjer sem bil, imenuje Podgorje.

Tako sem šel do hiše, kjer je stanoval

policaj. Na vrata je prišel moški, civilno oblečen in me povabil v hišo. Tam mi je njegova žena spet postregla s kruhom, zaseko in še z jabolčnikom! Medtem si je mož oblekel uniformo, vzelo kolo in odšla sva na orožniško postajo v Podrožico.

Čez deset minut sva z enim od policajev sedla na avtobus, ki naju je pripeljal v Beljak. Rekel mi je, naj sedem na zadnji sedež, on je ostal spredaj. V Beljaku je hodil daleč pred mano, jaz sem mu sledil. Kasneje sem se še domislil zakaj. Sramoval se me je, ker sem bil tako razcapan in kazal golo zadnjico.

Na policijski postaji v Beljaku sem moral podpisati, da bom ostal tri tedne v zaporu. Sejansko sem ostal le dva tedna. Tri dni sem samo spal, zbudili so me le za zajtrk, kosilo in večerjo. Po treh dneh so me vse kosti in mišice pričele strašno boleti. V teh štirinajstih dneh so na policiji zbirali podatke o meni in ostalih ubežnikih, saj nas je bilo vseh skupaj zelo veliko, tudi iz drugih krajev Jugoslavije. Kriminalce so vračali nazaj.

Policaji, ki sem jim na meji pobegnil, so me proglasili v Sloveniji za mrtvega in doma so zame dali za mašo. Sestra Ančka mi je kasneje povedala, kako je očeta večkrat videla jokati. Izgubil je že prvega sina Ivana, zdaj še mene. Žalovali so, dokler niso od mene prejeli prvega pisma.

Leta kasneje, ko sem bil že v Nemčiji, pa sem od miličnikov s Cola dobil sporočilo: »Ušel si nam enkrat, toda tako dolgo ti bomo sledili, da te bomo dobili.«

V Essnu me je nekdo na cesti fotografiral in mi grozil s policijo. Govoril je slovensko. Nisem ga poznal. S Cola in Podkrajca sem večkrat dobival pošto od neznanih ljudi z zasmehljivo vsebino, zato da bi me ustrašovali in mi pokazali, da vedo, kje se nahajam. Iz pisem domačih sem izvedel, da so Ančko obsodili na dve leti zapora.

Prijatelja, ki sta v Karavankah izbrala drugo pot, pa sta po treh dneh tavanja in skrivanja prav tako srečno prišla na Koroško, v Sele.

Eden od zapornikov v Beljaku mi je posodil šivanko. Iz svojih raztrganih oblačil sem povlekel nekaj nitk in toliko pokrpal hlače, da nisem več kazal gole zadnjice. Po dveh tednih zapora, ko sem dodobra prišel k sebi, so me policaji odpeljali na borzo dela.

Tja so prihajali mnogi kmetje in iskali delovno silo. Delo na kmetih me je veselilo in takoj sva se z enim od kmetov dogovorila, da pridem k njemu. Podpisala sva pogodbo, čeprav nisem vedel, kaj podpisujem. Nisem znal nemško, kmet pa ne slovensko. Bil je lastnik ene od petih velikih hribovskih kmetij nad Milštatskim jezerom pri Spittalu. Imel je 70 hektarov gozda, veliko orne zemlje in travnikov ter 45 glav živine: 30 molznih krav, 8 konj. Delal sem kot črna živina. Tudi svoje znanje mizarstva sem koristno uporabil, tako da so okna in vrata svinjskega hleva zdržala do danes, ko na kmetiji gospodari eden od kmetovih sinov. Lačen nisem bil, dobro so me hranili, toda sprva sem zaslužil malo. Potem se je kmet zbal, da si ne bi poiskal nove zaposlitve in mi je vsak mesec višal plačilo. Prijatelju iz Trševja sem takoj vrnil denar, ki mi ga je posodil pred begom. Čeprav sem rad delal pri kmetu in mi je zadnji mesec plačal kar 800 šilingov, sem si želel postati samostojen. Nisem želel ostati vse življenje za hlapca pri tujih ljudeh. Na borzi za delo v Beljaku so nam tudi povedali, da moramo Avstrijo čimprej zapustiti. Pri kmetu, kjer sem delal, sem se seznanil z dvema kočevskima Nemcema, ki sta mu postavljala svinjak. Povedala sta mi, da Nemci iščejo delavce za rudnik v Essnu.

Želja po samostojnosti me je po treh mesecih dela na kmetiji tako prignala v Essen. Tam sem ostal 28 mesecev, nato sem se zaposlil v Metalware Fabrik pri Ulmu. Tudi tam sem pridno

delal. Delavnik sem si podaljšal od sedmih zjutraj do štirih popoldne in delal tudi ob sobotah. Tedensko sem imel 65-urni delavnik. Vedno bolj pa sem si želel, da bi imel svoj dom. Če nisem imel več svoje domovine, sem sanjal vsaj o svoji strehi nad glavo. Kupil sem si staro hišo in jo sam, z lastnimi rokami obnovil. Poročil sem se s Slovenko in si z njo ustvaril družino.

Leta 1966 sem dobil nemško državljanstvo in šele takrat sem si upal obiskati domače v Sloveniji. Na mejnem prehodu v Gorici so me dolgo zadržali. Gledali so sezname sumljivih oseb, dve debeli knjigi. Mojega imena niso našli, razumljivo, saj so me proglasili za mrtvega. Končno me je miličnik vprašal, kje sem bil rojen. »V Italiji,« sem hitro odgovoril, saj je bil Col ob mojem rojstvu pod Italijo. Potem šele so mi dovolili, da sem lahko nadaljeval pot v Slovenijo.

Od takrat nisem več hodil v Slovenijo, tako zelo me je prizadel ta dogodek z jugoslovanskimi miličniki na mejnem prehodu. Saj nisem kriminalce! Lahko bi me tudi odpeljali v zapor, takrat je bilo vse mogoče.

Ko je prišel v veljavo zakon, da lahko jugoslovansko – nemški državljani izbrisemo svoje jugoslovansko državljanstvo, sva se oba z ženo izbisala, morala pa sva istočasno izbrisati še najinega sina in hčerko. Za vsak izbris, tudi za oba otroka, sva morala plačati po 1000 mark. Najbolj ponužujoče pa je bilo to, da so se po uradih iz nas norčevali. Pošiljali so nas iz enega urada v drugega, od enega okenca do drugega; če ni bilo uradnih ur tisti dan, so bile prejšnji ali bodo naslednji dan...

Bridko mi je bilo pri srcu ob spoznanju, kakšna mačeha mi je lastna domovina. Toda potreboval sem izbris in denar, vse samo, da bi imel končno mir pred svojo rodno domovino, iz katere sem moral zbežati, da sem se rešil vseh strahov, zaničevanj

in zaživel svobodno življenje, ter s svojo pridnostjo in delavnostjo našel primerno zaposlitev in dostojen zaslužek. Eno pa sem si takrat želel: V slovenski zemlji hočem biti pokopan, a ne v Sloveniji.

Po naši osamosvojitvi sem si v Podjuni na Koroškem kupil parcelo brez dedičev, ki se v enem letu ni prodala nobenemu sorodniku ali domačinu, nobeden od občinskih mož pa ni nasprotoval temu, da jo kupim jaz. Ponovno sem zavihal rokave, se vozil iz Nemčije in vse sam zidal, sam napravil vrata in okna. In spet brez posojila.

Lična hišica, med toliko drugimi v

Podjuni, še v pozni jeseni, z rožami na oknih in v vrtu, s hišno kapelico ob vhodu tiho priča o domoljubju in narodni zavesti njegovega gospodarja in žene. In hkrati o trpljenju in bridkosti Slovence, ki je bil prisiljen ustvariti si dom v tuji deželi, a želi biti pokopan v slovenski zemlji.

Kako dolgo bo še slovenska?

Ali bo spomin na Slovence, ki so tod živeli, ostajal le še na nagrobnikih s slovenskimi imeni?

(Celoten intervju z g. Bajcem je bil objavljen v 71. številki revije Zaveza (december 2008). Avtorica članka je g. Vanja Kržan. Op. prepisovalca)

ZIDARSTVO

Židanik Viljem s.p.

Sanabor 7, 5271 VIPAVA
GSM: 041 502 999

TU, V KANADI, SO REZULTATI MOJEGA DELA, MOJIH ŽULJEV...

Začetek petdesetih let prejšnjega stoletja je na Col in širšo okolico veter prinesel novo „modno“ muho; mladi so množično bežali v tujino, boljšemu življenju naproti.

Eden od njih je bil tudi Mario Žejn, - Pucov iz Orešja.

... Peljala bela cesta je,
v širni svet nekoč,
a brez slovesa sem odšel
in vzela me je noč, ...

(Ansambel Lojzeta Slaka, *Visoko nad oblaki*)

Ravno sem vstopil v kopalnico, ko sem pod oknom slišal pogovor dveh mimoidočih. Prisluhnil sem. Ne, ni me pritegnila vsebina pogovora, pač pa melodičnost moškega glas. Lepa, stara slovenščina, a s pridihom nekega tujega naglasa, nekaj ameriškega se je slišalo v izgovorjavi.

Hitro sem odprl okno in pogledal za moškim in žensko, ki sta jo mahala proti Mrkocvim.

»Aha, Mario Pucov je doma!«, se mi je hitro posvetilo.

Mario Žejn – Pucov iz Orešja v času intervjuja za Colski časnik.

Foto: Arhiv L. Trošt

Dolgo sem ga imel »na piki«, Mariota Pucovega, a se mi je vedno izmuznil. Če sem iskren, nisem nikoli, ko je bil doma, stopil do njega, da bi se

dogovorila za kratek klepet.

»Tokrat bo drugače«, sem sklenil!

Vedno sem verjel, da je Colski časnik pravo mesto za objavo takšnih zgodb

, kot je njegova. Sam o njem nisem vedel kaj dosti. A človek, ki kot osemnajstletnik pobegne preko precej dobro zastražene državne meje in si v daljni Kanadi ustvari dom, ima verjetno povedati marsikaj zanimivega. Letos, 24. maja, je tako nastal pogovor z Mariom Žejnom, po domače Pucovim iz Orešja, ki je leta 1955 pobegnil preko takratne jugoslovan-sko-avstrijske meje in od leta 1957 živi v Kanadi.

»Pri Pucovih v Orešju nas je bilo deset otrok in jaz sem bil med najmlajšimi, deveti po vrsti, rojen leta 1937, le ena sestra je še mlajša. Pomrli so že vsi, razen mene in treh sester. Tata je bil Janez, mama pa Frančiška.« Tako je začel pripovedovati svojo življenjsko zgodbo Mario. (*1)

Družina Janeza Žejna - Pucovega iz Orešja, fotografirana l. 1940. Na fotografiji so (od leve zadaj): sin Ivan, hčere Francka, Ivanka, Bernarda, teta Ančka, v prvi vrsti (od leve) hčeri Ančka in Silva, mama Frančiška, ki drži v naročju Cvetko, Metka, oče Janez, v naročju drži Maria, Micka. Foto: Arhiv Mario Žejn

„Življenje tukaj je bilo takrat precej težko. Cel mesec sem delal v gozdu, da sem si lahko kupil rabljen bicikel...« (*2)

Razmišljali smo, da bi se drugje mogoče dalo živeti lažje, želeli smo videti svet, tu pri nas takrat ni bilo kakšne velike perspektive, včasih smo bili tudi lačni. Glavni razlog za odhod je bil ekonomski. Ja, no, nekaj je bilo tudi na tem, da so takoj po vojni precej »pritiskali« na vernike, cerkev, duhovščino, ampak glavna vzpodbuda je bila želja po boljšem življenju in pa vedenje, da je našim predhodnikom uspelo priti ven, iz naše države. Med prvimi so prebegnili France Primožev, Lojze Andrejčkov, robarski Mario, ... Dva od teh so pri prečkanju meje ustrelili, dol na Krasu nekje je bilo. V drugi skupini so bili Ivan Mežnarjev, Šmonov z Malega Polja, ... potem so pa šli moji vrstniki gor iz Višenj: Kovačev Mario, Lukov France. Takrat so kar izginevali, eden za drugim. (*3)

Jaz sem se od doma odpravil leta 1955. Maja tistega leta sem bil star 18 let, septembra sem pa pobegnil. Če nisi bil polnoleten, so te avstrijske oblasti vrnile nazaj v Jugoslavijo. Če

so starši zahtevali, so te Avstrijci vrnili. O tem, da bi prebegnil, niti nisem razmišljal veliko časa, sem se kar odločil, saj se fantje med sabo nismo kaj veliko pogovarjali o tem. Odločitev je bila hitra. Če bi kaj preveč dolgo tuhtali, ne vem, č če bi se odločili za ta korak.

Gor pri Lokvarju je bila gostilna. Tam smo se dobivali fantje, skupaj smo prepevali po vasi, tu pa tam smo seveda tudi kakšno ušpičili. Delali smo pač vse tisto, kar delajo mladi ljudje. Ni bilo kot danes, ko se držijo bolj vsak zase. Malokdo je imel bicikel, večinoma smo hodili peš. Tudi takrat smo se zbrali pri Lokvarju in se pogovarjali o tem, kako bi bilo, če bi prebegnili. Nekateri so se čez mejo odpravili že prej in prav o njih je tekla beseda.

Sam odhod od doma je bil bolj žalosten. Kot sem rekel, smo se dobili pri Lokvarju. Tata Janez je bil tudi v gostilni in je moral kaj videti, slišati, ko smo se zbirali, pogovarjali.

Domov sem prišel bolj zgodaj kot ponavadi in sem šel spat na »musuž«, ki je bil nad kuhinjo (Prostor vrh stopnic, iz njega so vodili vhodi v prostore v 1. nadstropju. Če je družina imela veliko članov, in Pucova jih je imela, je

»musuž« rabil tudi kot spalnica.. op. pisca). Tata je prišel kmalu za mano, nisem še zaspal.

Z mamo sta se pogovarjala v kuhinji in slišal sem, kako je z jokajočim glasom povedal: »Mario bo ušel, mislim da bo Mario ušel čez mejo.«

Mama pa ga je zavrnila: »Ma, daj no, kaj bo ušel, jutri gre po orodje v gozd!« Meni je bilo tako težko, ko sem slišal ta pogovor. Še danes me stisne pri srcu, ko se spomnim nanj.

Takrat sem res mislil končati delati v gozdu. Mi ni »dišalo« garati za tako majhen zaslužek, raje bi delal doma, na kmetiji.

Zjutraj sem se odpravil od doma enako kot druge dni, delal sem se, kot da se odpravljam v gozd po orodje, da je bilo čim manj sumljivo. V »ruksak« sem že prej dal edino obleko in čevlje, vzel kolo in se odpravil. Kolo sem pustil pri Kovačevih na Colu in počakal na avtobus. Zbrati se nas bi moralo enajst, toliko nas je bilo namreč prejšnji večer na »sestanku« pri Lokvarju.

Ko sem tako stal pred združnim domom, sta prišla okrog vogala samo Janez Škvarč - Skokarjev in Ančka Poliška.

France Poparjanovski, ki bi tudi moral z nami, se je v tistem času učil za čevljarja, v združnem domu je bila delavnica. Prišel je dol do nas in nam rekel: »Jaz ne grem, oče od Mihcovga iz Trševja je prišel že ob štirih in povedal, da je njegov Miha ušel, mahnil jo je kar peš skozi Hrušico proti Logatcu.«

Bali smo se, da bodo vsi izvedeli, jaz pa sem rekel Janezu: »Gremo, kar bo, pa bo!« In smo šli v treh, Ančka, Janez in jaz.

Mene je bilo tako sram gor na avtobusu. V tisti raztrgani delavski obleki. Komaj sem čakal, da se bom kje preoblekel. Z Mihom smo se dobili v Ljubljani. Na Tromostovju sem šel v javno stranišče in se preoblekel., »ruksak« in staro obleko sem pustil kar

na vratih stranišča.

Potem smo šli na vlak za Jesenice. Imeli smo izgovor, da gremo pogledat, če bi se dobilo delo v železarni, ki je takrat potrebovala veliko novih delavcev.

Na vlakcu ni bilo kdo ve koliko potnikov. Eno postajo pred Jesenicami se je k vlakcu na biciklu pripeljal miličnik. Sprevodnik je pokazal na naš vagon. Miličnik je vstopil in nas povprašal, kam se peljemo. Povedali smo mu, da gremo iskat delo na Jesenice. Ko se je vlak ustavil na Jesenicah, je bilo že popoldne, miličnik nas je že čakal pri izhodu.

Ko smo to videli, smo se spustili v dir. Tekli smo v drugo stran od izhoda. Nobeden ni vedel, kje se sploh nahajamo. Jaz in Janez sva tekla prva, Ančka in Mihcova pa za nama. Ko smo le pritekli iz mesta, smo naleteli na neko pot. Jaz in Janez sva jo ubrala kar naravnost v hrib, Miha in Ančka pa sta nadaljevala po poti. Miličnik je pritekkel za nami. Najbrž je slišal naju dva, ko sva lomastila po grmovju, zato se je odpravil za nama, onadva sta pa mirno nadaljevala pot.

Čez nekaj časa sva se potuhnili v neke goste smreke in kmalu sva v bližini nekoga slišala. Verjetno je bil miličnik, ki nas je iskal. Tam sva čakala kakšne pol ure, nato pa sva se odpravila naprej. Prišla sva na vrh nekega hriba. Takrat je sonce že zahajalo. Tam sva vzela v roke zemljevid in daljnogled. Ne spomnim se, kje sva ju dobila. Ne vem več, se mi zdi, da je daljnogled prinesel Janez. Pod nama je bila cesta, na njej pa sva že videla premikanje ljudi. So nas čakali, so bili že obveščeni o našem begu. Počakala sva do večera in nato brez težav prečkala tisto cesto. Ančka in Miha jih sploh nista več zanimala, le midva sva bila pomembna. Verjetno so mislili, da smo jo takrat vsi štirje ubrali v tisti breg. Bilo nama je vroče, bila sva vsa mokra od potu, a ob potoku zraven ceste se nisva ustavila, da bi

se odžejala, sva se preveč bala, da bi naju dobili.

Žeja je bila neznosna. V temnem gozdu pod Karavankami sva tavalala in iskala predvsem vodo.

A kakor nama je bilo prej vroče, nas je kasneje, zaradi izčrpanosti in večernega hladu, začelo zebsti. S hrbti sva se naslonila eden na drugega, da bi se vsaj malo ogrela, vendar ni kaj dosti pomagalo, saj sva kmalu postala vsa trda. Zjutraj sva se komaj premaknila naprej. Zdaj nisva več toliko gledala na državno mejo, iskala sva predvsem vodo. V neki dolini sva prišla na stezo, verjetno so jo uporabljali graničarji. Takrat sva se že mislila predati, a sem le prepričal Janeza, da sva ponovno zavila v hrib, v Karavanke. In tam so pod borovci rasle maline. To je bilo septembra, kar nisva mogla verjeti, da so maline še takrat, pri nas so bile bolj zgodnje.

S pomočjo tistih malin sva se pomikala naprej v hrib. Zdelo se mi je, da hodiva po neki stezi, neko belo pobarvano kamenje sva videla v bližini.

Kar naenkrat pa se je od nekod privlekla megla in brez najmanjšega strahu sva se začela spuščati po pobočju na drugo stran, sploh nisva vedela, da sva že na avstrijski strani. Bila sva brez hrane, v nahrbtniku jo je nosil Mihcova, midva pa sva imela daljnogled in zemljevid. Nobeden si ni mislil, da bo prehod meje trajal tako dolgo. Pravzaprav pa lakote niti nisva čutila; žeja je bila tista, ki naju je skoraj ugonobila. Spuščala sva se po zelo strmih pobočjih in ko sva prišla do gozda, sva kmalu odkrila neko zapuščeno kočico. Tam sva na starih konzervnih škatlah videla napise v nemščini. Šele takrat sva vedela, da sva zares v Avstriji in bila sva vesela, da nama je uspelo! Drugi dan sva naletela na nekega človeka z motorjem. Nisva znala nič nemško, on je znal malo rusko. Vprašala sva ga, če ve, kje je policija. Nekako smo se sporazumeli, da je do policijske postaje še dober kilometer,

naložil naju je na tisti motor in skupaj smo se odpeljali. Kaj hočeš, sva bila suha, danes bi polomili tisti moped.

Pripeljali smo se do nekega mostu in tam je stal domačin. Voznik mopeda ga je vprašal, če zna kaj slovensko. Rekel je da zna, ampak midva z Janezom ga nisva razumela skoraj nič. Je bil Avstrijec. Ravno on nas je peljal v bližnjo gostilno, kjer smo počakali, da je prišel policaj. Vzel nama je osebne dokumente ter tistemu Avstrijcu naročil, da naju je peljal na neko kmetijo prenočit. Domačini so znali dobro slovensko in so nas spraševali o vsem mogočem, midva pa sva bila tako utrujena, da bi šla rada čimprej spat. Zjutraj je prišel policaj in naju odpeljal na policijsko postajo, kjer naju je sprejel uslužbenec, ki je znal dobro slovensko. Spraševal naju je vse emogoče, tudi to, zakaj sva pobegnili. Največ sva se izgovarjala na revščino doma.

Vsakemu je dal kos salame in kruha ter nama naročil, naj se čez določen čas vrneva. Hodila sva po vasi, tu pa tam utrgala kakšno jabolko ob cesti in jedla tisti salam in kruh. Ko sva se vrnila na policijsko postajo, smo skupaj s policajem vstopili na avtobus za Celovec.

V Celovcu so nas namestili v zapor. Pobrli so nam vse imetje. Tam smo bili en teden. Vmes smo imeli zaslišanja, na katerih je bil prisoten »tolmač«, ponoviti smo morali celo zgodbo. Po enem tednu so nam vrnilli vse stvari, jaz vem da sem imel tudi mašno knjižico. Med potjo po Karavankah sem utrgal tudi eno planiko. Podučili so me, da so zaščitene in se jih ne sme trgati.

Potem sta k nam pristopila nek moški in ženska. Moški je pokazal name, ženska na Janeza. Odpeljala sta nas vsak na svojo kmetijo. Jaz sem imel več sreče kot Janez. Prišel sem k veleposestniku Hermanu Gruberju. Bil je predsednik katoliških kmetov v Avstriji. Pisarno je imel v Celovcu. Človek, ki

me je pripeljal na kmetijo, je bil njen oskrbnik. Na kmetiji je bilo veliko delavcev. Eni so redili samo prašiče, drugi so se ukvarjali s kravami, tretji s teleti, itd., jaz pa sem bil dodeljen k enemu starejšemu delavcu, ki je upravljal prešo za stiskanje jabolk in hrušk. Stiskalnica je bila za cel okraj. Sadili so tudi sladkorno peso. Ogromna njiva, prvič sem videl tako veliko. Cela planota je bila njegova, imel je od 15 do 20 delavcev.

Mario v Avstriji l. 1955, ko je delal na kmetiji pri veleposestniku.

Foto: Arhiv Mario Žejn

Zraven je bila tudi kmetijska šola, v kateri so bile tri mlade punce in trije fantje, fantje so delali z nami, dekleta pa so bila bolj v kuhinji.

Od tam sem prvič pisal domov. Želel sem jim sporočiti, da je z mano vse v redu in prosil sem jih za Janezov naslov, saj se od ločitve na policijski postaji nisva več videla. Bila sva kar kakšnih 100 km narazen. V pismu so mi domači sporočili, da so jih takoj po pobegu strašili, da so nas pri prehodu meje ustrelili. To jih je zelo prizadelo. Mama je z novico o naši smrti šla do Jožeta Deottotovega, ki je bil takrat poveljnik policije na Colu. Pa jo je potolažil: »Nič ne jočte mamca, Marijo in drugi so že tam, kamor so se odpravili!« Sovaščani so raznesli novico o naši smrti.

Miha in Ančka sta z Jesenic bežala po poti. Miličnik je zasledoval naju z Janezom, onadva sta pa prišla srečno čez mejo. Tam sta hotela prenočiti v neki koči, vendar jima je prišel na sled »graničarjev« pes in vojaka sta šla za njima v Avstrijo. Avstrijci niso imeli toliko policajev ob meji, saj sva ga morala midva z Janezom celo iskati. Prišla sta do kočice, eden je v zrak spustil rafal in zakričal: »Diži se!« Miha je prišel iz kočice in roke so mu vklelnili na hrbtu, potem mu je »graničar« dodal še »dve vzgojni« s pestjo. Ančke niso vklelnili, peljali so jih nazaj čez mejo. Bila je že noč in Miha si je nekako osvobodil roko ter se pognal v beg, tokrat ne na avstrijsko stran, saj so bili tam prepadi, pač pa na jugoslovansko. Vojaki so streljali za njim, a ga niso zadeli. Skrival se je celo noč. Iskali so ga, psa pa niso spustili za njim. Naslednji dan mu je uspelo ponovno prečkati mejo in priti v Avstrijo. Ančka je bila obsojena na pol leta zapora, a je odslužila le tri mesece. Miha se nam je kasneje pridružil v Nemčiji.

Ja, v Avstriji smo imeli težave, ker nismo znali nemško. Ko sem šel obiskat Janeza, sem na postaji stal

kar z enim papirjem, na katerem je bil Janezov naslov. V Beljaku bi skoraj zamudil vlak, ko sem s sprevednikom iskal pravi tir, še sreča, da me je na končni postaji čakal Janez.

Kmet, pri katerem sem delal, me je imel zelo rad. Ponavadi je prišel, ko smo imeli delavci čas za kosilo. Obljubil mi je, da mi bo v šestih mesecih uredil vse papirje za pridobitev državljanstva. Takrat sem imel kakšnih 400 šilingov plače in čez kakšno leto mi je obljubil tudi večjo plačo. Sporazumevala sva se s pomočjo »tolmača«, saj še vedno nisem znal dovolj nemško. Ker je gospodar videl, da se rad udeležujem nedeljske maše, mi je dal nedelje proste. Priznati pa moram, da mi delo na kmetiji ni preveč dišalo, vedel sem, da nisem zato zbežal čez mejo. Najprej sva si z Janezom samo dopisovala, kasneje pa sva se tudi srečala. Na enem od srečanj sva se dogovorila, da greva v Avstralijo. V Beljaku sva šla na avstralski konzulat in v štirinajstih dneh bi lahko šla v Avstralijo. Čez čas pa mi je Janez sporočil, da se je dobil z Mihcovim iz Trševja in da sta se odločila, da gresta v Nemčijo. Neki Hrvat je zbiral delavce, ki bi šli delat v Nemčijo, v rudnik. Odločil sem se, da grem z njimi. Zbralo se nas je kakšnih 15.

V Avstriji sem delal štiri mesece, naslednje leto pa smo se odpravili v Nemčijo.

Hrvat, ki nas je zbiral za delo v Nemčiji, nas je nastanil v neki stavbi v Celovcu. Za spanje smo plačevali po 5 šilingov. Vsak večer si se moral v stavbo vrniti do desetih zvečer, drugače te niso spustili več noter, zjutraj pa smo morali prostor zapustiti. Bilo je sredi zime, januarja, mi pa brez dobre obleke, hranili smo se kar v trgovini.

En večer smo šli v kino in se vrnili po deseti uri, niso nas spustili noter. Kaj sedaj? Mraz je bilo, zeblo nas je kot cučke... Šli smo na železniško

postajo, vendar se tam nismo smeli uleči na klopi. Taki so bili predpisi. Celo noč smo hodili po čakalnici gor in dol, malo sedeli, malo stali.

Po kakšnem tednu smo le dobili potne liste s potrdili in s tem nam je bila odprta pot v Nemčijo.

V Nemčiji smo bili najprej deset dni v »šoli za rudnik«; uvajali so nas za delo rudarjev.

Prvi dan v rudniku je bilo kar pestro. Spustili so nas na globino približno 800 m. Kakšne tri tedne smo bili kot nekakšni pomožni delavci, da smo se malo privadili na pogoje dela v rudniku. Kmalu pa je prišel delovodja in ukazal, da so nam dali kompresorje. Vsak je dobil kompresor in odmerjeno količino premoga, ki jo je moral skopati tisti dan.

To je bilo v Essnu, precej visoko v Nemčiji, pri Bremnu. V rudniku me je dvakrat skoraj zasulo. Komaj sem ušel smrti, saj sem zadnji zapuščal rov. Ampak, v Nemčiji se nisem počutil dobro, tudi delo v rudniku ni bilo zame. V Nemčiji so si vsi takoj kupili motorje, mene to ni mikalo. Ob nedeljah zjutraj je tam okoli nas ropotalo kot hudič. Eden od Slovencev, tam pod Mangartom je bil doma, mlad fant, se je z motorjem ubil. Na pogrebu smo mu zapeli slovensko pesem.

V skupini smo bili pretežno Hrvati in Slovenci, stalno je prihajalo do »iskric«. Večkrat je izbruhnil tudi kakšen pretep in nemški delavci so nas kmalu zasovražili. V Nemčiji sem delal 13 mesecev, ves čas sem želel iti ven. Vabile so nas Avstralija, Amerika in Kanada.

Odločil sem se za Kanado. Nek starejši Slovenec, doma blizu Ljubljane, mi je uredil vse potrebne papirje. Po približno šestih mesecih čakanja je prišel čas, ko sem iz Hamburga, z ladjo, odplul proti Kanadi, s kanadsko vizo v žepu, novi domovini naproti.

Ladja Alexandra Santori, s katero je Mario 20. 2. 1957 odplul iz Hamburga proti Kanadi.

Foto: Arhiv Mario Žejn

To je bila tovorna ladja, ki je imela tudi nekaj potniških kabin. Pred odhodom v Kanado sem moral še na zdravniški pregled, odkrili so mi, da imam nekaj na srcu, vendar ni bilo tako hudo, da bi me Kanadčani zavrnili.

S tisto ladjo nas je odšlo 15, vsi Nemci, razen mene. Obstajala je neka dobrodelna organizacija, ki je urejala prevoze delavcev v Kanado. Če si bil bolj reven, so ti oni plačali stroške potovanja, jaz sem že prej delal in sem si karto do Kanade plačal sam.

Dva tedna smo se z ladjo »zibali« na morju. Pred Kanado smo nalleteli še na ledene plošče in pot se je podaljšala za dva dneva. Takrat sem si rekel: »Če še kdaj srečno pridem na kopno, ne grem nikoli več na ladjo!« V Novi Fundlandiji se je ladja ustavila, raztovarjali so nekakšno železo. Tam smo se izkrcali, odšli v Halifax, iz

Halifaxa pa z vlakom v Toronto. Dva Nemca (mož in žena) in jaz smo se odpravili v Toronto, vsi ostali pa v Vancouver.

Ko smo prispeli v Toronto, sem imel srečo tistih dveh Nemcev. Sam nisem znal niti besede angleško. Toliko dobrega sta mi storila, da sem jima še sedaj od srca

hvaležen..

V začetku sem stanoval pri neki nemški družini, ki mi jo je priporočila emigracija. Lastnica mi je dobila delo, a je bilo vse skupaj bolj »bogo«. Na teden sem zaslužil 25 dolarjev, za hrano in stanovanje pa sem ji plačeval 17.

Že v Nemčiji sem dobil naslov nekega hrvaškega duhovnika. V Torontu sem ga poiskal in povedal mi je, da imajo Slovenci v Torontu svojo cerkev. Kmalu sem odkril duhovnika Kolariča, ki me je povabil k maši. Že prvo nedeljo sem tam srečal Kovačevega in Lukovega iz Višenj, ki sta bila v Torontu že eno leto, le da jaz tega nisem vedel.

Potem sem šel živeti k Slovincem in po dobrem mesecu smo se že odpravili delat v gozd na sever.

Mario (levo) in Marjan Bajc na delu v kanadskih gozdovih.

Foto: Arhiv Mario Žejn

Z vlakom smo se peljali kakšnih 700 km, s postaje pa je bilo še kakšnih 30 – 40 km do gozda. Tam sem se imel pa dobro. Hrane je bilo toliko, kot je nisem še videl. Doma, pri Pucovih, smo bili kdaj tudi lačni, zato sem znal ceniti to, da je hrane zadosti. Tam smo trdo delali, ampak ne garali, zaslužil sem pa dobro, zelo dobro.

V gozdu sem delal tri leta, od maja do oktobra. Ko so vsa tista jezera in močvirja zamrznila, so pripravljen les spravljali iz gozda..

Čas od oktobra do naslednjega maja sem spet preživel v Torontu, pri Slovencih iz Ribnice, Gorše so se pisali. Mož je bil zidar, dokler je vreme dopuščalo, sem mu pomagal pri zidarskih delih.

Nekaj časa je Mario stanoval pri družini Gorše. Tam se je učil igrati na harmoniko.

Foto: Arhiv Mario Žejn

V pravi zimi smo pa delali noter, kakšne kamine smo zidali in podobno. V letu 1959 sem bil precej bolan, pravzaprav sem imel gnojno vnetje prsta in sem bil en teden celo v bolnici.

V gozdu smo imeli navado, da smo od maja do avgusta podirali drevje, preostali čaš pa smo ga spravljali na kupe. Ves les smo morali zložiti malo

od tal, da se je posušil. Pri tem spravi- lu sem dobil žulj, ker nisem prenehal z delom, sem dobil še »ogurk« (vnetje žulja). Če bi šel takoj k zdravniku, bi mi tisto rano kmalu pozdravili, ker pa je bilo do prve ambulante dve uri vožnje z vlakom, sem odlašal in so mi komaj rešili prst.

Naslednjo pomlad nisem šel več delat v gozd, takrat sem namreč spoznal bodočo ženo. Pod cerkvijo je bila dvorana, v kateri so se prirejala razna srečanja Slovencev in tam sva se spoznala.

Kmalu sva se poročila in imela otroke. Najprej sem pri družini Demšar, pri katerih sem tudi stanoval, pomagal polagati travo, potem pa sem se preusmeril v gradbeništvo. V stavbah smo postavljali predelne stene. Nekega dne, ko je bil hud mraz, nismo delali. Mimogrede sem vstopil v bližnjo tovarno, ki je izdelovala kovinske silose. Tu sem dobil delo in to je bilo prvo, tisto zares pravo delovno mesto. Tam sem ostal naslednjih 25 let. Prvo leto sem delal kot pomočnik, iz skladišča smo oddajali izdelke, potem pa sem postal žerjavist. V tovarni sem z dvigalom prevažal dele silosov, sedem let sem vozil »granik«. Čez čas sem se preselil na viličarja. V Kanadi obstaja sistem, po katerem prosto delovno mesto dobi tisti, ki je več časa zaposlen v podjetju. Na viličarju sem delal kakšnih

šest, sedem let in vmes napredoval v nekakšnega delovodjo. Še vedno sem vozil viličarja, v pisarno sem hodil po papirje in skrbel za točnost pri odpremi blaga. Pozneje se je odprlo delovno mesto šoferja v proizvodnem

obratu. Šoferji so pustili prikolice na parkirišču ob vhodu, poskrbel sem, da smo jih natovorili.

A kmalu se je polovica mojega podjetja preselilo drugam, bolj na zahod, v bližino Calgarya. Silose so začeli izdelovati bližje kupcem in na delo bi se moral vozit kakšnih sto kilometrov daleč.

Delovno mesto sem takrat odstopil nekemu drugemu, sam pa sem se zaposlil pri Slovencu, ki se je ukvarjal s strugarstvom. Poznal sem ga že od prej, pri njem pa sta delala tudi moja dva sinova in ženin brat. Tam sem delal kakšna tri leta.

Zraven vseh teh del pa sem imel tudi svojo vrtnarijo. Po delu v tovarni sem skrbel še za kakšnih 25 hiš bogatašev. Sadil sem rože, kosil travo in skrbel za lep izgled vrtov. V tovarni nisem imel težkega fizičnega dela, vrtove sem urejal z užitkom in pri tem sem tudi nekaj zaslužil.

Sedaj sem pa v penziji. To je čas, ko najbolj uživam. Družino sva z ženo spravila »pokonci«, ni pomanjkanja in lahko rečem, da je to najlepši čas mojega življenja.

Imam sedem otrok, štiri punce in tri fante ter trinajst vnukov. »Posejani« so v bližini, najdlje je sin Janez, do katerega je kakšne pol ure vožnje. Vsi so že pri kruhu in se imajo dobro.

Mario z ženo Francko, fotografiran l. 1995.

Foto: Arhiv Mario Žejn

Uradno živim v Torontu, vendar sem večino časa na posestvu, ki sem ga kupil pred časom. Slovenci smo namreč v Torontu pokupili veliko zemlje iz mesta do posestva rabim slabo uro, z ženo tam obdelujeva zemljo, v Toronto pridem le za kakšen dan. Po duši sem še vedno kmet, žena tudi. Zelo rad delam v naravi. Večinoma delam tako kot pred 60. leti, ko sem odšel iz Orešja – na roke. Redim kokoši, zajce, imam nekaj panjev čebel, tudi sadno drevje mi rodi, vendar smo tako visoko na severu, da ga rada prizadene slana.

Veliko imamo obiskov in nam ni dolgčas. Sam sem večino časa na kmetiji, žena mi dela družbo predvsem poleti, pozimi jo preveč zebe. Za kratek čas pa si kdaj pa kdaj zaigram na harmoniko. Rad hodim tudi na lov. To mi je ostalo še iz Orešja. Slovenci imamo svojo lovsko družino in teritorij, kamor hodimo na lov. Imamo svojo lovsko kočo, ki smo jo uredili iz neke razpadajoče hiše. To je kakšne tri ure vožnje iz mesta.

Organizirana imamo svoja društva in Primorci imamo Društvo Simon Gregorčič, zbiramo se v kulturnem domu, tam se odvija kulturno življenje. Prekmurci imajo Društvo Večerni zvon. Vsi Slovenci skupaj pa imamo še cerkveno društvo in ravno sedaj bo velika procesija. Tu v Torontu imamo dve slovenski cerkvi. Župnija Marija pomaga je bila prva slovenska župnija, a sedaj na žalost usiha. Mladi so se razkropili po Kanadi, starejši umirajo. Župnija Marije brezmadežne pa je zelo aktivna. Obe župniji sedaj upravlja župnik Tine Batič, ki je doma iz Ajdovščine.

V Kanadi nisem nikoli razmišljal o tem, da bi se za stalno vrnil domov. Res so bili v začetku težki časi, a kasneje so se stvari postavile na svoje mesto in sedaj je Kanada moj dom. Ko sem se osamosvojil, si zgradil dom, ustvaril družino sem pognal tam korenine. Tam so rezultati mojega dela, mojih

žuljev. Nič mi ni bilo podarjenega, za vsako stvar je bilo potrebno pošteno garati.

Ja, pa vero sem ohranil. Vera mi je veliko pomenila in pomagala pri postavljanju na »svoje noge«. Domov sem se prvič vrnil l. 1969, z mano je bil ženin brat. Z AL Italijo sva prišla do Zagreba, tam sva najela avtomobil, s katerim sva potovala po Sloveniji, prišla na Col in v Zgornje Blato pri Škofljici, od koder je doma žena.

Takrat je oblast v Jugoslaviji sporočila, da se begunci lahko vrnejo domov, če le nimajo »kaj na vesti«. Malo sem se bal edino tega, ker v Jugoslaviji nisem služil vojaškega roka. Takrat sem že imel kanadsko državljanstvo, vendar Kanada ni »garantirala« da se ne bi kaj zakompliciralo. V Kanadi so mi govorili, da bi znalo »iti narobe«, če bi bil doma na »položaju« kdo, ki sem se mu kaj zameril, vendar jaz nisem imel s tem nobenega problema. Prijavit sem se moral v Ajdovščini in opravil sem nek informativni razgovor. Pogovarjali smo se tudi o domobrancih, ki pa so v Kanadi precej aktivni. Postavili so spomenik v romarskem svetišču, kjer so pred stoletji Indijanci pobili sedem francoskih misijonarjev.

Ko smo naslednjič prišli vsi, cela družina, nas je pri Pucovih obiskal miličnik. Pohvalil me je, ker sem otroke tako dobro naučil slovensko. To je bilo leta . 1973. Z JAT- om smo pristali na Brniku in tam sem »rental« kombi, da smo se vsi vozili naokrog. Smo si ogledali vse lepote Slovenije. Hčerka Kristina bi se takrat pri Pucovih skoraj utopila. Bila je stara eno leto in je padla v škafo z vodo. Potem sva z ženo prišla, ko je umrla mama Francka. Tudi otroci so bili že kar nekajkrat tu, jaz sem najbrž sedaj osmič.

Ko sva z Mariotom končala pogovor, se je ustavil pred Troštovo hišo v Orešju in se zazrl v Vipavsko dolino

in proti Nanosu. »Tu imate najlepši razgled,« je rekel sam sebi. »Vidiš tam, malo levo od Marjančne rovne, tam sem »raubšical« (lovil na črno. op. pisca) in ustrelil zadnjega srnjaka, preden sem se odpravil čez mejo. Puško, »italijanko«, sem pustil kar tam, v enem skalovju, sem jo dobro skrnil in je kasneje, ko sem se vrnil iz Kanada, nisem mogel več najti. Pa kaj hočeš, če se je pa svet tako spremenil. Lahko pa, da jo je tudi kdo našel in vzel.« Da ima lov »v krvi« sem sklepal tudi po tem, da je v času kratkega obiska na Colu šel kar dvakrat z Abramovim Božotom na lov. Božo mu je obljubil, da bo lahko »pihnil« enega njegovega srnjaka, a se ta na določene dneve ni hotel prikazati. »Ampak je bilo vseeno lepo, tudi če ni padel«, je pogovor zaključil Mario.

Z Mariom Pucovim sem se pogovarjal

Lucijan Eršič

(*1) V zvezi s Pucovo družino iz Orešja in njihovim očetom Janezom obstaja zanimiva anekdota, ki mi jo je povedala mama Zora Trošt.

Tik pred začetkom druge svetovne vojne, tam okrog leta 1940, se je na Colu ustavil italijanski diktator Musolini. Pred gostilno Tratnik ga je pričakala množica ljudi. Med njimi je bila tudi moja mama Zora in je dogodek videla na lastne oči. Musolini se je pomikal med ljudmi in v bližini je stala italijanska učiteljica, ki je takrat poučevala na Colu. . Fufka so jo klicali domačini. Na ves glas se je drla: »Duce, Duce, qui e il padre di dieci bambini!« (Duče, Duče, tu je oče z desetimi otroki!)

»Portatelo qui!« (pripelji ga sem!) je svojemu tajniku ukazal Duče.

»Tu hai dieci bambini?« (Ti imaš deset

otrok?) je prestrašenega Janeza, ki je v rokah mencal pomečkano klafeto (klobuk), vprašal Musolini.

»Si, « (Ja) je strahoma pritrdil Janez.

»Quanti figlii?« (koliko sinov?) je kot pravega vojaškega voditelja zanimalo Dučeta.

»Due, « (Dva) je že bolj samozavestno odgovoril Janez.

»Dargli mille lire!« (Daj mu tisoč lir!) je ukazal Duče.

Tajnik je vzel denarnico. »Taka velika je bila, « je z rokama pokazala Zora, »polna bankovcev za tisoč lir. « Vzel je en bankovec in ga dal Janezu. Ta ni vedel, kaj naj naredi, tako mu je bilo nerodno.

»Grazie, grazie, ...« (Hvala, hvala, ...) se je ganjeno zahvaljeval za nenadejano darilo.

Po pripovedovanju Zore je bil to takrat zelo velik denar, zanj si si lahko kupil kravo.

(*2) Mario je s svojim biciklom povzročil tudi eno prvih prometnih nesreč na Colu in v okolici.

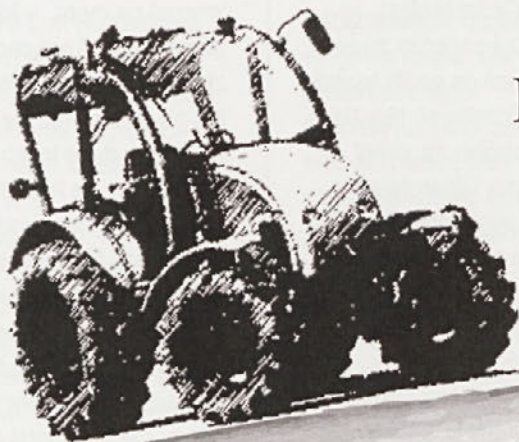
» » S tistim biciklom, ki sem si ga kupil za prvo plačo, sem hodil na delo v gozd blizu Črnega Vrha, dol po Leskovcu je šlo kar hitro. Enkrat pa je gor po Leskovcu šel, v spremstvu neke volovske vprege, Boselnov Janez, ki je bil cestar na tistem odseku. Ne vem, kaj sem »motovilil« s kolesom, a nanoslo je, da sem se zaletel v Janeza. Seveda sva oba padla, jaz sem se kar precej »olupil«, Janez se je pobral, se otesel, nekaj časa gledal tisti povit bicikel, potem pa se je obrnil k meni rekoč: »Ti si porkajuda, ne pa biciklist!«

Sam sem naložil bicikel na ramo in se odpravil k Janezu Rovanu v Grahovnik, da mi ga je popravil. pa je šlo še pol mesečne plače. »

(*3) O prebegih preko meje mi je svojo »zgodbico« povedal tudi pokojni oče Ivan Trošt. Leta 1958 so na Colu postavljali grobnico padlim partizanom in urejali pokopališče. Med drugim so obnavljali tudi pokopališki zid in nanj montirali žično ograjo, saj so pred tem kokoši sosedov veselo brskale po grobovih. Ivan Trošt – Troštov iz Orešja je bil zadolžen, da v Ajdovščini nabavi potrebno mrežo. Ko je prodajalec videl, koliko mreže kupuje Ivan, se je začudil: »Kaj pa ti bo toliko mreže?«

Ivan mu je povedal, da bodo z njo ogradili pokopališče.

»Le dajte ogradit mrtve, saj živi vam bodo tako ali tako vsi ušli,« mu je smeje odgovoril prodajalec.

Storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo ter pluzenje cest

LEON AMBROŽIČ s.p.
SANABOR 5, 5271 VIPAVA
GSM: 031 756 771

ČEZ NOČ SO IZGINILI ...

O tem, kakšne probleme so s prebegi državne meje imeli svojci in prijatelji prebežnikov sem se pogovarjal z Antonom Škvarčem – Jernejcovim.

Moj brat Janez je pobegnil čez mejo v času, ko sem bil pri vojaki. Skupaj z Ančko Poliško, Mariom Pucovim in še enim iz Trševja so šli. To je bilo leta 1955, kakšnega pol leta sem bil že pri vojaki. Oficirji v kasarni so o prebegu Janeza izvedeli prej kot jaz, takrat sem postal nezanesljiv, kar pa mi je prineslo nekatere ugodnosti, saj mi ni bilo več potrebno hoditi na „mrtvo“ stražo in nisem smel na parado v Beograd. Tisti čas, ko so se ostali iz kasarne pripravljali in „tolkli strojevi korak“ po „pisti“ ter na paradi v Beogradu, sem se sam „prekladal“ po kasarni.

Ko sem bil jaz pri vojaki, se je ravno menjaval način izvedbe „strojevega koraka“. V začetku smo še „tolkli“ ruskega, z ravnimi nogami, ki so morale seveda čim više. Tisto je šele bila muka. Znani izrek iz vojske: „Noga više, pogled pravo, to za muda nije zdravo!“ je še najbolj veljal za ruski način. Po par urah tistega „tolčenja“ ti je „premoženje“ res zlezlo do kolen. Veliko ljudi je zaradi tega dobilo pruh (kilo). Jaz sem bil po polovici leta služenja vojske zaradi Janeza „osvobojen“ teh „radosti“.

Takrat se je služilo vojsko 18 mesecev, sam pa sem v Banjaluki, pri artileriji, preživel še dodatnih 6 mesecev, saj se je tik pred odhodom domov skuhalo tista vstaja na Madžarskem in vsi smo dobili „produžetak“.

Ja, so bile take tudi take smešne prigode, tam v vojski. Stric Lojze, ki

Anton Škvarč Jernejcov.
Foto: Arhiv Lucijan Trošt

je stanoval v Stari Gorici (Italija), je poslal domov na Col papirčke za zavijanje cigaret, od tam pa so jih poslali meni v Banjaluko. Tobaka si tam dobil kolikor si hotel, papirčke „za zvijati“ pa je imel le malokdo. Cigarete se je zavijalo kar v časopisni papir. Seveda so na „kapiji“ pismo odprli, pregledali njegovo vsebino, zaradi italijanske pisave se je takoj pojavilo vprašanje, kakšne zveze imam z „inostranstvom“. Kdor je imel kakšne stike s tujino, je bil takoj sumljiv, potencialni „neprijatelj“.

V vojski je bila takrat velika „zajebancija“. Postelja je morala biti narejena „na ivico“, čeprav v slamnjači ni bilo dovolj slame, da bi „ivico“ naredil. Sledil je „ostav“, še enkrat na delo, a tudi drugič ni bilo kaj boljše.

V Banjaluki in njeni okolici nas je služilo veliko Colčanov. Mile Fridetov, France Gerljevičev, Pavle Jurjev, ... Seveda ne vsi istočasno. To, da smo služili vojsko v istem mestu, smo izvedeli šele kasneje, ko smo se vrnili domov.

Jaz sem bil zadolžen, da sem šel vsak dan po kruh za našo enoto. Iz mesta smo bili oddaljeni kakšne 3 km. Ko sem nekoč prišel do pekarnice, se mi je zdelo, da v njej vidim Pavleta Jurjevega. Nisem bil povsem prepričan, a sem sklenil, da ga vseeno pokličem. Res je bil on, prišel je na „dosluženje“ po boleznih, od takrat mi ni manjkalo kruha.

Razmere v vojski so bile v tistih časih slabe. „Šinjel“ je večkrat zmrznil na meni, v kasarni sem ga lahko postavil pokonci in se ni zrušil, zjutraj sem moral obleči ravno takega, saj ga nisem imel kje posušiti. Ni čudno, da je toliko ljudi zbolelo. Dokler sem še hodil na stražo, sem imel s seboj psa. Imeli smo „mrtvo“ stražo, stražili smo skladišča. Takrat so posamezniki in tolpe še napadali vojsko in predstavnike oblasti. Zanimivo je bilo, da sem bil 6 mesecev na istem stražarskem mestu z istim psom. Če sem hotel priti k njemu brez puške, me ni spustil zraven, če sem prišel s puško, je bil pohleven kot ovca.

Ko je padel mrak, se je psa priklenilo na žico pred 3 skladišča, ki jih je pazil stražar. Na straži si lahko po malem „zakinkal“, saj je vse drugo opravljal

pes, ki je čez dan večinoma spal. Psu je pripadala enaka hrana kot vojakom, enaka količina mesa, a smo že poskrbeli, da se ga psi niso »prenajedli«. Režim stražarjenja ni bil najboljši. Dve uri si bil na straži, nato si dve uri počival, pred stražo pa si imel še dve uri priprave. Tistega pravega spanca je bilo tako bolj malo.

Ko sem prišel domov, zaradi Janeza nisem imel kakšnega večjega problema. Takoj sem šel delat na žago. Pravzaprav, napisati sem moral dve prošnji. Na prvo sem namreč pozabil napisati „TOVARIŠ UPRAVNIK« in nisem bil sprejet.

Ja, če prav pomislim, sem imel nekaj problemov s prebegi drugih čez mejo, še preden sem šel k vojakom.

Leta 1953 je prebегnil Ivan Bizjak – Mežnarjev, s katerim sva delala skupaj. Takoj, ko se je izvedelo, da je pobegnil, so me prišli iskat, odpeljali so me v farovž, kjer je bila takrat nastanjena milica, tja so pripeljali tudi Mežnarco, Ivanovo mamo. Zasliševal nas je nek udbovec, tak..., kako bi rekel, ... nič od človeka, ne vem, če je imel 60 kg. Najprej je spraševal in grozil s tem, da on itak že vse ve, da so Ivana prijeli in je med zaslišanjem omenil, da sva se o tem pogovarjala. Med spraševanjem je kar naprej spreminjal teme pogovora, se vračal na stara vprašanja, vse v upanju, da se bom kje zmotil in kakšno stvar povedal drugače. A jaz nisem imel kaj povedati, saj mi Ivan ni nikoli nič omenil. Navsezadnje sem bil zanj »mulc«, on je bil rojen l. 1921.

Zasliševanje je trajalo kakšni dve uri. Potem so me izpustili in čez par dni se je postopek ponovil. Isti zasliševalec, ista vprašanja in seveda enaki odgovori. To se je ponovilo trikrat, največ štirikrat. Vedno sem bil na zaslišanju sam. Včasih je „priletela“ tudi kakšna „okrog ušes“, a nič kaj hudega. Kasneje, čez par let, smo se colski fantje dogovorili, da bi tega udbovca,

tam od Gorice nekje je bil, dobili in ga malo „premikastili“. Hodil se je namreč ženit v Črni Vrh. Zbrali smo se pri Kampeljcu, a ga nismo dobili, ne takrat, ne kdaj pozneje.

Tisti pravi „val“ prebegov se je začel po letu 1950. Takrat so se vračali domov bolni fantje, ki so zboleli na služenju vojaškega roka. Kar veliko jih je bilo. Ko so ozdraveli, so morali na „dosluženje“. Prav naporno služenje vojaščine je marsikaterega mladega fanta pripravilo do tega, da se je odločil za pot čez mejo. Vedeli so, da je to nevarno, nekaj so jih „graničarji“ pri poizkusu prebega celo ustrelili, nekaj so jih ulovili in tistim se v zaporu menda ni godilo najbolje. Bili so tudi taki, ki so srečo poizkusili večkrat, dokler jim ni uspelo.

Pa še nekaj prigod iz tistega časa. Kmalu, ko sem začel delati, sem si kupil aktovko, tako fino, usnjeno, z dvema paskoma za zapeti. So bile kar drage. Nekega dne pa me je sodelavec vprašal, če mu jo posodim, da bo šel z njo na Sveto goro. Seveda sem mu jo posodil, a je nisem videl nikoli več. Sodelavca ni bilo več na delo in čez čas sem prejel pismo iz „inostranstva“, da lahko aktovko dobim nekje na Krasu, kjer jo je pustil, preden je šel čez mejo.

Miličniki na Colu zaradi prebegov niso bili preveč budni. S tem se je bolj ukvarjala UDBA. Eden od prebežnikov je z miličniki do zadnjega balinal za združnim domom.

No ja, kaj so pa lahko naredili? Nobeden ni naokrog razglašal, da misli pobegniti, čez noč so enostavno izginili.

O tem, kakšno stanje duha je glede prebegov vladalo takrat na Colu, pričata tudi naslednji zgodbici.

Na Col je prispel poln kamion moke, ki je bila namenjena za Kovk, Otlico in Predmejo. Takratni upravnik Kmetijske zadruge Ivan Trošt je meni in Cvetu

Stražarjevemu ukazal, da jo greva (za plačilo) razložiti.

Na Kovku smo še razložili, ko pa smo prišli na Otlico, je tam tako snežilo in kadilo, da nismo mogli nikamor več. Seveda smo čez noč prespali na Otlici, a po Colu so naju zjutraj naslednjega dne že iskali miličniki. Ko sem prišel domov, bi me oče najraje namlatil, saj so tudi njega nadlegovali in zasliševali.

Enkrat pa smo šli na božjo pot na Sveto goro. Tam okoli so takrat zelo kontrolirali. Je bila meja blizu. Ko smo se vračali, so nas v Novi Gorici ustavili. Vprašali so nas, kje smo bili. Jaz sem trdil, da na Sveti gori, miličnika pa je zanimalo, če smo bili na Skalnici. Takrat še nisem vedel, da se Sveta gora imenuje tudi Skalnica. Tako sva kar nekaj časa trdila vsak svojo. Morali smo pokazati osebne dokumente. Meni je v izkaznici pisalo, da mi manjka prst na nogi. Odrgalo mi ga je na Žagi, ko smo popravljali parni stroji. Ko je miličnik to prebral, sem se moral pred njim sezuti, da je videl, če sem res prava oseba.

Ja, saj prav lahko jim ni bilo, tem mladim fantom, ki so „šli čez“. So jih kar nekaj prestali.

Moj brat Janez je na vprašanje, a se je težko naučil nemško, odgovoril: „In prekleto hitro sem se naučil, kaj mi je pa drugega ostalo!“

Pokojni Alojz Špivski, Izseljensko matico je vodil nekaj časa tam zunaj, je velikokrat pravil, kako se je, po tistem, ko je ušel čez mejo, na podvozju vagona peljal iz Trsta vse do Francije. Na cilj je menda prišel črn kot oglje.

Nič lepega jih ni čakalo, ko so prišli čez mejo. Goli in bos, brez „božjega“ so šli v tuje dežele, niso znali jezika, mučilo jih je domotožje ...

Pogovarjal se je *Lucijan Eršič*

NOVOSTI NA COLU

Col je v preteklem letu doživel kar nekaj novosti, ki so tako ali drugače zaznamovale naše življenje. Že ob koncu lanskega leta je bil naš kraj precej aktiven, vsaj kar se tiče cest. Proti Žagolihu in Gozdu se je ena obnavljala, medtem ko nam je drugo odnesel plaz. Precej naglas se je govorilo o prihajajočih novih vodovodih ter se zaključevalo kanalizacijo. Med letom smo postali bogatejši za enosmerno ulico. Otroci in njihovi starši so se razveselili novih igral, športniki pa nove ograje okrog igrišča.

Plaz Znosence je zagotovo stvar, ki se nas je v preteklem letu najbolj »dotaknila«. Sprva tako, da smo se proti Ajdovščini vozili skozi Belo, nato pa ob čakanju pred »colskim semaforjem«. Pogled v zgodovino nam pove, da se plaz ni zgodil prvič, ampak je prav na tem kraju zemlja že drsela, in sicer leta 1968. Takrat je bil uničen daljnovod, ki je z električno energijo oskrboval tudi idrijski rudnik. A še bolj kot pogled v preteklost, je zanimiv pogled v prihodnost, ki kaže da vseeno niso pozabili na nas. Svetnik Občine Ajdovščina in predstavnik starega Cola v krajevni skupnosti Matjaž Bajec je bil skozi celotno leto v stiku z Ministrstvom za promet in Ministrstvom za finance, kamor je poslal številne dopise z namenom, da bi se sanacijska dela začela izvajati

čimprej, vendar je bila končna odločitev taka, da za sanacijo trenutno ni potrebnih sredstev. Tudi njegova pobuda za odstranitev semaforja in ureditev druge polovice cestišča je bila zavrnjena, vendar je naposled iz Ljubljane le prišla novica o začetku del. Po razpisu je bil izbran izvajalec sanacijskih del Cestno

Foto: Luka Bizjak

podjetje Nova Gorica. Investicija naj bi vključevala gradnjo pilotnih sten, ki

Plaz Znosence.
Foto: Luka Bizjak

»Colski« semafor.
Foto: Luka Bizjak

bi zagotavljale trajno rešitev problema plazenja in je ocenjena na 1.800.000 evrov.

V lanskem letu so bile obnovljene tri ceste. Proti Žagoliču je bil položen nov asfalt. Pobudniki so bili krajani in

Vozi previdno!
Foto: Luka Bizjak

svetnik Matjaž Bajec, investitor Občina Ajdovščina, izvajalec pa Primorje.

Cesta proti gozdu.
Foto: Luka Bizjak

Obnove je bil potreben tudi podporni zid ceste v Orešje. Pobudnik in investitor popravila je bila krajevna skupnost,

Obnovljena cesta v Žagoliču.

Foto: Luka Bizjak

izvajalec pa AvtoCenter Bajc. Precej bolj žalostna usoda je doletela cesto proti Gozdu. Tudi ta je bila ob koncu lanskega leta v obnovi. Ker gre za državno cesto, je bila pobudnik in investitor ureditve država. Izvajalec je bilo podjetje SCT, ki pa zaradi stečaja del ni končalo. Tako krajevna skupnost kot občina se zavzemata za dokončanje popravila.

Veliko se je dogajalo tudi v samem

»centru«
Cola, kjer smo dobili enosmerno

ulico. Vzrok za uvedbo le te je ureditev parkirnih mest pred združenim domom. Zaradi zarisanja parkirnih boksov je postalo vozišče preozko za

dvosmerni promet in edina rešitev je bila uvedba enosmerne. V sklopu urejanja prometne ureditve v okolici združenega doma je bila izza poslopja trgovine odstranjena tudi tehničnica, ki že nekaj časa ni bila več v uporabi, poleg tega pa je kvarila izgled okolice in predstavljala nevarnost. Tudi na tem mestu bodo v prihodnje urejeni parkirni prostori.

V kratkem naj bi se začel graditi vodovod proti Avžlaku, medtem ko je krak proti Malemu Polju že v izgradnji oz. čaka le še na zaključno fazo, zaključek del na obeh odcepkih je predviden do leta 2013. Investicijo financira občina Ajdovščina za izvajalca del pa je bilo izbrano Cestno podjetje Nova Gorica.

Treba je omeniti tudi zaključek del v okviru izgradnje kanalizacije. Nekaj

Foto: Luka Bizjak

hiš je zaradi tehničnih težav še brez kanalizacijskih priključkov, vendar naj bi bil ta problem v kratkem času rešen.

V letošnjem letu so se najmlajši

Obnovljen podporni zid v Orešju.
Foto: Luka Bizjak

1Nova igrala.
Foto: Luka Bizjak

Urejena parkirna mesta in enosmerni promet pred zadržnim domom.
Foto: Luka Bizjak

Nova ograja na igrišču.
Foto: Luka Bizjak

lec del pa je bilo podjetje Palisada.

Spisek novosti je dolg in lahko smo zadovoljni z delom krajevne skupnosti in posameznikov, ki skrbijo, da se stvari na Colu premikajo v pravo smer, in vidijo, kje so potrebne spremembe in napredek.

Luka Bizjak

Colčani razveselili novih igral, ki so dobila svoj prostor nad igriščem. Pobudnik Matjaž Bajec je kot vzroke za izgradnjo navedel porast otrok ter primerno rešitev za uporabo neizkoriščenega prostora. Pred tem je veliko staršev svoje otroke vozilo na igrala v Ajdovščino, saj na Colu razen igral, ki jih uporablja vrtec, ni bilo primerne prostora. Investitor del je bila občina, izvajalec pa podjetje, ki ureja igrala v celotni občini. Zaključek načrtovanih investicij v športne površine predstavlja nova ograja okrog igrišča, ki je bila postavljena v sklopu urejanja prej omenjenih otroških igral. Finančno je investicijo podprla krajevna skupnost, izvaja-

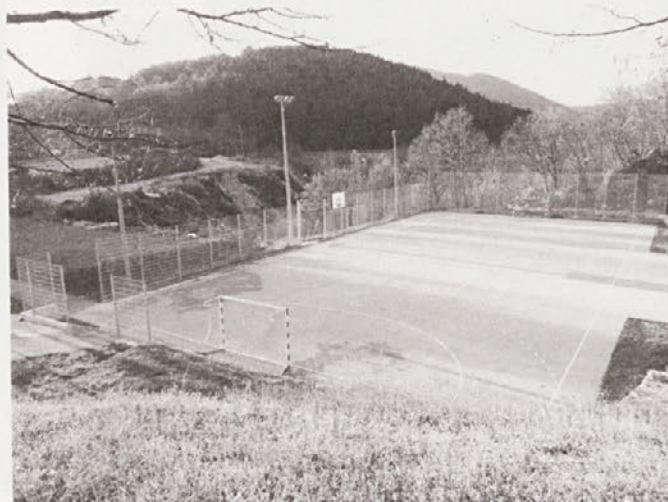

Foto: Luka Bizjak

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PROMET

MINISTER

Langusova ulica 4, 1535 Ljubljana

T: 01 478 82 82
F: 01 478 81 39
E: gp.mzp@gov.si

OBČINSKI SVETNIK OBČINE AJDOVŠČINA
g. MATJAŽ BAJEC
Col 3b
5273 COL

Številka: 3712-24/2011/6-0034319
Datum: 10.10.2011

Zadeva: Zapora prometa na plazu »Znosnice« na R1-207, odsek 1413 Col – Ajdovščina, od km 2,400 do 2,750

Spoštovani g. Bajec,

Vaš predlog za ukinitve polovične zapore oziroma sprostitev dvosmernega prometa na cesti R1-207, odsek 1413 Col – Ajdovščina, na območju Znosnice, podan v dopisu z dne 12.09.2011, je bil s strani Direkcije RS za ceste, ki je upravljavec državne ceste R1-207, obravnavan. Po temeljiti preučitvi predstavljene situacije in stanja na terenu vam v nadaljevanju predstavljam razloge za navedeno prometno ureditev.

Polovična zapora s semaforjem ni bila vzpostavljena z namenom zmanjšanja obremenitve plazišča. Dodatna obremenitev zaradi prometa je v primerjavi z maso plazeče gmote zanemarljiva in ne more znatno vplivati na stabilnostne razmere. Semafoška zapora je bila uvedena predvsem zaradi poškodovanega vozišča, ki mestoma ne omogoča varnega odvijanja dvosmernega prometa večjih vozil (tovornjaki, avtobusi). Zlasti na odlomnem robu proti Colu je prišlo do znižanja terena za cca. 2 m, kar je bilo potrebno premostiti z dokaj strmo in ozko prehodno rampo. Srečevanje večjih vozil bi bilo na tem mestu močno oteženo in zlasti v neugodnih razmerah (razmočeno, poledenelo ali zasneženo vozišče) bi lahko prihajalo do zastojev.

Dvosmerni promet bi bilo možno vzpostaviti samo pod pogojem, da se vozišče asfaltira v dolžini minimalno 100 m, kar pa glede na pričakovano nadaljnje plazenje in načrtovano trajno sanacijo, ni smiselno. Ko bo sprejet rebalans proračuna za 2012, je treba zagotoviti sredstva za sanacijo, ki se nato takoj lahko začne. Kot veste, je državni zbor vladi izrekel nezaupnico, tako vlada opravlja le tekoče posle in zato rebalansa za leto 2012 ni imela možnosti pripraviti. To bo naloga naslednje vlade.

S spoštovanjem,

Poslati:
- naslovniku, priporočeno s povratnico

V vednost:
- zbirka dokumentarnega gradiva

Dr. Patrick VLAČIČ
MINISTER

NEKAJ BESED O GRADU TRILLEK IN NJEGOVI OKOLICI

Če ste doma na Colu ali v njegovi okolici lahko na svoji desni, med vožnjo iz Ajdovščine, približno pol kilometra pred tablo, ki označuje začetek skoraj najlepše vasi na svetu, vidite razpadajoč grad Trillek. Ali kot piše v njegovem malem opisu na Wikipediji: »Grad ni več v dobrem stanju, ker pada kamenje s stropa in zidov.« Pravzaprav tudi sam ne bi mogel bolje povedati.

Če vas ravno zanima ali pa le hočete malo obnoviti svoje znanje, je tukaj kratka zgodovina gradu. Grad je bil najprej last plemičev Trileck. Zdaj ste lahko ugotovili odkod ime. Od njih so ga kupili Abramsbergi in v njihovi lasti je ostal do smrti zadnjih dveh stanovalcev gradu. Ne vem, najbrž so se njihovi potomci porazgubili po Nanosu, vse je mogoče. Od takrat grad propada, kot pravi Wikipedija. Pa vendar je v sedemdesetih letih tega stoletja nekdo le ošinil to razpadajočo graščino in obnovil stolp. Na gradu je tudi letnica 1639, in sicer na enem od vhodov v grad. Potem je tukaj še rimski miljni kamen, ki so ga našli na grajskem dvorišču in ga hranijo v Narodnem muzeju v Ljubljani.

Tako, dovolj o tej propadajoči gmoti kamenja. Ampak, ko smo že pri tej graščini, pogledajmo še malo v njeno okolico. Pred kratkim je bil obnovljen zid nad cesto, ki teče mimo gradu. Sodeč po prejšnjih letih, je zid res potreboval obnovo. Tako je Cestno podjetje Nova Gorica obnovilo zid in mu dodalo še nekaj lepih značilnosti kot so stopnice. Da ne bom dolgovezil, pogledajte si par slik.

Tim Žgavec

Grad Trillek s sprednje strani.
Foto: Tim Žgavec

Grad Trillek z zadnje strani.
Foto: Tim Žgavec

Notranjost gradu.
Foto: Tim Žgavec

Notranje dekoracije.
Foto: Tim Žgavec

Še druga perspektiva.
Foto: Tim Žgavec

Nenačrtovana vrata v grad.
Foto: Tim Žgavec

Novi zid nad cesto Ajdovščina/Col pri Colu.
Foto: Tim Žgavec

Odlična ergonomika.
Foto: Tim Žgavec

SREČA V NESREČI

Ob zgornjem naslovu najprej pomislimo na kakšno knjigo za poletno branje, vendar je pri opisanem dogodku res šlo za srečo v nesreči.

Lepega sončnega jutra 26. avgusta 2011 se je okoli devete ure zjutraj na pobočju za hišo Korenovih s Cola utrgala približno tona težka skala, prebila je streho in pristala na podstrešju. Pri padcu je močno poškodovala strop v prvem nadstropju. Nastala je ogromna materialna škoda, ki pa bi bila še večja, če bi skala prebila strop.

sanacije je v celoti krila Občina Ajdovščina.

Žalostni del te zgodbe je, da družina Koren s strani zavarovalnice ni dobila nobene pomoči, čeprav je bila hiša zavarovana.

Pregovor pravi, da »prijatelja spoznaš v nesreči« in tudi Korenovi v stiski niso ostali sami.

Ob koncu tega članka se želijo zahvaliti vsem, ki so jim ob neljubem

Luknja, ki jo je skala naredila v strehi.
Foto: Meta Škvarč

Skala na podstrešju.
Foto: Meta Škvarč

Že v popoldanskih urah so priskočili na pomoč gasilci PGD Col, ki so z avtodvigalom skalo s podstrešja odstranili. Zasilno so s folijo prekrili tudi celotno streho hiše, saj je bilo napovedano poslabšanje vremena. Čez dan sta si pobočje za hišo ogledala geolog Marko Kočevar in predstavnik podjetja Kaskader iz Idrije. Sprejela sta sklep, da je potrebno čim prej utrditi še druge nevarne skale, za kar bi potrebovali okoli 7.000,00 €UR. Čez nekaj dni je podjetje Kaskader opravilo poseg in obljubilo redno vsakoletno kontrolo. Stroške

Dvigovanje skale.
Foto: Aljoša Kravanja

dogodku priskočili na pomoč. Še pose-
bej je ta zahvala namenjena podjetju
Kaskader, gasilcem iz Ajdovščine
in PGD Col, Civilni zaščiti Občine
Ajdovščina in Mihi Ergaverju.

Zaključil bi z mislijo: Ljubo doma, kdor
ga ima, toplega in varnega.

Ern Žgavec

Skala spet v naravnem okolju.
Foto: Aljoša Kravanja

GOZDARSTVO

FRANC URDIH d.o.o.
VIŠNJE 5 5273 COL

MASOVNO SEKANJE BOROVCEV

Ste se kdaj spraševali, zakaj je pokrajina okrog Cola porasla predvsem z borovci? Ste se v zadnjih par letih vprašali, kam ti borovci pospešeno izginjajo in zakaj nastajajo številni goloseki?

Le kdo bi to bolje vedel kot Silvester Peljhan?

» Črni Bor (*Pinus nigra*) se navadno uporablja kot predkultura na degradiranih tleh (območja plazov, požarov, hudournika, paše, melišč ...). Je torej prva drevesna vrsta, ki se naseli na omenjenih področjih, potem ko je avtohtona vrsta z njih izpodrinjena. Na celotnem območju Krasa je najbolj značilna degradacija izsekovanje. Avtohtona vrsta našega območja je pretežno hrast, ki je bil že za časa Benečanov zelo priljubljen. Zaradi pretiranega izsekovanja je območje »okrašelo« (vedno manj je zemlje, ta ostane le po vrtačah, povsod drugod so le kamni). Za zaščito kmetijskih površin pred burjo (vetro-zaščitni pasovi) so proti koncu 18. stoletja začeli saditi črni bor. Bor je na območju Krasa zelo dobro uspeval. Intenzivno so z njim začeli pogozdovati po letu 1900, najprej Avstrijci, potem Italijani. Pri boru je zanimivo poudariti to, da zraste le ena generacija, ki ustvarja pogoje za rast avtohtonih drevesnih vrst. Pri nas so to hrast, črni gaber, mali jesen ... Bor ima izredno globoko srčno korenino, kar mu omogoča dostop do vode tudi na opustošenih tleh. Je tudi zelo odporen na mraz ter ima rad sončno pripeko. S pomočjo vseh teh lastnosti si ustvari ustrezno mikroklimo, kjer sam uspešno raste. Po 2. svetovni vojni je začel delovati Zavod za pogozdovanje Krasa, ki je intenzivno pogozdoval tudi v naših

krajih (pri pogozdovanju je sodelovalo tudi veliko krajanov s Cola in okolice). Pogozdovalo se je predvsem ogolele površine. V naši okolici so pogozdovali po Grebenu, Križni gori, na območju pod Čavnom, v Budanjah, na območju Nanosa ...

Odgovorov na to, zakaj se veliko ljudi ravno v tem času odloča za sekanje borovcev, je več. Bor se v tem trenutku relativno dobro prodaja, saj je potreba po takšnem lesu na tržišču dokaj velika. Večinoma se ga uporablja kot brusni, celulozni les (za pridelavo celuloznih vlaken). Uporaben je tudi za jamski in podporni les v rudnikih ter za pilote za zavarovanje obrežij, saj je odporen na vlago. Drugi razlog za sečnjo pa se skriva v subvencijah, saj s širjenjem pašniških površin lastniki pridobivajo kmetijske subvencije.

Res je, da bora čez 50 let na našem območju najverjetneje ne bo več. Gozd se bo iz borovega prelevil v druge vrste. Tako močni posegi v borove gozdove, ki so trenutno »v modi«, pa močno pokvarijo krajinski izgled. Borovi gozdovi dajejo tudi Colu in njegovi okolici poseben čar. Če si predstavljamo, da bi se vsi lastniki borovih gozdov na Križni gori odločili svoj del posekati, najbrž ne bi bili ravno zadovoljni z našo novo krajino (nekaj podobnega se je zgodilo leta 1973, ko je borov gozd na Križni gori

prizadel požar). Gozdarjem in tudi lastnikom gozdov priporočam, da v gozdu ne vidijo le finančnih koristi, ampak v njem opazijo tudi vlogo zatočišča za številne živali ... Če je črni bor pionirska vrsta, naj bi prehod iz pionirskega v avtohtono rastlinstvo potekal postopoma, to bi bistveno zmanjšalo vse negativne vplive ter posledice.«

komentar *Silvester Peljhan*

TEK, NOVA MODNA MUHA NA COLU?

Ko mi je Lučo (Lucijan Trošt) poslal načrt oz. spisek naslovov letošnjega Colskega časnika, sem jih na hitro preletel. V bistvu nič novega, vse, kar smo se že prej dogovorili na sestankih, razen ... Čisto na koncu me je zmotil naslov, ki se je glasil: „Tek kot nova modna muha Colčanov“. Naj pojasnim, z Lucijanom sva bila dogovorjena, da skupaj napiševa članek o teku. Jaz sem zadolžen za uvod »... napiši nekaj o tem, kaj je tek, da je to zdravo ...« on pa naj bi opisal svojo izkušnjo z maratona.

Maraton v večini primerov poteka po krožni trasi, dolgi enaindvajset kilometrov. Iz svojih skromnih polmaratonskih izkušenj vem, kako se počuti človek, ko vstopi v enaindvajseti kilometer (zadnji kilometer pri polmaratonu). Namesto nog se ti zdi, da tečeš z dvema metriskima polenoma, o prožnosti v stopalu se ne da več govoriti ... S takimi občutki se tik pred prihodom v cilj srečaš s tablo, ki sporoča: polmaratonci levo - v cilj, maratonci naprej - še en krog. Najbrž lahko ta napisa primerjam z: levo - nebesa, naprej - pekel. Kdo je sploh tako nor, da si »privošči« še en krog? Kdo si »privošči« biti maratonec? Po vsem tem je najbrž razumljivo, zakaj sem se začudil ob naslovu, ki ga je nad svojo pripoved napisal nekdo, ki je premagal vseh dvainštirideset kilometrov maratona. Človek lahko zaradi modne muhe preteče 5 kilometrov, 10 kilometrov, lahko preteče polmaraton, za MARATON pa je potrebno mnogo več kot modna muha.

Luka Bizjak

Upam, da mi Luka ne bo zameril, če mu oporekam. Ampak mislim, da tek na Colu res postaja »modna muha«, saj si drugače težko razložimo de-

Foto: Matej Peljhan

istvo, da se je letošnjega ljubljanskega maratona (raznih dolžin teka) udeležilo vsaj 10 Colčanov oziroma okoliških prebivalcev (kolikor je meni znano). Da o vseh tistih tekačih, ki jih tu ali tam srečaš na kakšni gozdni poti ali v Rupah, niti ne govorimo. In tistih, ki, ko izvejo, da se pripravljáš na maraton, tako skrivaj, sramežljivo dodajo: »Veš, saj jaz tudi tečem, tako bolj pod večer, da me ne bi kdo videl, me je malo sram. Ma bi tudi jaz rada šla na maraton, na tistega „ta kratkega“, 20 km!« Ta sramežljivost in skrivanje me spominjata na tiste davne čase na Colu, kakšnih trideset let in več bo od tega, ko so ti starejši, ko so te videli teči, zabrusili: »Kaj nimaš nobenega bolj pametnega dela?!«

Ti časi so na srečo mimo in tudi zaradi te spremembe mišljenja lahko rečemo, da tek postaja modna muha, pa ne samo na Colu.

Pravzaprav bi moral pisati o nečem drugem. O tistem, kar je omenil že Luka. O maratonu. Z malo lažne

skromnosti moram povedati, da mi maratonska proga (cca. 42 km) v mladosti ne bi predstavljala kakega velikega problema. V tistih letih sem bil natreniran „v nulo“ in s sošolci s faksa smo se „nekoč dogovorili, da se udeležimo nekega maratona v severni Italiji. Takrat maratonov pri nas še niso organizirali.

Ampak za odhod v Italijo si takrat rabil „pasoš“. Mi, mladi s fakultete za šport, pa smo bili vsi v letih, zrelih za „služenje narodu v JNA“. In da ne bi koga premamila možnost pobega v tujino, so nam „pasoše“ enostavno pobrali. Prav lepo so zanje skrbeli na občinskih odsekih za ljudsko obrambo. Seveda smo šli moledovat uradnike na občino, si izmišljevali take in drugačne

izgovore, a rezultat je bil bolj klavrn. Eden ali dva sta „pasoše“ dobila, ostali smo „izviseli“. In iz solidarnosti smo se potem nastopu na maratonu odpovedali vsi.

Ampak po tisti stari, tudi iz JNA, „Kome je suđeno da bude j..., gače mu same padaju!“, se je tudi meni obrnilo nazaj na to, da sem začel razmišljati o maratonu. O športni disciplini, za katero sem mislil, da sem nanjo že pozabil, da je ostala nekje sredi sedemdesetih prejšnjega stoletja. Glavni krivec za to je bil pravzaprav Matej Peljhan in njegov prispevek v lanskoletnem Colskem časniku (2010) *Moj Ironman – majhen korak za človeštvo in velik zame*. Prispevek, ki mi ga je poslal in me, priznam, malo prevzel, sem bral ravno tisto nedeljo v oktobru 2010, ko je bil na sporedu 15. ljubljanski maraton. Zvečer sem gledal še reportažo z maratona in takrat je padla odločitev. Na naslednjem maratonu sodelujem tudi jaz!

Takoj naslednji večer sem začel s treningom. Košarkaške copate (edine, ki sem jih imel) na noge, trenirko, kapo na glavo, kresničko v roko (v tistem času je bila pri nas megla) in „hajd“ proti Ajnšnitu. Čez Lajšt sem komaj prisopihal, gor proti cerkvi je šlo že lažje, da o cesti proti Žagoliču niti ne govorim. Že na prvem treningu mi je šlo tako dobro, da sem prišel na vrh Ajnšnita. Sicer na obroke, a sem se prisilil. Navzdol in proti Colu je „kar letelo“.

Treningi dva do trikrat tedensko so se nadaljevali še kakšen mesec, potem pa me je, najprej po malem, potem pa naenkrat, „zaštihalo“ v obeh mečih in namesto treninga sem bil lepo doma na kavču. Prehudo naprezanje v začetni fazi treninga, neustrezna obutev in tek po asfaltu, predvsem navzdol, so storili svoje. Ni čudno, če mi je Mate (Matej Peljhan) po elektronski pošti napisal: »Osel stari, saj si ja „stručko“, lahko bi vedel, da brez ustrezne obutve in samo po asfaltu ne

bo šlo!«

Pa so se meča pozdravila, copati nabavili in prav „pred nosom“ sem odkril progo kot nalašč za treniranje. Od doma do Poprjanovih in nazaj, točno 2 km. Malo „gore“, malo „dole“, predvsem pa po travi. V vsakem vremenu! Kilometri so se nabirali in kmalu mi ni bilo problem preteči 5 krogov. To pa je že 10 km, kar sploh ni za odmet. Če je bilo pri nas preslabo vreme, sem se zapeljal do Vipave. Tam sem med vinogradi srečeval enake „trpine“ kot sem bil sam, ne vem pa, ali tudi z istim ciljem.

Kmalu sem se počutil tako močnega, da sem se odpravil na vipavski stadion, da „uradno“ izmerim čas na 10 km. V žep trenirke sem dal 25 koruznih zrn in na koncu vsakega kroga eno odvrigel. Čas, ki sem ga dosegel, 57 minut na grobo (časa nikoli nisem meril s štoparico, vedno z ročno uro ali uro v avtomobilu), sploh ni bil slab za nekoga, ki je imel na dan meritev 2 X 20 + (kile in leta).

Ko se je na pomlad malo otoplilo, sem „odkril“ cesto čez Farnance proti Bukovju. No, pravzaprav sem se le spomnil, da je na njej treniral tudi pokojni Buba (Silvo Tratnik), ko se je pripravljaj na svoj maraton. Precej pomladnih poznih popoldnevov pa tudi večerov sem preživel na omenjeni cesti, ko sem daljšal pretečeno razdaljo. Vaja se je ponavljala iz tedna v teden in kmalu so mi bila znana vsa drevesa in kamni ob poti. Z njihovo „pomočjo“ sem lahko precej točno napovedal, kje me bo „zagrabila“ kriza. Tu pa tam, posebno še v trdi temi, ko sem se mučil z zadnjimi kilometri in sem si sam pri sebi, popolnoma obnemogel, ponavljaj: »Vse je v glavi, vse je v glavi!« je bil ob meni tudi Buba. Dobro vem da je bil, slutil sem ga, čutil ...

A bolj ko se je pretečena razdalja daljšala, večje težave so se pojavljale. Po kakšni uri in pol teka me je telo enostavno izdalo. Ni hotelo več

sodelovati, naj sem se še tako trudil. Spet je prišel na vrsto „dr. Mate“ in ko sem mu razložil problem me je vprašal: »Ja, a piješ kaj med tekom? Če tečeš več kot uro, moraš obvezno zraven pit! Pa tudi jest se boš moral navadit. Maraton traja preveč časa, brez tega enostavno ne bo šlo!«

Spet nekaj novega, česar nikoli nisem upošteval. Ko sem se z biciklom preganjal po okoliških hribih, sem sicer vodo vedno vzel s sabo, a sem največkrat pripeljal domov skoraj poln „bidon“.

Sedaj pa: pitje, „žretje“ in tek. Kako naj med tekom v roki nosim sendvič in „bidon“ z vodo?

Pa mi je „kapnilo“. Z avtom sem se zapeljal cca. 6 km v gozd in tam parkiral. Nato sem odtekel pol proge (ponavadi do Podkrajja in nazaj), se ob avtu napil ter odtekel še ostalo polovico (proti Bukovju in nazaj). Največ, kar mi je uspelo preteči na ta način je bilo to, da sem obrnil kakšen kilometer pred Bukovjem.

V začetku poletja pa sem treninge preselil v Ajdovščino. Krožna pot ob smetišču, Vipavi, Hublju in avtocesti, dolga 4830 m, mi je postala glavni vadbeni poligon. Idealne razmere, malo asfalta, ostalo makadam, brez večjih vzponov, vsake pol ure možnost pitja. Tu pa tam za spremembo tudi do Slapa. Proga mi je kar nekako zlezla pod kožo in me za razliko od ostalih „vadbениh prostorov“ ni nikoli odbijala. Poleti sem jo zaradi vročine sicer malo zanemaril, saj sem že navsezgodaj zjutraj tekal od spomenika pod Sinjim Vrhom proti Mali Gori in Kalarju. Ko je vročina popustila sem se preselil nazaj v Ajdovščino. Tek sem kombiniral z obiski pri mami v domu starejših občanov. Naučil sem se redno piti, tudi hranjenje me ni več motilo. S čokolado se sicer nisem mogel sprijazniti, zato pa so prišli na vrsto razni geli in banane.

Z večanjem razdalje (20–30 km) se je pojavil nov problem. Pekoča

bolečina v prstancu leve noge kot da bi me nekaj zelo žulilo. Kar dolgo sem potreboval, da sem ugotovil, da to ni žuljenje, pač pa vnetje sklepa prstanca, ki se prenaša v konico prsta.

Kaj sedaj?

Poizkusil sem vse mogoče, tekel bolj po notranji strani podplata, zvijal prste ... A take rešitve si lahko privoščiš v teku na kilometer, nikakor pa ne na maratonu. Nisem si znal predstavljati, da bi šel s takimi težavami na start in bi me po petih kilometrih začelo „zvijati“ v „izdajalskem“ prstancu leve noge.

Odločil sem se za obisk pri Dušanu Mesesnelu v Šempetru. Najprej se ni mogel načuditi mojim „defektnim“ stopalom (zelo visok - „ekstremen“ stopalni lok, posledično vnetje preveč obremenjene točke pod prstom), nato sva začela iskati začasne rešitve za moj problem. Cilj je bil samo eden, priti brez večjih bolečin od starta do cilja maratona.

Terapija je bila uspešna, saj sem naslednji dan brez težav (tu mislim na prst na nogi, težave so bile druge) pretekel 35 km.

Dva dni pred startom maratona sem terapijo pri Mesesnelu ponovil in upal na najboljše.

Sam maraton pa ... To je treba doživeti!

Slovenska cesta v Ljubljani je bila polna tekačev, pločniki ob njej pa navijačev. Ob startni črti se je nekdo drl v mikrofona, župan Jankovič je nekaj nakladal, množica je bučala. Ko sem se, tam nekje pri NAMI, pomešal med tekače, me je kar malo stisnilo v grlu. Malo sem mencial na mestu, a kakšno resno ogrevanje to ni bilo. Sicer pa (naj mi bo kot „strokovnjaku na tem področju“ oproščeno) se pred tekom nikoli nisem ogreval. Nikoli, niti takrat, ko sem začel s treningi. Zakaj bi sedaj, tik pred startom maratona spreminjal svoje navade?

The Stroj so tam na startu nekje nabijali kot nori, črnčki v prvi vrsti so

kar poskakovali (kolikor sem jih lahko videl čez množico glav). Sam pa sem stal tam ob avtobusnem postajališču in imel prazno glavo. Vedel sem le to, da, če me tisti „nezanesljivi“ prst na nogi ne izda, bom prišel do cilja. Tako ali drugače. O fizični pripravi bi tisti trenutek lahko podvomil, o psihični niti pod razno!

V tistem praznem buljenju nad glavami tekačev so se tam v ospredju prižgale policijske sirene in črnčki so v trenutku izginili proti Aškerčevi. Mi smo se še dolgo prestopali na mestu preden nas je reka tekačev potegnila za njimi. Ob progi nas je spodbujala množica navijačev in šele tam nekje pri Brdu smo se tekači na progi pa tudi „spodbujevalci“ ob njej malo razredčili. Prvi krog je minil brez večjih zapletov, med tekom sem ob progi na Dunajski opazil celo „osebnega trenerja“ Mateja. Med ostalimi spodbudami je bila tudi ta, da precej dobro izgledam in da me bo počakal tudi drugi krog. Nekje pri železniškem nadvozu na Dunajski so me prestrašile sirene policijskega avtomobila. »Aha, sigurno ima kakšen tekač probleme pa ga peljejo v Klinični center,« sem pomislil, ko sem se postavil skrajno levo. Pa je tisti zvok sirene prihajal vse bliže, me prehitel in kmalu za njim je mimo mene švignil tudi črnček, s peno na ustih kot bi imel steklino. Tekel je, kot da se za njim podi lev. Ampak se mu je splačalo. Zmagal je in za rekord proge mu je župan Zoki poklonil še lep kupček evrov.

Za njim me je prehitel še eden, prav tako s peno na ustih, pa tretji ... Ostalih nisem več videl, saj so zavili proti cilju, jaz pa sem mimo Drame nadaljeval v drugi krog. Kasneje, ko sem dobil rezultate teka, sem ugotovil, da se mi je uresničila skrita želja. Ta pa je bila, da me prvo uvrščeni ne bi prehitel za cel krog. Za kakšni dve minuti me je rešilo tisto stopicanje na mestu, ko sem čakal da prečkam startno črto. Drugi krog pa ...

Tam nekje pri Tobačni je mimo mene pritekla skupina tekačev, ki je imela na majicah napis 4.10.00. Nekaj časa sem se držal njihovega tempa, nato sem „poniknil“ med take „izgubljenec“ kot sem bil sam. Pri Iliriji, kakšen kilometer, dva naprej, so mimo švignili oni z napisom 4.15.00. Tudi tu sem se nekaj časa „upiral“, a ker jih je bilo več, sem odnehal. Prav tako tisti z napisom 4.20.00 niso imeli usmiljenja in ostalo mi je edino to, da sem držal tempo tistih posameznikov, ki sem ga lahko. Pijača na stojnicah je bila mrzla kot sam vrag, edina uteha so mi bile banane in tu pa tam košček sladkorja. Mandarin sem se izogibal, saj sem že na treningih imel slabe izkušnje z njimi. Nekajkrat sem komaj prilezel do prvega grmovja in še pravočasno spustil hlače. Tokrat pa je želodec navkljub mrzli pijači deloval tako kot se gre. Enako kot „izdajalski“ prst na nogi. Okrog petega kilometra me je sicer nekoliko „opozoril“, da obstaja, a to je bilo tudi vse.

Ko sem priteklo v „cono“ 30–35 km, sem razumel, kaj je hotel povedati Matej, ko je govoril o tem, da je maraton sestavljen iz dveh dolžin, prvih 30 km in preostanka proge do cilja. Na 31. kilometru me je enostavno zmanjkalo.

Cesta ob železniški progi (šele danes, 6. 12. sem si podrobno ogledal traso maratona in ugotovil, da se tista cesta imenuje Ulica ljubljanske brigade ☐ naj jo vrag pocitra!) se mi je vlekla v nedogled. Tu pa tam sem se priključil kakšnemu naključnemu tekaču, ki je prišel mimo, se nekaj časa „šlepal“, nato spet nadaljeval sam. Takrat tudi tisto „Vse je v glavi!“ ni pomagalo kaj dosti, tako kot ne huronsko spodbujanje tistih redkih navijačev, ki so že tri ure čakali na take „specialce“ kot sem bil sam. Ampak moram se jim zahvaliti iz srca, prav zares! Če še nisi bil v taki situaciji, ne veš, koliko pomeni en: »Dajmo, saj bo šlo!« neznane gospe z dvema vnukoma, ki stegujeta rokici

na cesto in upata, da se jih bo dotaknil kakšen maratonec. Pa magari tak kot jaz.

Ko smo končno le zavili nazaj proti Dunajski, sem prišel nekako „k sebi“. Tam me je dočakal Mate in to je bila dodatna spodbuda. Nekaj časa je tekel z mano, ali sem mogoče napisal "tekel"?, ter mi obljubil, da me počaka še na Dunajski.

Tisti zavoji proti Dunajski so kar hitro minili, ob progi je bilo vse več „navijačev“, katerim se je videlo, da so bili udeleženci maratona. Tu in tam mi je kakšen dal stekleničko kar prijetno tople vode, veliko je bilo želja, skoraj ukazov: »Da ne bi razmišljal o odstopu!! Se boš kesal celo življenje!« Ma kdo je razmišljal o odstopu? Edina moja misel je bila, kako bom pritekel do cilja!!

Mate me je spet čakal nekje na

Dunajski, napravil nekaj fotk (tudi to, ki je v časniku) in mi „zagrozil“, naj niti pod razno ne razmišljam o odstopu. Verjetno je že po videzu opazil, „koliko je ura“.

Dunajska se je vlekla, a nikakor se to ni moglo primerjati s tistim „mučenjem“ na Ulici ljubljanske brigade (da bi jo zvililo!).

Počutil sem se celo „tako dobro“, da sem malo pred stadionom za Bežigradom dohitel in prehitel enega črnca. »Vsaj eden bo za mano,« sem si mislil, rahlo privošljivo. A izgleda, da se ni strinjal z mano, saj me je tam nekje pri Borzi ponovno prehitel. Pa nisem imel nobene želje, naj bo po pravici, nobene moči, da bi ga „preganjal“ do cilja.

Še bežen pozdrav mladeži, ki se je izpred Borze (sedaj spremenjeno v BOJ ZA), kjer še sedaj tabori v šotorih,

preselila ob progo, mimo Slona in na desno pred parlament.

Spiker me je pozdravil: „Lucijan Trošt s Cola“, ob ciljnem prostoru sta me čakala žena Margarita in sin Franko, ob prehodu ciljne črte pa mladenka, ki mi je podala majico, na kateri je pisalo: „Za mano je 42 km ljubljanskega maratona“.

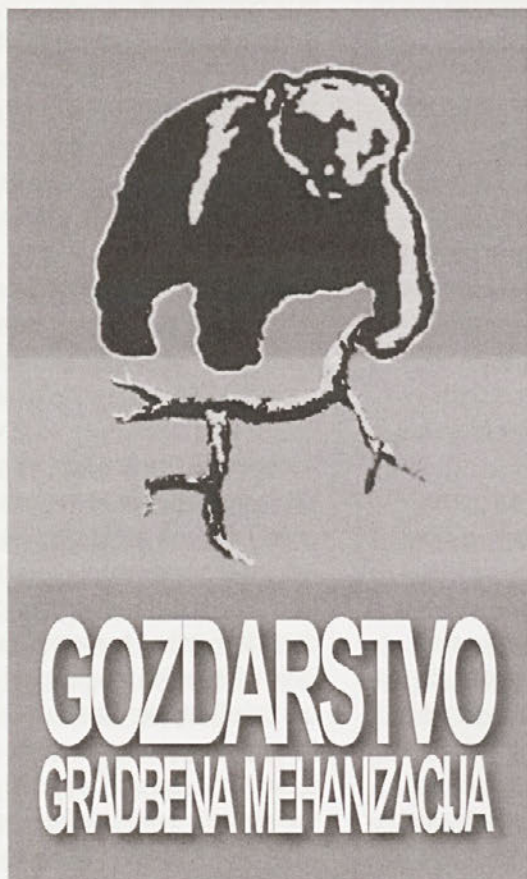
»Ja, to se mi vidi tudi brez napisa!!!« sem si mislil sam pri sebi.

Že na poti domov sem prejel uradni čas teka. Ni bilo povsem tisto, kar sem pričakoval, a tudi ne tako slabo kot bi glede na stanje na Ulici ljubljanske brigade (naj jo vrag!) lahko bilo.

Izkušnja, ki se jo spleča doživeti!

Če je uspelo meni z 2 X 20 + (ki še kar vztrajajo), bo še komu!!

Lucijan Trošt

Silvester Kobal s.p.

Malo polje 26

5273 Col

041/414 603

05/366 83 06

POROČILO POVELJNIKA ZA LETO 2011

Leto je naokoli in zopet bomo pregledali vse intervencije, ki smo jih imeli v preteklem letu v našem požarnem okolišu, ki ga pokrivamo.

Intervencije za leto 2011 so:

- 7. 1. Zaradi ledu in močnega dežja je v Žagoliču zalilo gospodarski objekt, kjer smo čistili in črpali vodo, da ni poplavilo objekta.
- 31. 1. Požar kontejnerja v Podkraju.
- 6. 2. Travnški požar v Podkraju, kjer smo s pomočjo gasilcev GRC Ajd., PGD Ajd. In PGD Selo pogasili večji požar, ki se je hitro širil po hribu nad Podkrajem.
- 1. 3. Dimniški požar na Predmeji.
- 10. 3. Travnški požar na Colu – vrh Drag.
- 23. 3. Travnški požar na Malem Polju – pri Lokvarju.
- 26. 8. Izvajali smo pomoč pri sanaciji hiše v Orešju, kjer je kamen padel s pobočja in prebil streho stanovanjske hiše.
- 8. 9. Lažna intervencija na Predmeji, kjer je padalec opazil močan dim, vendar smo pri preverjanju ugotovili, da so občani izvajali kontrolirano kurjenje odpadnega materiala.
- 26. 11. Gozdni požar na Predmeji, kjer je pogorelo cca. 1,5 ha gozda.

V letu 2011 smo opravljali tudi razne tečaje. 8 članov je opravilo nadaljevalni tečaj za gasilca, 11 članov tečaj za strojnike. Izvajali smo tudi vsa potrebna izobraževanja, ki so potekala v učnem centru na lgu pri Ljubljani.

Vesele božične praznike in srečno novo leto 2012 tudi z moje strani.

Poveljnik PGD Col:

Janko Škvarč

COLSKI GASILCI V LETU 2011

Čas - vrednota, ki nam je od Boga dana, da jo, v neprestanem spreminjanju nas in vsega, kar nas obdaja, spremenimo v dobro, povprečno ali slabo. Vse nezadržno odteka v zgodovino človeštva, ki jo človek lahko beleži, se iz nje kaj nauči ali pa jo zanamari in pozabi.

In kaj smo colski gasilci v letu 2011, ki se že nagiba k zatonu, dodali k zgodovini naše okolice? Ali je bil razpoložljiv čas smotno porabljen v korist bližnjemu in širši okolici ali le za lastne potrebe? Ob vsem tem se spomnimo vsaj nekaterih važnejših utrinkov iz življenja in dela našega društva.

Kot vedno od ustanovitve našega društva pred 34 leti smo se tudi v tem letu redno in ob raznih priložnostih zbirali v našem domu, ki ga letos na novo krasi stenska slika s podobo našega zavetnika sv. Florijana in značilnim pogledom na našo vas v ozadju. Delo je nastalo pod umetniško roko naše krajanke Ane Trošt.

in začrtali plan delovanja za leto 2011. Plan smo skozi vse leto bolj ali manj uspešno izvajali. Naša največja skrb je bila tudi v preteklem letu pridobivanje sredstev in redno odplačevanje dolgoročnega kredita, ki smo ga

Občnega zbora se je udeležilo veliko število članov vseh okoliških gasilskih društev in tudi visoki gostje, od staroste primorskih gasilcev Rudija Rustja, regijskega poveljnika gospoda Marjana Stresa pa do občinskih svetnikov in naših podpornikov in donatorjev.

V mesecu aprilu je naš član Damjan Logar mojstrsko obnovil našo prvo črpalko, Sora MP 800, ki nam jo je pred tremi desetletji podarila tovarna Tekstina iz Ajdovščine. Čeprav ni več delovala, smo se na njej učili prvih korakov gašenja in pridobivali izkušnje za prve nastope na raznih tekmovanjih. Sedaj pa, lično prenovljena, kot spomin na te čase stoji v našem domu.

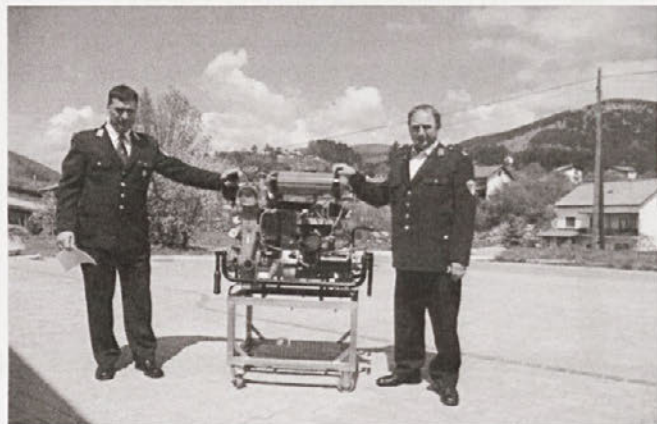
. februar 2011 - udeleženci občnega zbora PGD Col z visokimi gosti v prvih vrstah.

V poletnih mesecih je izpod čopiča nastala lepa slika - delo Ane Trošt.

V začetku februarja smo na občnem zboru društva analizirali preteklo delo

najeli za dokončanje gasilskega doma.

Poveljnik Janko Škvarč in renovator Damjan Logar ob še ne povsem dokončani gasilski črpalki SORA.

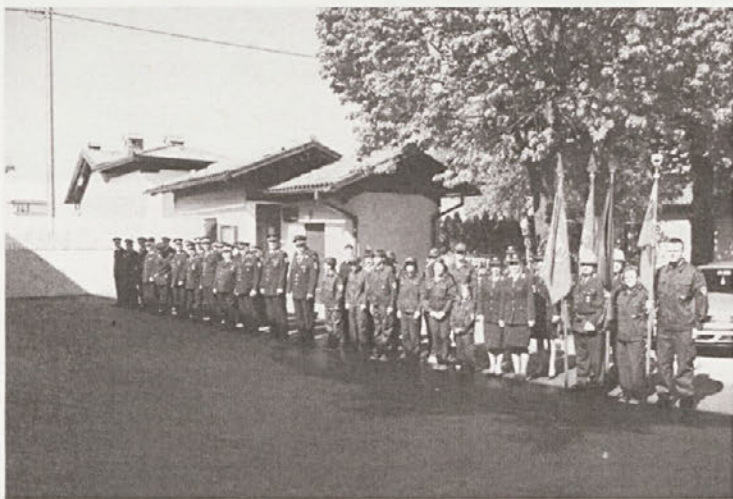
Maja praznujemo spomin na gasilskega zavetnika sv. Florijana. Vsakoletno obeležimo njegov god s sv. mašo. Tako smo sodelovali pri maši že 1. maja v domači cerkvi na Colu.

skih vozil, ki so z nami poromala na Sveto Goro.

V juniju je bilo na

Slovesen vhod gasilcev v mogočno baziliko na Sveti Gori.

1. maj 2011 zbor gasilcev pred gasilskim domom pred odhodom v cerkev na Colu.

Mašo je daroval g. Milan Pregelj, gasilec in vojaški kurat ob somaševanju patra gvardijana g. Bogdana Knavsca na Sveti Gori.

Sodelovali pa smo tudi 7. maja na že tradicionalni Florijanovi maši na Sveti Gori. To mašo na našo pobudo sedaj vsako leto organizira GZ Ajdovščina, udeležijo pa se je tudi druga društva. Letos je mašo ob sodelovanju frančiškovich bratov s Svete Gore daroval naš član in vojaški kurat g. Milan Pregelj.

Colu izvedeno tudi tekmovanje gasilskih društev naše GZ Ajdovščina. Iz našega društva sta tekmovali 2 ekipe, in sicer mlajši člani in mešana ekipa pionirjev in pionirk.

Tudi vozila so bila deležna Božjega blagoslova.

Zbor pred mašo na Sveti Gori.

4. junij 2011 - naši tekmovalci v opremi.

Po maši je sledil še blagoslov gasil-

Večje breme za izvedbo tekmovanja je slonelo na našem društvu (organizacija, sojenje, zaključek).

Desetina pionirjev in pionirk pri predaji raporta glavnemu sodniku.

Predaja štafete.

Pred glavno vajo || trodelnim napadom še nekaj napotkov sodnika Franca Urdiha.

Spajanje cevi mora biti hitro in natančno izvedeno.

V mesecu avgustu, kot je že ustaljen običaj, smo ponovno izvedli gasilsko veselico,

ki je lepo uspela ob zvokih Ansambla Roka Žlindre. Veselico je popestril tudi bogat srečelov. Hvaležni smo vsem donatorjem za darovane dobitke. Tudi takrat je društvo z vašo prisotnostjo in radodarnostjo pridobilo nekaj sredstev za odplačevanje dolgov za naš gasilski dom.

Oktober je v naši državi mesec požarne varnosti, ko naj bi bili gasilci še bolj aktivni. Tudi colski gasilci smo v tem mesecu poleg ostalih aktivnosti obiskali podružnično OŠ v Podkrajju, kjer so učiteljice in učenci

izvedli evakuacijo ob morebitnem požaru. Gasilci pa so prikazali način gašenja in otrokom razkazali opremo, vozila in orodje. Ugotovljeno pa je bilo tudi, da objekt nima zasilnih požarnih stopnic za umik otrok iz nadstropja v primeru požara, do katerega lahko pride v pritličju. Odgovorne smo na to pomanjkljivost opozorili in upamo, da bodo za to primerno poskrbeli. Za otroke pa je bil zagotovo največji užitek, ko so lahko tudi oni sami

izvedli evakuacijo ob morebitnem požaru. Gasilci pa so prikazali način gašenja in otrokom razkazali opremo, vozila in orodje. Ugotovljeno pa je bilo tudi, da objekt nima zasilnih požarnih stopnic za umik otrok iz nadstropja v primeru požara, do katerega lahko pride v pritličju. Odgovorne smo na to pomanjkljivost opozorili in upamo, da bodo za to primerno poskrbeli. Za otroke pa je bil zagotovo največji užitek, ko so lahko tudi oni sami

Desetina mlajših članov pred izvedbo vaje trodelnega napada.

malo »pošpricali« z »brentačo« in se pomerili v spretnosti zbivanja tarče s curkom vode. Ko smo odhajali, so nam prisrčni podkrajski otroci še dolgo mahali v pozdrav. Upamo, da se bo morda kdo odločil in kasneje pristopil med gasilce. Zagotovo pa so o gasilcih in gašenju odnesli vsaj kakšno dobro izkušnjo in bodo bolj pazljivi z ognjem in tako preprečili kakšen požar.

12. oktober 2011 || prikaz notranjega napada v POŠ Podkraj.

Zanimanje za vozila in opremo je bilo nepopisno. Razna vprašanja so kar deževala. Poveljnik Janko in podpoveljnik Robert sta imela polne roke dela.

Najzanimivejši del pa je bilo špricanje. Vsi so se hoteli preizkusiti, in to večkrat.

V novembru je 11 članov opravilo usposabljanje za strojnike, en član pa obnovitveni tečaj za nosilca izolirnih dihalnih aparatov na Igu. Prav tako je bil en član na usposabljanju vročega treninga. V jesenskem delu pa poteka tudi nadaljevalni tečaj za gasilca in upamo, da bo zaključen konec leta. Udeležuje se ga kar veliko število gasilcev, predvsem mlajših članov društva.

To je le nekaj utrinkov, seveda se je še marsikaj dogajalo tudi na operativnem področju predvsem pri gašenju in drugih intervencijah, kar bo opisal naš poveljnik Janko Škvarč. O delu z mladino, za katero je zadolžen, pa tudi naš zvesti član in prijatelj mladih g. Milan Pregelj.

Med drugim so tudi članice dobile malo drugačno, bolj vpadljivo gasilsko opravo.

Tako so si članice Nataša, Magdalena, Dominika in Manca nadele klobuke.

Mladi so se razveselili prostorov, na podstrešju gasilskega doma, ki so namenjeni prav njim in njihovim aktivnostim.

Starši so običajno največji zgled svojim

otrokom, zato lahko upamo, da jih bodo tudi mlajši posnemali in se še vedno radi vključevali v gasilske vrste.

Slika20

Tu pa želim zaključiti in izkristiti priliko, da se zahvalim prav vsem, ki ste tudi v tem letu colske gasilce podpirali in kakorkoli pomagali ter stali ob strani. Prav za vse in vsakomur lepa hvala. Zavedamo se, da brez dobrotnikov in dobrih ljudi tudi colski gasilci ne bi bili to, kar danes smo. Žal smo tudi mi še vedno potrebni pomoči, zato se vam tudi v bodoče priporočamo.

Ker se bližajo lepi družinski prazniki, vam v imenu vseh colskih gasilcev želimo blagoslovljene, z upanjem in v boljšo prihodnost zazrte božične in novoletne praznike. Naj vsakogar v teh dneh kakor celo leto, ki prihaja, spremlja zdravje, prijetna toplina medsebojne, sosedske in Božje ljubezni.

Mladi Alen Bajc se je zelo potrudil in uredil mize za srečanje z vrstniki in se ponosno postavil pred objektiv.

Kristjan s svojo hčerko, ki bo morda, ko bo velika, tudi nosila gasilski klobuk.

V imenu vseh colskih gasilk in gasilcev zapisal

Juan Škvarč, predsednik PGD Col

OMOGOČATI ALI ZAHTEVATI

Ljudje živimo kot posamezniki, vendar smo vedno tudi sestavni deli skupnosti. S seboj nosimo različne sposobnosti in bolj ali manj smo jih pripravljene dati v službo skupnosti. Dobrota, ki je kot temelj zarisana v vsakem posamezniku, je predpogoj, ki nam omogoča, da drug z drugim živimo kolikor toliko znošno. Tudi z dobroto pa je tako kot z vsem pomembnim v našem življenju. V nas ni položena s končno podobo, ampak jo nosimo s seboj kot dobro sadiko, iz katere mora drevo s sadovi šele zrasti.

Takega odraščanja so potrebni tudi mladi gasilci. Prostovoljstvo ima svoj smisel, če ga človek ponotrani in sprejme za svoj način razmišljanja. Veselje delati za druge ne izvira iz materialnih dobrin, ampak iz medsebojnih odnosov. Sama zagotovitev vsega potrebnega ni še zagotovilo, da se bomo ljudje dobro počutili. V treh letih naših poletnih taborov za mlade gasilce se je resničnost vsega prej omenjenega jasno pokazala. Zidovi ali šotori, ravnina - položena ali malo prislonjena k

hribu, sonce ali dež in mraz ... niso najpomembnejši elementi, pomembno je druženje, možnost za igro in tudi malo ustvarjalne nagajivosti. Dnevni red je pripomoček za usklajevanje sobivanja in ne cilj samemu sebi. Omenjena sadika potrebuje pomoč pri odraščanju, omogočati ji moramo dovolj svobode in prostora pod soncem ter hkrati dovolj trdno oporo, da se ob vzpenjanju ne zlomi. Mladost je lepa, če ima pred seboj jasne cilje in četudi je včasih kakšen del poti malo težji, je dosega cilja toliko bolj osvobajajoča

in navdihujoča. Naučiti se sobivanja z drugimi je ena najtežjih nalog; saj temu še v odraslih letih velikokrat nismo kos. Tudi poletni tabori so priložnost, da se mladi gasilci lahko pripravijo, da bodo čez čas odgovorno sprejeli svoje poslanstvo in bližnjemu ne bodo priskočili na pomoč samo zaradi zahteve, ampak iz notranjega prepričanja in zavesti, da smo odgovorni drug za drugega.

Milan Pregelj

BELPORT

NOTRANJA VRATA

BELPORT d.o.o.
Col 3/a,
5273 Col
tel. 041 377 561

TABORJENJE COLSKE GASILSKE MLADINE 4.-10. 7. 2011

Tudi letos smo se mladi gasilci in gasilke odpravili na taborjenje. Bili smo na Jezerskem in zelo uživali v lepi pokrajini, toplem vremenu, dobri družbi ... Bilo je lepo ponedeljkovo jutro 4. julija, ko smo odšli s Cola proti Jezerskem. Ko smo prišli, smo se ustavili pred neko hišo - zelo lep kraj, gore okrog in okrog, čez cesto je bilo slišati žuborenje potoka -, vendar obljubljenih vojaških šotorov ni bilo. Kmalu za nami je prišel gospod Milan, ki je pripeljal šotore in čisto vsi smo takoj stekli v akcijo in jih postavili.

Prvi je bil namenjen raznim aktivnostim, igri, v njem smo imeli tudi kino. Drugi po vrsti je bil sicer malo manjši, v tem šotoru je spal naš glavni pobudnik in organizator Milan Pregelj. Tretji šotor je bil spalnica za punce, četrti pa za fante. Ko so bili šotori postavljeni, smo že komaj čakali kosilo in po kosilu smo se igrali razne igre, veliko bili pri potoku, hodili po mrzli vodi, čofotali in že je bilo konec dneva. Po večerji smo pogledali še eno risanko in vsi izmučeni odšli spat.

No, da skrajšam, ves teden je bilo

zanimivo, dogajalo se je veliko. Imeli smo dva sprehoda. Prvič smo odšli do jezera na Jezerskem, se tam posladkali s sladoledom in se nato odpravili nazaj. Na naslednji sprehod pa smo se odpravili z namenom, da bi si ogledali spravilo lesa s posebno napravo, žičnico, vendar te naprave

Mokre vaje.
Foto: Tim Žgavec

Skupinska slika ob dviganju zastave.

Foto: Tim Žgavec

nismo našli. Imeli smo tudi orientacijski tek, organizirali smo turnir v igri med dvema ognjema, izpeljali eno gasilsko vajo na suho in nato odšli do potoka, kjer smo vajo izvedli še z

vodo.

V izvedbi smo bili zelo dobri, vendar, kar je sledilo, je bilo pa nepozabno. Z dvema cevema smo se močili tako dolgo, da smo bili čisto vsi mokri. Zanimivo je pa to, da je bila voda zelo mrzla, a zeblo ni nikogar. Po koncu »špricanja« smo odšli na hriček, vsak na svojo brisačo in se sončili. Naslednji dan se je ponovila vaja močenja drug drugega, nekateri pa so se tudi opogumili in skočili v tisti mrzel potoček, iz katerega smo črpali vodo. Seveda, spet smo bili vsi mokri in spet je sledilo sončenje. V soboto smo pripravili drva za kres in ga zvečer

Skupinska slika animatorjev.
Foto: Tim Žgavec

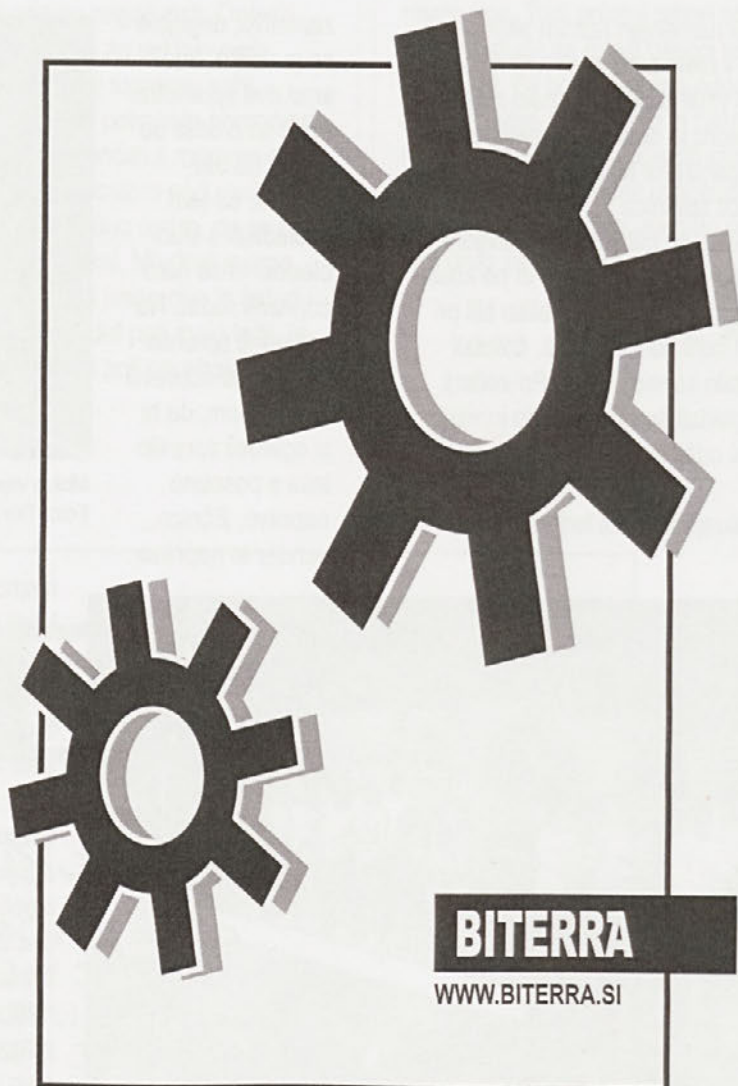
Pisali smo tudi teste.
Foto: Tim Žgavec

zakurili. Ob ognju smo peli, plesali in pekli hrenovke.

Zadnji dan, v nedeljo, smo zgodaj vstali, pospravili svoje stvari in kmalu so prišli starši. Skupaj s starši smo odšli k pravi nedeljski maši, kjer smo tudi peli. Po maši smo odšli nazaj do šotorov, kjer je sledilo druženje in vsi smo si imeli toliko za povedati, kako lepo smo se imeli. Popoldne smo vsi izmučeni odšli proti domu. Kot rečeno, imeli smo se zelo lepo, predvsem pa je bilo najpomembneje, da smo bili vsi mokri.

Zahvala za taborjenje gre predvsem gospodu Milanu Preglju, ki je vse to organiziral, nam pripeljal vojaške šotore, našel ta kraj in poskrbel, da smo se imeli še lepše. Zahvala gre tudi colskim gasilcem, ki so ravno tako pomagali pri organizaciji in financiranju taborjenja. Za konec naj povem še to, da že potekajo priprave na taborjenje za naslednje leto, ki ga vsi že nestrpno pričakujemo!

Darka Logar

BITERRA

WWW.BITERRA.SI

ROKOMETNI KLUB COL V SEZONI 2010/11

V tekmovalni sezoni 2010/11 je Rokometni klub Col nastopal z mladinsko ekipo, ki jo sestavljajo igralci letnika 1990 in mlajši. Tako smo imeli na voljo 13 igralcev, ki so se več kot odlično borili z mnogo večjimi in bogatejšimi klubi po Sloveniji, kar dokazujejo tudi rezultati. Za minulo sezono lahko mirno rečemo, da je bila zelo dobra, saj smo že tako dober rezultat iz sezone 2009/10 še izboljšali. Veseli smo, ker smo ohranili jedro ekipe in dosegali kar dobre rezultate.

Sezono smo pričeli oktobra 2010 in v naši predtekmovalni skupini (skupina ZAHOD) osvojili 2. mesto. Zaostali smo le za ekipo RK Ajdovščina. Tako smo se uvrstili v drugi krog tekmovanja - to je »razigravanje« za uvrstitev od 1. do 8. mesta v drugi mladinski ligi. V drugem delu tekmovanja se je naša skupina priključila nekoliko močnejši skupini CENTER. Tudi v tem delu smo bili enakovreden nasprotnik ostalim ekipam, vendar pa nam je na koncu zmanjkalo malo moči in športne sreče. Nekateri fantje so igrali po dve tekmi na teden še pri članih RK Ajdovščina, kar jih je dodatno izčrpalo. Po drugem krogu smo tako končali na tretjem mestu in se udeležili še zaključnega turnirja. Tam smo po eni zmagi in dveh porazih končali sezono na 7. mestu. Tudi za doseg tega rezultata je bilo potrebnega veliko truda in odrekanja. Fantje iz sezone v sezono lepo napredujejo in rad delam z njimi. Ob tej priložnosti bi rad povabil v naše vrste vse tiste, ki si želijo malce drugačnega preživljanja prostega časa, da se nam pridružijo. Vabljeni igralci, trenerji, sodniki. Na koncu bi se rad posebej zahvalil

staršem igralcev in vsem ostalim, ki kakorkoli pripomorete, da uresničujemo zadane cilje.

Vsem krajanom in krajanom KS Col želim vesel božič in srečno ter zdravo prihajajoče leto 2012.

Alen Kraperž, trener

Foto: Sibil Slejko

Prevozi, gradbena mehanizacija

▣ Kobal ▣

KOBAL IVAN s.p.
Višnje 5a, 5273 Col
tel.: 05/36 68 187, gsm: 041/703 131

NOVE UMETNINE V COLSKI ŽUPNIJSKI CERKVI

Naša župnijska cerkev sv. Lenarta na Colu je pred nekaj leti postala bogatejša za križev pot, ki ga je narisala naša rojakinja Ana Trošt. Od letos dalje cerkev krasi še ena slika, ki jo je po naročilu Irme Koren prav tako narisala Ana. O tej sliki, ki prikazuje sv. Družino pri darovanju deteta Jezusa v templju, smo se pogovarjali z Irmo, nekaj več o obeh delih pa nam je zaupala avtorica slik sama.

Irma Koren_portret.
Foto: arhiv Irme Koren

Gospa Irma, ob kateri priložnosti je slika nastala? Kaj je botrovalo vaši odločitvi, da jo podarite župniji?

Ko sem lansko leto razmišljala o praznovanju svojega petdesetega rojstnega dne, sem se začela spraševati, s kakšnimi darili bi me povabljeni na praznovanje najbolj razveselili. Pomislila sem, da bom morda dobila eno ali celo več slik. Vprašala

sem se, kam bi slike postavila, ker je veliko lepih dobil že moj mož Francelj za svoj petdeseti rojstni dan. Saj ne, da ni v hiši prostora še za kakšno, pa vendar ... Sliko bi si želela postaviti na najbolj dragoceno mesto. Tako se je porodila ideja, da bi sliko podarila župniji, kjer bi dobila svoje mesto v župnijski cerkvi. A ker mora biti slika v cerkvi zelo, zelo velika, sem pomislila, da bi mi lahko vsi povabljeni gosti namesto posameznih daril skupaj podarili veliko sliko, primerno za našo župnijsko cerkev. Župnik Lojze Šinkovec je idejo z veseljem podprl. Strinjali smo se tudi pri tem, da bi sliko narisala Ana Trošt, saj bi bila tako stilno usklajena s križevim potom, ki je tudi njeno delo. Ana je nalogo prevzela pod pogojem, da je k delu ne bomo preveč preganjali.

Zakaj ste se odločili ravno za prizor, ko Marija in Jožef prineseta dete Jezusa v tempelj in tam srečata prerokinjo Ano in starčka Simeona?

Veliko nalog in funkcij sem opravljala v svojem življenju, vendar lahko rečem, da me je vloga mame najbolj zaznamovala. V življenju vsake

ženske je rojstvo otroka največji čudež in najlepši dogodek. Res je, da je vsak otrok Božji dar, zato je tudi najbolj primerno ta dar takoj izročiti v Božje varstvo. Ko v rožnem vencu molimo: „... ki si ga Devica v templju darovala“, mislimo ob tem tudi na svoje otroke, ki jih znova in znova izročamo v Božje varstvo. To je darovanje, ko v zaupanju moliš, da bi otrok sledil Božjemu načrtu. Daritev nekaterih mater vzame Bog še posebej zares in njihove otroke pokliče bliže k sebi. Tiste matere besedo „daritev“ najbolj razumejo. Prerokinja Ana posebej številne tihe molivke in molivce, ki morda nimajo ničesar razen vere v Najvišjega in zaupanje, da nobena prošnja ni izrečena v prazno. Številne milosti se razlivajo na nas prav zaradi številnih An in njihovih molitev ter žrtev. Starček Simeon z Jezusom v naročju ponižno moli: „zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika ...“ Vsi počasi dozorevamo za Božje kraljestvo in vsak izmed nas nosi v srcu željo in hrepenenje po srečanju z Jezusom. Umetnica Ana je vsa ta sporočila zmogla odlično izraziti s čudovitimi barvami in svetlobnimi detajli. Vsak od nas se lahko poišče

v sliki in najde poslanstvo, ki mu je v življenju namenjeno.

Kdaj je bila slika končana in postavljena v cerkev?

Slika je bila končana v začetku marca letos, v cerkev smo jo prenesli na soboto po prazniku Marijinega oznanjenja.

Kdaj je bila blagoslovljena in kdo jo je blagoslovil?

Z župnikom sva se dogovorila, da bo sliko blagoslovil na nedeljo po materinskem dnevu. Sestavila sem kratko razmišljanje in ga prebrala na začetku svete maše, da so navzoči pri maši vedeli, kaj se dogaja. Nato je župnik v spremstvu strežnikov in mene odšel v kapelo, pred sliko zmolil posvetilno molitev in jo blagoslovil. Bilo je zelo prisrčno, toplo in domače. Bila sem zares vesela.

Je nastajanje slike spremljal kakšen zanimiv dogodek, ki bi ga radi delili z našimi bralci?

Kakšnih posebnih dogodkov ni bilo. Morda bi bralce le spodbudila, da se še kdo odloči za podobno potezo. Včasih, ko so ljudje živeli v veliko večjem pomanjkanju, so za cerkev

Stranski oltar z novo sliko na levi.
Foto: Luka Bizjak

Irma in župnik Lojze pri blagoslovu slike.
Foto: Luka Bizjak

darovali svoja premoženja, danes pa želimo kljub izobilju, v katerem živimo, imeti še več samo zase. Ko sem vabljenim na praznovanje izrazila svojo željo, da bi prispevali za skupno sliko, ki bo visela v cerkvi, so bili vsi navdušeni: „Odlično, prihranila si nam skrbi, kakšno darilo naj ti kupimo! Hvala ti, super si se spomnila!“

Gospe Irmi se zahvaljujemo za pogovor in misli, ki jih je delila z nami.

Ana Trošt_portret.
Foto: arhiv Ane Trošt

Ana, katere materiale si uporabila pri slikanju?

Slika je narejena na platno, z akrilnimi barvami. To so barve na vodni osnovi, ki se danes pogosto uporabljajo, saj se zelo hitro sušijo in tudi dobro prekrivajo. Če ti nekaj ni všeč, preprosto počakaš in čez nekaj časa prekriješ z drugo barvo.

Kako je sploh nastala ideja za upodobitev motiva? Si se zgledovala po

kakšnem vzorcu?

Pobuda je prišla s strani gospe Irme Koren, ki si je zamislila, da bi za svoj 50. življenjski jubilej colski cerkvi darovala sliko s svetopisemskim motivom Jezusovega darovanja v templju. Naročilo je zaupala meni in šla sem v akcijo. Seveda sem si ogledala kar nekaj zgodovinskih slik na to temo, brskala za slikami s podobno vsebino po internetu ... To mi je bilo v pomoč, vendar motiva nisem kopirala.

Koliko časa je bilo potrebnega za izdelavo?

Recimo 3, 4 mesece ... To ne pomeni, da sem delala ves dan, ampak določene ure dneva, odvisno od prostega časa, ki sem ga imela, ker sem bila vezana na službo. Najraje delam čez dan, ob dnevni svetlobi. Tudi nisem vsak dan razpoložena za delo, zato slika včasih stoji kakšen dan brez da bi se je dotaknila ... Recimo, da zori ...

Naše bralce verjetno zanima tudi to, kakšen je sploh postopek? Si morda motiv prej skiciraš s svinčnikom in nato nanašaš barve ali kar pričneš z barvanjem?

Motiv skiciram najprej na papir in ga kasneje prenesem z ogljem na platno. Potem pa začnem slikati, nanašati barve. Največkrat se zgodi, da prvotni motiv večkrat preslikam, predružačim, dokler nisem zadovoljna. Z akrilnimi barvami mi je to omogočeno, ker se hitro sušijo in se zelo dobro dela. Večkrat se mi zgodi, da je končni izdelek popolnoma drugačen od prvotne zamisli.

Ali ti slika vedno uspe že na prvem platnu?

Mora uspeti. Ampak kot sem že prej omenila, jo spreminjam, dokler ne dosežem želenega. V tem procesu se dogaja marsikaj ... Pri tej sliki sem si najprej zamislila štiri figure (Marijo z Jezusom, Simeona in sv. Jožefa ob strani), kasneje pa se je pokazalo, da bi kompozicijsko ustrezala še ena figura v ozadju ... Tako sem dodala še sv. Ano. Pa ne zato, ker nosim njeno ime.

Kot je bilo že omenjeno, je križev pot v colski cerkvi tudi tvoje delo. Koliko časa je bilo vložena vanj glede na to, da je še veliko bolj obsežen kot omenjena slika?

Dobrega pol leta sem porabila za Križev pot. S to razliko, da takrat

nisem nikjer delala in sem bila popolnoma svobodna z organizacijo svojega časa. Lahko sem delala ves dan. To je dobro, ker tudi priprava na delo vzame človeku dosti časa in za eno uro čistega dela se včasih niti ne splača mazati čopičev in palet ...

Na slikah lahko opazimo, da uporabljaš svoj značilen slog. Kako

Še en utrinek z blagoslova.
Foto: Luka Bizjak

si ga razvila? Ali je nastal že prej in si ga uporabila tudi pri katerih drugih slikah?

Ta značilen slog sem razvila prav ob slikanju Križevega pota. To je moje do sedaj največje delo in pred tem nikoli nisem slikala na tak način. Predvsem slikanje človeških figur je precej zahtevno. Bom izkoristila priložnost in se še enkrat zahvalila g. župniku Lojzetu Šinkovcu, da mi je dal možnost postaviti se v isto vrsto z vsemi priznanimi umetniki in seveda vsem Colčankam in Colčanom, ki so mi izkazali »zaupnico«.

Na kratko o Križevem potu: želela sem ga naslikati na način, ki bo blizu ljudem, saj gre za ljudsko pobožnost. Potem sem se želela izogniti detajlom, podrobnostim, ker se bodo slike gledale razmeroma od daleč in ustvariti vtis nekakšne celote, ki bo sovpadala s cerkvenim prostorom ... predvsem pa sem želela poudariti

občutek svetlobe v slikah. Svetlobo, ki predstavlja upanje. Svetlobo, ki naj razsvetljuje naše vsakdanje križeve pote. Tudi v sliki darovanja v templju je svetloba bistvenega pomena.

Kakšni so načrti za prihodnost? Boš poskusila še katero izmed ostalih slikarskih tehnik?

Veliko delam po naročilih, se pravi, da

moram do določene mere upoštevati želje naročnikov in nisem tako svobodna v izražanju. Najraje pa delam zase, v bistvu brez pravega cilja, takrat se sprostim in ne mislim na nič. Če mi je vseč, v redu, če ne, preslikam in delam na novo. Gre bolj za slikanje občutij, abstrakcij. V prihodnje pa mislim, da bom ostala kar pri klasičnem slikanju. Platno, čopiči. Človek v današnjem času preveč bega od ene do druge stvari in tako gre čas mimo, ne da bi se v resnici posvetil samo eni stvari in tisti zares.

Ani se zahvaljujemo za pogovor in ji želimo obilo ustvarjalnosti tudi v prihodnje!

Jasnej Škuarč

ORATORIJ COL 2011

Morje nasmejanih oči, veseli otroški glasovi, petje in ples ob spremljavi instrumentov, razmišljanja, pogovori, kateheze, vodne igre, delavnice ... Že veste, kaj bo tema naslednjega članka? Oratorij, seveda!

S programom za otroke, ki je vključeval razvedrilo, petje, sprehode ter versko-katehetske vsebine, je začel že Filip Neri v 16. stoletju. Najmočnejši pečat je oratoriju dal Janez Bosko, ustanovitelj redovne družbe salezijancev. Vanj je privabil mlade fante, ki so bili zaradi pomanjkanja denarja in izobrazbe v veliki nevarnosti, da zaradi tatvin klavno končajo svoje življenje.

V Sloveniji segajo začetki oratorija že v leto 1901, 1988. pa se je uveljavil kot oblika poletnega enotedenskega ali več tedenskega župnijskega programa za otroke.

Oratorij ponuja otrokom DOM, ki sprejema, ŽUPNIJO, ki evangelizira, ŠOLO, ki uvaja v življenje, in DVORIŠČE za njihove prijateljske stike ter življenje v veselju. To nam je bilo tudi glavno vodilo pri snovanju letošnjega oratorija. Želeli smo si, da bi bil oratorij župnijski ter krajevni dogodek, da bi ga sprejeli tako otroci kot odrasli. Dokazati smo želeli, da to ni samo počitniško varstvo, ampak mnogo več: dogajanje, ki povezuje celoten kraj, mesto, kjer se otroci čutijo sprejeti in ljubljeni, kraj, kjer smo še bolj povezani z Bogom. Kdor je kdaj organiziral kakšno tedensko aktivnost za otroke, ve, da dobro izpeljan projekt zahteva veliko dela. Za oratorij smo se začeli pripravljati že zgodaj spomladi. Najprej smo se odločili za ustanovitev novega društva, Društva mladih Col. To društvo ni namenjeno samo oratoriju, ampak

Foto: Danijela Krapež

vsem projektom mladih. K sodelovanju bi radi povabili vse, ki imajo ideje, da bi karkoli organizirali ali bi sodelovali pri že utečenih projektih. Na mladih svet stoji, zato mislimo, da je pomembno, da si kot mlad aktiven, pripravljen nekaj storiti tudi za skupnost, za domači kraj.

Zbralo se nas je 18 animatorjev (v večini animatork), nekateri so bili že izkušeni mački, drugi pa polni novih idej. Najprej smo se razdelili v skupine, da je vsak skrbel za tisto področje, kjer se počuti najbolj doma. Pokazalo se je, da je vsak zavzeto in samostojno skrbel za svojo dejavnost, hkrati pa smo bili kot eno. Tako je bilo delo dobro opravljeno, naša srečanja pa so bila zabavna.

In prišel je 11. julij. Okupirali smo cerkev, župnijski dom ter igrišče. 60 otrok, 18 animatorjev in župnik se je za vključilo v oratorijsko dogajanje. Pojavilo se je vse polno rumenih, modrih in roza majic z ribo, ki je požrla Jono. Jutranje petje, molitev, igra, župnikov uvod v katehezo, kateheze, delavnice, kosilo, velike igre, malica in zaključek – vse to je vključeval oratorijski dan. Vsak dan je bil nekaj posebnega in vsak dan smo bili večji prijatelji. Šli smo na Kovk, kjer nas je čakalo veliko oratorijsko presenečenje (njam, njam torta), obiskal nas je skriti gost (vojaški kaplan Milan) in nam predstavil svoje delo, tudi vodne igre niso manjkale! Uuuuuuuuuu, je bilo zabavno, blatno in mokro. Zelo zani-

miv je bil tudi film o Joni, glavni zvezdi našega tedna.

Ker je lahko tudi rajanje naporno, bi nam energija čisto pošla, če ne bi bilo kuharice Anice, ki je tudi letos z veseljem skrbela za naše lačne želodčke. Hvala!

Ekipa animatorjev je bila z letošnjim oratorijem zelo zadovoljna. Upamo, da tudi vi, dragi otroci in starši. Predvsem smo veseli, če se vas je vsaj malo dotaknil, bilo je čudovito.

In še povabilo. Kmalu se bodo začele priprave na oratorij 2012. Lepo že vabimo vse, ki bi želeli biti del tega dogajanja, da se nam pridružite. Ni pomembno, če ste mladi, stari, suhi ali debeli, za vsakega se bo našlo nekaj, kar bo dalo poseben sijaj našemu druženju.

Ana Eratnik

Foto: Danijela Krapež

**Srečno
2012**

*Naj novega vam leta zarja,
prinese dneve brez viharja,
Izpolni dobre vam želje!*

(F. Levstik)

Bar10

Bar 10
Kodelja Damijana s.p.
Col 78, 5273 Col
Tel.: 031-33 55 18

COLSKA ŽUPNIJSKA KRONIKA ZA IZTEKAJOČE SE GOSPODOVO LETO 2011

Vsi podatki še niso točni, ker je do novega leta še nekaj časa. Ta zapis je nastal na praznik Brezmadežne, 8. decembra 2011. Bolj točni podatki in obširnejši zapis bo v farnem Oznanilu takoj po novem letu za obe župniji (tudi za Podkraj). V oklepaju so navedene številke za primerjavo iz leta 2010.

Krščenih v župnijski cerkvi sv. Lenarta na Colu je bilo devet (12) otrok: Miha Bevc, Jan Koren, Jani Hladnik, Urša Lampe, Jan Benčina, Gal Bajec, Tjaša Hladnik, Val Tratnik in Ajda Tratnik.

Prvoobhajancev je bilo osem (12): Saša Bolčina, Patricija Kovač, Larisa Leban, Tilen Plesničar, Meta Pregelj, Špela Pregelj, Anže Škvarč in Dominik Štefančič. Prvo sv. obhajilo je bilo 29. maja 2011.

Birmanci iz osmega in devetega razreda, 18 jih je, se skupaj z animatorji v dveh skupinah tudi ob rednem verouku pripravljajo na birmo, ki bo v nedeljo 6. maja 2012. Po prvi duhovni obnovi, ki je bila na Sveti Gori (vodila dr. Tatjana Lukner), smo se konec novembra 2011 spet zbrali v Vipavskem Križu (vodil br. Jožko Smukavec). Za katehezo višjih razredov obeh soupravljanih župnij (6. in 9. razred) skrbi Urban Kobal iz Šturij.

Kot **animatorji** birmancev na oratoriju pa tudi sicer v življenju župnije so veliko pobude prevzeli mladi. Za praznik nedolžnih otrok letos skupaj z otroškim zborom pripravljajo božičnico in lutkovno igro.

Poročila sta se dva (4) para: Nejc Stibilj in Petra Lemut ter Darjo Kovšca in Nastja Jožefa Tratnik.

Ob **pogrebu** smo se poslovili od dvanajstih (14) faranov: Ivana Leban, Rudolf Čoha, Pavel Bizjak, Ana Krapež, Frančiška Tratnik, Feliks Leban, Ana Bajec, Ana Lemut, Ana Trošt, Viktor Praček, Emil Pregelj in Izidora Trošt. V Sanaboru je bil letos en pogreb - izmed omenjenih. Eden je umrl nepreviden - brez zakramentov.

Če **povzamemo** - trije pogrebi več kakor krstov letos in trije krsti manj kakor lani.

Naročniki **verskega tiska**: Družino je prejemale 46 (50) naročnikov, Ognjišče pa 67 (74). Razen farnega Oznanila je ostali verski tisk slabo zastopan. Nekateri prejemale verski tisk tudi po pošti, kar pa je težko preveriti - poslovna tajna uredništva in obeh pošt pri nas.

Štetje **nedeljnikov** je pokazalo pomlad 449 (421) obiskovalcev, jeseni 543 (478). Štetje vsaj v jesenskem terminu ni bilo točno, ker so ga opravili majhni otroci »kar tako počez«.

Vso župnijo so ob novem letu obiskali otroci kot **koledniki** in zbirali darove za misijone.

Bolniki, starejši, invalidi in spremljevalci so ob vodenju sodelavk obeh župnijskih karitas z enim avtobusom poromali **na Brezje** 18. junija 2010.

Oratorij na Colu je bil v tednu po 10. juliju. Bog povrni animatorjem, kuharici Ani in vsem, ki ste kakorkoli pomagali.

Skupaj s soupravljanjo župnijo Podkraj smo imeli nekaj **romanj**. Enodnevno romanje v Belo Krajino je zaradi skromnega vpisa odpadlo. Ker za to ni dovolj zanimanja, enodnevnih romanj ne bo več. Mladina se je 17. septembra 2010 udeležila **srečanja mladih v Stični**. Romanje v **Kočevski Rog** je bilo 5. julija 2010, v **Teharje** pa 2. oktobra 2010. Skupaj z drugimi župnijami iz okolice je bil vedno na razpolago po en avtobus.

Opravljenata dela: oporni zid ob cerkvi, zid pod bodočim tlakom okoli cerkve s strelovodom in odtoki za meteorno vodo, jaški za vodo in elektriko ter ogrevanje za prezbitarijem, obnovljena kovana ograja okoli cerkve

(demontaža, peskanje, cinkanje in barvanje ter ponovna montaža), priprava terena in asfalt na poti do ŽD, ozelenitev okolice, dolg od lani, nova peč na drva (centralna kurjava) ter nova toplotna črpalka v župnišču, obnova kopalnice; dolgov je veliko, dobrotnikov pa bolj malo. Do pokritja dolgov in napolnitve župnijske blagajne bomo bolj »počivali«. Hvala pa vsem, ki ste letos vsaj nekoliko čutili s »svojo« župnijo in cerkvijo. Zelo boleče pa je gotovo dejstvo, da se je izvajalec gradbenih del iz leta 2009 pri novem ometu obeh naših cerkva, Jožef Koradin (Asko d. o. o, Grgar - Ravnica), letos nepošteno izmaknil vsaki odgovornosti za slabo oprav-

ljeno delo kljub desetletni garanciji in ga sploh ni blizu. Njegov sodelavec in podizvajalec, klepar Lončarič iz Gornje Radgone, je reklamacijo takoj in solidno popravil, na pomlad pa zagotavlja zamenjavo poškodovane obrobe strehe na prezbiteriju. Finančno stanje župnijske blagajne bo objavljeno v Oznaniilu po novem letu.

Hvala Bogu in sodelavcem za vse!

Blagoslovljeno novo leto 2012 želim vsem, ki bodo brali te vrstice.

Lajze Šinkovec, župnik

*Obstaja čudovit, skrivnosten zakon narave,
da tri reči, po katerih človek najbolj hrepeni:
srečo, svobodo in duševni mir,
pridobimo tako, da jih zaželimmo drugemu ...*

Srečno v letu 2012!

FRIZERSKI SALON »MILKA«

FOTOVOLTAIČNA ELEKTRARNA »SONCE VIŠNJE«

Elektrika, pridobljena s pomočjo sončne energije je že kar nekaj časa pogosta tema, ko je govora o ekologiji in obnovljivih virih energije. Ker je ta tehnologija v zadnjem času prispela do nas, natančneje na Lestino v Višnjah, bomo nekaj prostora letos namenili tudi njej. Pogovarjal sem se z Janezom Lampetom iz Višenj, ki tam kot vodja projekta gradi prvo večjo fotovoltaično elektrarno v naših krajih.

Foto: Janez Lampe ob polju fotovoltaičnih panelov v Višnjah.
Foto: Katja Lampe

Zakaj ste se odločili za izgradnjo fotovoltaične elektrarne?

Z organizacijo in vodenjem različnih projektov se ukvarjam od študentskih let. V zadnjih petih letih sem delal na področju energetike in informatike. Če temu dodam odprte možnosti in željo, da nekaj novejšega in tehnološko

zahtevnejšega naredimo v naših krajih, je sončna elektrarna na strmi Lestini smiselno nadaljevanje. Poleg tega ima vsak človek v sebi željo, da s svojim znanjem in delom pusti za seboj nekaj dobrega in lepega.

Splošno znano je, da predstavlja naložba v obnovljive vire energije, med katere spada tudi sončna elektrarna, modro in varno naložbo. Modro zato, ker po uspešnem obratovanju s proizvodnjo električne energije investitor zasluži več, kot je vložil, varno pa zato, ker je to ena redkih investicij, za katero država garantira subvencionirano in nespremenljivo odkupno ceno za proizvedeno električno energijo. Poleg tega je takšna proizvodnja električne energije okolju prijazna in vsi trendi kažejo, da se bodo tudi

v prihodnje cene energentov dvigovale. Verjamem, da je to dobra in dolgoročna naložba, ki tudi v primeru zamenjave valute ali države ohranja realno vrednost.

Ste se v gradnjo podali sami ali imate tudi poslovne partnerje

oz. investitorje, s katerimi boste sodelovali tudi po izgradnji?

Moj doprinos na tem projektu je v tem, da sem po začetni ideji naprej uskladił interese in skupaj povezal prave ljudi in podjetja ter tako ustvarili realno osnovo in potrebne vire za izvedbo projekta. Glede na obseg investicije bi bila lastna gradnja takšnega velikega objekta preveč tvegana, glede na potrebna sredstva pa tudi nemogoča, zato sem poiskal zunanega investitorja – podjetje SONCE energija d.o.o. iz Ljubljane, ki je istočasno tudi kvalificiran izvajalec večjega števila podobnih elektrarn po Sloveniji. Meni je bilo zaupano administrativno delo, upravni postopki, vodenje projekta, koordinacija in operativni nadzor od zasnove do zaključka.

Sodelovanje z investitorskim podjetjem poteka v skupno zadovoljstvo, zato verjamem, da bomo sodelovali tudi v bodoče na takšnih in podobnih projektih. Tudi ljudje, ki si želijo postaviti manjše elektrarne, se vse večkrat odločajo, da najprej najamejo vodjo projekta, ki ni vezan na nobenega izvajalca, saj ti praviloma hvalijo svoje lastno blago. Kot projektni vodje najprej preučimo vse pogoje, odprta vprašanja, pravne in tehnične rešitve, načine

financiranja, svetujemo in izdelamo idejno zasnovo. Od te faze naprej na podlagi izkušenj pomagamo pri iskanju dobrih izvajalcev in razumnega kompromisa med ceno in kakovostjo blaga in potrebnih storitev. Dober vodja projekta in nadzornik, ki ni na plačilni listi izvajalca, naročniku investitorju prihrani več denarja kot znaša njegovo plačilo. Sončne elektrarne človek ne kupuje vsak dan.

Kolikšna je celotna vrednost investicije? Kolikšno vrednost pri tem predstavljajo fotovoltaični paneli in pretvornik posebej?

Okvirna vrednost projekta znaša 1,3 milijona €. Največji delež v obsegu približno 55 % vrednosti celotne investicije predstavljajo sončne celice, približno šest odstotkov sredstev pa razsmerniki, ki enosmerno napetost iz sončnih celic pretvarjajo v izmenično napetost. Finančno pomembnejši del investicije predstavljata še kablovod s priklopom na daljnovod in lastna transformatorska postaja z vsemi potrebnimi sistemi. Elektrarne takšnih moči je namreč treba priklopiti direktno na omrežje z visoko napetostjo. Prav tako je bila finančno zahtevnejša priprava strmega zemljišča in sama gradnja v težjih pogojih. S ciljem čim manjšega poseganja v okolje smo se odpovedali izdelavi teras in klasičnih temeljev. Nadomestili smo jih z novo tehnologijo mikro temeljenja. Z izbiro in prilagoditvijo nosilne konstrukcije smo zasledovali drugi cilj in ekološko zavest, da osnovna namenost zemljišča kot pašnika ostane nedotaknjena. Drobnica bo tako kot doslej tam ostala in pod sončnimi celicami odslej skrbela še za to, da grmovje ne bo preraslo sončne elektrarne. Sam bi sicer težje govoril o okolju prijazni energiji.

Kolikšna je donosnost projekta? Bi bil projekt dejansko rentabilen brez državnih/evropskih subvencij?

Ker ne poznamo natančnega števila sončnih dni na tej konkretni lokaciji in ne natančnega števila dni, ko bodo sončne celice ostajale prekrite s

Foto: Pogled na polje sončnih panelov v Višnjah z zgornje strani.
Foto: Katja Lampe

snegom, lahko govorimo le o oceni. Po naših ocenah bo povračilna doba investiranih sredstev znašala okrog trinajst let. Od petnajstega leta naprej, ko se izteče pogodba zagotovljenega odkupa, pa je napovedovanje o donosnosti zelo nehvaležno, ker ne vemo natančno, koliko bo takrat znašala tržna cena električne energije. Glede na povedano se interno stopnjo donosa ocenjuje na pet odstotkov. Brez subvencije države v obliki subvencionirane odkupne cene tovrstni projekti še nekaj časa ne bi bili rentabilni. Cene sončnih modulov in druge potrebne opreme so še vedno razmeroma visoke, vendar vztrajno padajo. Hkrati se z razvojem novih tehnologij povečujejo tudi izkoristki sončnih modulov. Na splošno je donosnost odvisna od kvalitetne zasnove, dobrega projektiranja in dobre izbire izvajalca ter od iskanja pametnega kompromisa med kakovostjo in ceno elementov in izgradnje. Elektrarna sama sebe izplača v os-

mih do trinajstih letih. Odvisno tudi od tipa elektrarne, odkupne cene, proizvedene električne energije, stroškov vzdrževanja in kar je najpomembnejše – sonca.

Kolikšno je razmerje cen električne energije, proizvedene na konvencionalne načine v primerjavi s fotovoltaično proizvodnjo (z in brez upoštevanja subvencij)?

Pri tovrstnih investicijah je subvencija izražena tako, da za tako proizvedeno kilovatno uro električne energije država plača več, kot pa znaša njena tržna cena. Trenutna cena električne energije za gospodinjstva znaša 6,6 € cent/kWh, medtem ko je subvencionirana odkupna cena za sončne elektrarne odvisna od njene velikosti in tega, ali je postavljena na tleh ali na strehi. Za elektrarne na strehi, ki so šibkejše od 50

kW in bodo postavljene letos, znaša subvencionirana odkupna cena 33,2 € cent/kWh. Razmerje med ceno, ki jo plačujemo v gospodinjstvih in ceno električne energije, ki jo prejemo lastniki sončnih elektrarn, znaša 1 : 5. Iz tega razloga tudi ni smotno električne energije, proizvedene iz sončnih celic, koristiti za lastne potrebe. V primeru lastne porabe je treba upoštevati še nižjo omrežnino.

Alternativni viri energije so še vedno dražji od energije, ki jo proizvajajo termo ali jedrske elektrarne. Žal prve zelo onesnažujejo okolje in trošijo premog, ki počasi pohaja, druge pa predstavljajo za človeštvo nenehno grožnjo. Vprašanje zapiranja jedrskih elektrarn in visoko radioaktivnih odpadkov ostaja odprto in vse bolj pereče. Glede na trende in načrte Evropske unije sem prepričan, da bo Evropa vedno več vlagala v obnovljive vire, ki bodo tako zavzeli večinski delež na trgu in bodo z razvojem tehnologije tudi cenejši.

V koliko letih se vam bo investicija povrnila?

V našem primeru se bo investorju – podjetju SONCE energija d.o.o. iz Ljubljane – investicija predvidoma povrnila v trinajstih letih. Pri manjših in manj zahtevnih elektrarnah na strehah, kjer je tudi odkupna cena nekoliko višja, so povračilne dobe investicij krajše in znašajo okrog devet let.

celotno življenjsko dobo elektrarne?

V kolikor elektrarna ustreza vsem tehničnim in drugim pogojem, je mogoče skleniti pogodbo s fiksno odkupno ceno za obdobje petnajstih let. Življenjska doba elektrarne pa je približno 30 let.

Koliko bo stalo vzdrževanje elektrarne?

Približno 4 % investicije letno (brez

Je na slovenskem trgu mnogo podjetij oz. posameznikov, ki se ukvarjajo s fotovoltaiiko v smislu načrtovanja in gradnje elektrarn tega tipa?

Konkurence in ponudnikov je vse več, kar je za ljudi, ki se odločajo za tako pomembno investicijo, dober podatek. Kar nekaj je tudi zavajanja, zato je zelo pomembno, da se ljudje pred takšno odločitvijo zelo dobro pozanimajo, katere korake je treba opraviti do končne pogodbe o subvencioniranemu odkupu. Tehnični pregled in priklop na omrežje še ne predstavlja konca. Poleg tega je, če sončno elektrarno poenostavljeno primerjam z avtomobilom, mogoče kupiti Clia ali pa najnovejšega Audija. In če si z avtom nezadovoljen ga lahko prodaš, elektrarno težko. Dobro svetovanje in nadzor sta zato zelo pomembna. Investitorji naj skušajo najti dober kompromis med ceno in kakovostjo, ki nikakor ni povezana z državo proizvodnje. Za primerjavo: na Kitajskem imate danes vlake, ki vozijo nad 300 km/h, medtem, ko boste v »razviti« Sloveniji z našim najhitrejšim vlakom iz Ljubljane do Maribora (127 km) potrebovali dve uri.

Pri odgovoru na vprašanje o fotovoltaiiki bi rad poudaril, da na področju obnovljivih virov energije glede na naše naravne danosti ne smemo pozabiti na razvoj vetrne energije in možnosti, ki nam jih ponujata manj kvaliteten gozd in biomasa.

Janezu se zahvaljujemo za izčrpne informacije in mu želimo uspešen zaključek gradnje ter seveda dobro poslovanje nove elektrarne Sonce Višnje.

Foto: Pogled na polje sončnih panelov v Višnjah s spodnje strani.

Foto: Katja Lampe

Kolikšno količino pridobljene električne energije pričakujete na leto?

V naših krajih imamo na leto približno 1100 sončnih oz. sevalnih ur. Glede na vršno moč elektrarne Sonce Višnje, ki znaša 529 kWp, ocenjujemo, da bo elektrarna na letni ravni proizvedla 540.000 kWh električne energije. Povprečno gospodinjstvo porabi na leto približno 4000 kWh električne energije. Sončna elektrarna Sonce Višnje bo tako zagotavljala električno energijo za približno 135 gospodinjstev.

So subvencije zagotovljene čez

stroškov zavarovanja, ki so zelo odvisni od tipa zavarovanja).

Koliko časa bo trajala gradnja?

S pripravo zemljišča in gradnjo elektrarne Sonce Višnje smo pričeli v avgustu 2011, takoj po pridobitvi gradbenega dovoljenja. Zaključek in priklop v omrežje planiramo v decembru 2011. Z administrativnim delom, kateremu je sledilo projektiranje, zbiranje soglasij in upravni postopki, pa smo pričeli eno leto prej. Strešne elektrarne brez gradbenega dovoljenja so bistveno hitreje izvedljive.

IZ ZGODOVINE ...

Fotovoltaične celice (pogovorno sončne celice) nikakor niso zadnji krik tehnologije, kot bi si morda mislili. Kot veliko stvari, ki jih danes uporabljamo, tudi sončne celice temeljijo na odkritjih, znanih že več kot stoletje. Prvo celico te vrste je (po naključju) odkril francoski fizik Alexandre Edmond Becquerel leta 1839, ko je bil star komaj 19 let.

Prva celica seveda ni bila podobna današnjim – niti po obliki niti po učinkovitosti. Poleg tega je bila odkrita veliko pred časom, ko je bila znanost sploh sposobna popolnoma pojasniti njeno delovanje. Potrebna so bila desetletja velikih umov in odkritij, da je bil fotovoltaični efekt končno popolnoma pojasnjen. S tem pa so bili položeni temelji za izboljšave, ki so privedle do današnjih produktov.

Ideja je preprosta: na celico posvetimo s sončno svetlobo in na njenih priključkih dobimo električno napetost. Ena silicijeva celica proizvede maksimalno napetost približno 0,6 V (brez obremenitve in pri sobni temperaturi), zato se jih povezuje med seboj v različnih vezavah v t. i. panele, ki dajejo na izhodu višje napetosti in tokove. Panele se naprej povezuje v polje panelov, ki tvori sončno elektrarno. Električna napetost iz polja panelov je enosmerna, zato potrebujemo še razsmernik, ki jo spremeni v izmenično in jo dvigne na zahtevani nivo električnega omrežja.

Alexandre-Edmond Becquerel

Foto: Alexandre-Edmond Becquerel, odkritelj fotovoltaičnega efekta.
Vir: Wikipedia

TEHNIČNI PODATKI ELEKTRARNE „SONCE VIŠNJE“

- Maksimalna moč, ki jo lahko oddaja v omrežje: 529 kW (kWp)
- Ocenjena količina proizvedene električne energije v enem letu: 540.000 kWh
- Predvidena življenjska doba: 30 let
- Tip uporabljenih celic: silicijeve monokristalne
- Izkoristek posameznega panela: 14 %
- Pritrditev panelov: fiksna
- Skupna površina panelov: 3300 m²
- Napetost odprtih sponk posameznega panela: 29,2 V
- Maksimalna moč enega panela: 235 Wp
- Padec učinkovitosti panela zaradi staranja: v 25 letih do 20 %
- Izkoristek pretvornika/razsmernika, brez izgub na vodnikih, transformatorju ....: 98,2 %

... V PRIHODNOST

Fotovoltaika bo brez dvoma imela svoje mesto v prihodnosti, sploh z razvojem boljših celic z večjim izkoristkom. Pri tem se je treba zavedati, da sama ne bo mogla popolnoma nadomestiti ostalih virov energije, saj sončna svetloba ni neprekinjeno na razpolago. Ker energije še ne znamo shranjevati v velikih količinah brez izdatnih izgub, je za pogon današnje industrije nujno potreben sistem, ki lahko dovaja energijo 24 ur na dan, celo leto, s polno močjo. Najboljši približki takim virom so na žalost še vedno jedrske elektrarne, termoelektrarne in deloma hidroelektrarne. S kombinacijo izkoriščanja različnih obnovljivih virov bi v prihodnosti morda lahko napravili sistem, ki bi pokrival tudi take potrebe, saj sončna energija ni edina možnost. Že samo v naših krajih imamo npr. velik potencial v vetrni energiji in biomasi. Tudi v prihodnosti nas morda čakajo novi viri energije, ki pa jih današnja tehnologija žal še ne omogoča. Tu imam v mislih predvsem jedrsko fuzijo, ki tako kot ostale zvezde v vesolju poganja tudi naše Sonce. Ta silen vir energije se

intenzivno raziskuje že od 50. let prejšnjega stoletja, a žal je bil do sedaj uspešno uporabljen le v obliki vodikovih bomb, ki so po moči še 1000-krat močnejše od „običajnih“ nuklearnih bomb.

Kljub temu, da je besedica „eko“ v današnjem svetu postala tako pogosta kot npr. besedi voda ali kruh, moramo biti previdni, da ne izgubimo stika z realnimi tlemi. Ni namreč največji problem v tem, da proizvajamo dobrine in energijo na Zemlji neprijazne načine, temveč predvsem v tem, da smo pri količinah na tem in številnih drugih področjih šli daleč čez meje dobrega okusa. Reciklaža materialov in uporaba obnovljivih virov energije sta prvi in pomemben korak v boljši jutri, a še vedno se premalo zavedamo, da kljub temu naše potrate Zemlja ne bo mogla večno prenašati. Tako imenovani razviti svet danes živi od proizvodnje bolj, manj ali večinoma nepotrebnih stvari, ki jih prevažamo gor in dol okoli sveta in za katere brez potrebe porabljamo ogromne količine energije, ener-

gentov in materialov. Ekologija na današnjem nivoju je zgolj obliž na rane našega skupnega planeta, ki jih lahko pozdravi samo sprememba človeške miselnosti ter svetovne gospodarske politike.

Za razmislek bom podal še nekaj zaskrbljujočih števil: celotna površina kopnega na Zemlji je 148.940.000 km². Trenutno je na Zemlji skoraj 7.000.000.000 ljudi. Če bi kopno enakomerno porazdelili med vse ljudi, bi to zneslo 2,13 ha na Zemljana, torej kvadrat velikosti približno 150 x 150 m! Poudariti je treba, da je precejšen del tega kvadrata poledenel, gorat ali pa puščava. Torej ima človek na voljo zelo malo površine, da na njej pridela najnujnejše: hrano, obleko in energijo za kuhanje ter ogrevanje. Prihodnost nam nalaga na pleča veliko odgovornost in le od nas je odvisno, kakšna bo podoba življenja na Zemlji v prihodnjih desetletjih.

Janež Skvarč

VALENTIN BERNOT, UČITELJ NA COLU

V drugi polovici 19. stoletja je poučeval na Colu, kjer je tudi pokopan. Za grob skrbijo učenci OŠ Col.

IZ VIPAVSKE DOLINE

Dolgih 10 let je minilo, kar počiva na Colu, na tamkajšnjem pokopališču, ranjki učitelj Valentin Bernot. V črnej zemlji našel je počitek, katerega je življenji zaman iskal. Tu gori na višavi Colskej

spaval je pozabljen dolga leta on, ki se je toliko trudil, ki je toliko trpel. V dnevniku svojem piše, kako mu je po zimi metel sneg v šolsko sobo skozi okna in vrata, in prezebali so otroci in učitelj. Slednjič izpolni se mu želja, novo šolsko poslopje je bilo dozidano, a žalibog! Ni mu bilo dano, da bi bil užival srečo. Po velikinoči 1874. l. ga je pokosila nemila smrt. Ljudje obžalovali so njegovo zgodnjo smrt, ter mu skazali zadnjo čast na pokopališču. Kmalu je trava prerasla gomilo, in tujec, ki je prišel na Col, je zaman iskal znamenja, ki bi naznanjalo, kje počiva ranjki Valentin. Pa saj je bil le učitelj. ("Quem dii odere paedagogum fecere")

V tem, ko ga je pozabilo vse, spomnili so se ranjcega njegovi tovariši, ravna se po reku: "Svoji k svojim", in uže pri konferenci v Postojni sprožil je to stvar učitelj na Colu g. L. Pančuh, ter se je tudi trudil, da je to hvalvredno misel uresničil. Sklenilo se je postaviti ranjkemu Valentinu spominek na grob ter postavljenje nagrobnega

kamna združiti s slavnostjo, ki bi imela namen pripomoči k pokritju troškov ter ljudstvu pokazati solidarnost učiteljstva. 11. dan oktobra določil se je za to slavnost.

Zopet pa se je prikazal znani: "Quem dii ..." Uže več kot teden prej jelo je deževati, in deževalo je brez prenehanja dalje in dalje, vmes pa je brila Vipavska burja. Slavnostni dan je tu. Nastopiti je bilo treba več ali manj dolgo pot na Col. Komaj dojdemo v šolo, kjer se je imela vršiti veselica, uže je jelo zopet deževati. Vedni nalivi so g. učiteljem preprečili pot do Cola. Ipak oprostili so se pa z dopisi ter posalali celó vstopnino po poštnih nakaznicah. Srčna jim hvala. To neprestano deževje pa je i marsikomu drugemu onemogočilo pot na Col. Preidimo k slavnosti samej! Po končanej popoldanskej božjej službi šli smo učitelji k grobu druzega pokojnega tovariša. Nagrobni kamen okinčan je bil z vencem, ves grob kaj okusno urejen in ovenčan. Colski župnik preč. gosp. Lenasi blagovoliil je blagosloviti spominek. V šumenje in bučanje votlega groma glasi se, vse čute pretresujoči: "Miserere". Na grobu smo. Ljudstvo, ki je prihitelo iz cerkve, stoji na polopališči v dežju in burji, stiska se v kote, v mrtvašnico, a ne umakne se.

Oficijelno blagoslovljenje je končano, kar vidimo stati g. Perneta, učitelja iz Vipave, ob novo postavljenem križi. Prijatelj je govoril zadnji govor prijatelju, tovariš tovarišu. Stari možjè pa, ki so poznali dobro ranjkega Valentina, ti možjè, ki so vajeni prenesti trud in žalost, jokali so. Govora ponoviti ne morem, ker dobro čutim, da mi manjka moči, da napravim le senco prvotnega vtisa.

Idimo v šolo! Kdo bi se bil nadejal, da se zamore na visocem Colu prirediti kaj tacega! Tu je stal oder, ki bi bil delal čast vsakej čitalnici. Učilnica okusno urejena, na oknih lepe cvetke, med cvetkami pa se blišči tam v daljavi sinje morje, v sredi temna črta, in na tej črti staroslavni Oglej. Krasno solnce razliva svoje žarke na morje in na Oglej, pri nas pa, črni oblaki, burja, dež. Ta razgled nam ostane nepozabljiv in dragi bralec, če te nanese usoda na visoki Col, potrudi se tje v šolsko sobo in poglej na sinje morje; bliščalo ti bode nasproti, kazalo lepšo prihodnost – učiteljstva. Predstava se prične. "Malo nas je, a smo ljudi", mislil je vsak navzočih učiteljev, ter deloval po svoji moči, da se je predstava smotru uredno dovršila. Posebno hvalo zaslužijo gospice sestre g. Pančuha, ki so sodelovale pri postavljanji odra

posebno pri igri. Gospod Pančuh je prav izvrstno naslikal življenje ranjega Valentina. Kazal je ljudstvu, koliko trpi učitelj, - oni učitelj, kojega plačujejo z ubogimi 400–450 gld. (goldinarji op. prepisovalca) kot kakega slugo, ki zna komaj svoje imé podpisati. Pedagogika je dobra stvar – dajte nam zadostno plačo, ne bo se nam treba ukvarjati za nijedno drugo stvar, in živeli bodemo za samo pedagogiko; vsi se bodemo pečali s samo pedagogiko. Naši kmetje pravijo: "Krava pri gobcu molze". Preobrnite tu nekaj besedi (že veste katere), in uganili boste kaj mislim.

Toda: "Ad rem". G. Gašperin, nadučitelj Vipavski, je svoj solo "Jezerski valovi" prav izborno pel. Burno odobravanje žel je v pohvalo. Sicer pa natančnejša kritika o petji ni niti moja naloga, niti je v moji kompetenci. Pred vsem zahvaljevati se mi je slav. občinstvu in častitej gospodi za blagovoljni pohod slavnosti v toliko težavnih okoliščinah, zahvaliti posebno še nekaterim, ki so z živo besedo in lepim vzgledom pokazali, da ljubijo šolo ter časté učiteljstvo. Bog jih živi! Posameznih imen ne bom imenoval. Zakaj ne? Glejte, to je tako – le! Bila je v Vipavi šolska veselica. Gosp. Ndučitelj čutil je kot reditelj v srcu dolžnost, zahvaliti se javno v časniku. To še ni nič hudega, ali - čujte – predrznil se je imenovati celo onega, ki je kot privatna oseba, to je v primeri s celoto največ pripomogel k uspehu. Zdaj pa je lonček skipel in hajd, po njem mahali so po gostilnicah in v privatnih družčinah. Pa, gospod urednik, ne mislite, da smo mi Vipavci dolgo jezni, o ne; danes se skregamo in jutri smo dobri. Tako je bilo tudi s to afero; pozabljena je in povedal sem jo le, da me razumete, če se nikomur imena ne zahvalim.

Slavnost se je končala; razšli smo se vsak-sebi, ter nesli seboj spomin na ranjcega Valentina, ki mirno počiva tu gori na krasnej višavi ter čaka, da

se vleže zadnji učitelj k večnemu pokoju – da potem skupno vstanemo ter potožimo milemu Bogu vse, kar nam je ležalo na srcu. Na zemlji imajo za nas zaprta ušesa. Kdaj se bode te pretrgali vi deževni in viharni oblaki in pokazali nam srečno prihodnost srečnega učitelja?

M...n.

(Članek o postavitvi nagrobnika Valentinu Bernotu je bil objavljen v časopisu Učiteljski tovariš 1. 11. 1885 (letnik 25, številka 21), avtorji so bili Kos M...n, Fran Klinar, učiteljski odbor Slovenskega učiteljskega društva. Op. prepisovalca)

Lucijan Čvrt

Nagrobnik učitelju Valentinu Bernotu na colskem pokopališču. Za urejenost obeležja že vrsto let skrbijo učenci 4. razreda OŠ Col pod vodstvom gospe Klavdije Štrancar. Ga. Klavdija je iz arhiva Slovenskega šolskega muzeja tudi izbrskala pričujoči zapis in ga posredovala uredništvu Colskega časnika, za kar se ji najlepše zahvaljujemo.
Foto: arhiv OŠ Col

OGLARJENJE

Pohodnik, ki se "kar počez" poda skozi gozdove v okolici Cola, Podkrajja, Črnega Vrha, še danes brez prevelikega truda najde ostanke gozdne dejavnosti, ki je pred pol stoletja in več dajala kruh marsikateri družini. Govorimo seveda o kopiščih in oglarjenju, dejavnosti, ki je svoje najboljše čase doživela v času, ko so naši kraji pripadali kraljevini Italiji. Italija je bila takrat zaradi osvajalne vojne v Abesiniji podvržena mednarodnim sankcijam. Z dobro ceno lesa in oglja je poskrbela, da so se primorski gozdovi masovno sekali. Cena oglja je bila tako ugodna, da so na naša območja prihajali "kuhat oglje" celo Furlani iz okolice Udin. Tisti pravi oglarji so "kuhali" tudi po dve kopi istočasno, zraven pa so pripravljali še tretjo.

Po koncu druge svetovne vojne je oglarstvo počasi začelo izgubljati svoj pomen. Nova država ni več podpirala "ogljekuhe", oglje so zamenjali drugi

Ivan Kobal – Suhovrški ob kopi na "belo". Kopo je v Suhem Vrhu postavil njegov brat Maks.
Foto: Arhiv L. Trošt

viri (največ premog in nafta). Tisti manjši odjemalci (predvsem lokalni kovači) pa so eden za drugim zapirali svoje kovačije. Le redki so še kdaj, predvsem za svojo zabavo, postavili in "skuhali" kopo in s tem za zanamce ohranil védenje o tej dejavnosti. A časi se spreminjajo, staro spet

postaja moderno in tako je tudi s "kuhanjem" oglja. Oglje je na tržišču vse bolj iskano blago, industrijsko – prisiljeno kuhano, se z naravno pridelanim po kvaliteti menda ne more primerjati. Tako ni čudno, da se vse več mladih

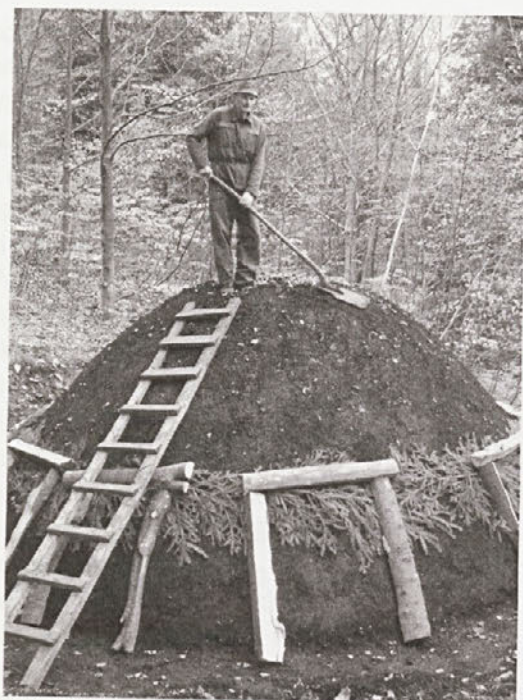
odloča, da poskusijo "zažgati" kopo. Seveda je pomoč starih, izkušenih "stricev" še kako dobrodošla. Med mnogimi kopami, ki so se letos "kuhale" v naši okolici, je bila tudi tista, ki so jo v dolini Bele "prižgali" sanaborski mladci.

Oglarjenje pa se ne prebujata samo pri nas. **Klub oglarjev Slovenije** (pod vodstvom Jožeta Praha) si intenzivno prizadeva, da se oglarstvo ponovno obudi po celi Sloveniji. Klub izvaja vrsto dejavnosti, ena najbolj prepoznavnih je vsakoletno srečanje oglarjev Slovenije. Letošnje je potekalo konec maja v Lokovcu, tu so

Ivan Kobal ob oglarjski bajti. Če kopa le ni stala preblizu doma, je k njej obvezno spadala tudi oglarjska bajta.
Foto: Arhiv L. Trošt

izdali tudi publikacijo **Pri nas so žgali oglje** (*Doneski k oglarstvu v zahodni Sloveniji*). Na prošnjo prijatelja in sourednika

Kopa "na črno". Maks Kopal na svoji kopi v Suhem Vrhu, preden jo je zakuril.
Foto: Arhiv L. Trošt

Kopa je podrtá, od nje ni ostalo praktično nič in čas je za eno "gasilsko". Od leve: Maks Kopal, Jože Kopal, Vojko Velikonja, Matej Kopal in Robert Kopal.
Foto: Arhiv L. Trošt

omenjene publikacije, Mira Šuligoja, sem zanjo prispevek napisal tudi jaz. Ker o oglarjenju nisem vedel praktično nič, sta mi bila v veliko pomoč Ivan Kopal - Suhovrški in Anton Rudolf - Malnarski z Vodici. Na tem mestu se jima še enkrat zahvaljujem.

Srečanja oglarjev v Lokovcu smo se poleg Ivana, Antona in mene udeležili še Vojko Velikonja in Maks Kopal, ki sta v letošnjem letu skupaj "zakurila" tri kope, Maks dve v Suhem Vrhu, Vojko pa eno v Idrijskem Logu.

Program srečanja je bil pester, hrana in vino dobra, a kar je še najpomembnejše; na pobudo prijatelja Mirota smo sprejeli sklep, da se bo srečanje oglarjev Slovenije leta 2014 odvijalo na Colu.

Vem, da organizacija take prireditve ni mačji kašelj, a že dolgo vem tudi nekaj drugega; da se ob takih priložnostih lahko zanesem na ljudi dobre volje in pridnih rok, ki jih na Colu ni malo!!!

Zato ob tej priliki naprošam vse, ki bi bili pripravljeni sodelovati pri omenjeni

Spravilo oglja ne spada med najbolj čista dela. Kadi se "kot sam hudič". Maks Kopal (levo) in njegov brat Jože pri podiranju kope.
Foto: Arhiv L. Trošt

prireditvi, da se nam pridružite. Vsaka ideja, vsaka roka bo dobrodošla!!!
Za konec pa še nekaj fotografij, ki so nastale ob letošnjem "kuhanju" kope v Suhem Vrhu.

Lucijan Trošt

ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

V zadnjem času vedno bolj poudarjamo skrb za zdravje. Zanima nas preventivno delovanje, s katerim se želimo izogniti tvegajočim se povzročiteljem kroničnih bolezni. Ta miselnost na srečo prodira vedno bolj tudi v vrtce, šole, do najmlajših. Zavedamo se, da moramo zavestno skrbeti za svoje zdravje. Osnovnošolci še pred desetimi leti nismo znali niti prižgati računalnika, danes veliko otrok preživlja cele popoldneve v njegovi družbi. Otroško druženje in igro so zamenjale računalniške igrice, ki človeka zlahka potegnejo v zasvojenost. Pred leti je bil to problem otrok v mestih, danes je to postal problem vasi.

Nekoč sem poslušala strokovnjaka, ki pravi, da se tesnobe, ki se pogosto pojavlja tudi pri otrocih in mladih, lahko rešimo na dva načina. Izbiramo lahko med intenzivno telesno aktivnostjo in globoko meditacijo. Ker meditacije večina od nas ne obvlada, nam ostane telesna aktivnost. Če je bilo to včasih težko fizično delo, je danes vedno bolj pomembna telesna vadba, ki ni več samo preventiva pred debelostjo, slabo držo, bolečinami v hrbtenici, srčnimi boleznimi in drugimi telesnimi težavami, ampak je tudi sredstvo za umiritev našega duha, za samopotrditev.

Zdrav življenjski slog je naslov projekta, ki se v letošnjem letu izvaja na Osnovni šoli Col. Ker je sofinanciran iz Evropskih socialnih skladov, je za otroke popolnoma brezplačen. Otrokom je omogočeno zdravo druženje, aktivno preživljanje prostega časa in samopotrjevanje. Projekt ni usmerjen v tekmovalnost, kar omogoča sodelovanje tudi tistim manj nadarjenim, a bolj zagnanim. Izvajamo različne aktivnosti, saj je naš cilj, da bi se vsak otrok v nekem športu našel in bi se z njim z veseljem ukvarjal tudi pozneje.

Ko sem pred dvema letoma prvič videla razpis za projekt, me je zelo navdušil. Iz svojih šolskih dni imam gotovo najlepše spomine na šolska športna tekmovanja ter na priprave nanje. To navdušenje nad športom in druženjem v taki obliki sem si želela prenesti tudi na otroke. Zaradi študijskih obveznosti sem se projekta lotila šele letos. Vidim ga kot veliko dragocenost za kraj, saj tovrstni projekti pridejo navadno samo do velikih šol. Obstajajo namreč normativi o udeležbi, pri katerih Evrope ne zanima, ali je na šoli 100 ali 500 učencev, zato je za uspeh projekta potrebna tudi podpora staršev in otrok. Hvala vsem, ki pri projektu pomagate ter nam zaupate svoje otroke.

Ana Eratnik

O HUDOBNEM SVINČNIKU

Učenci lanskega 4. razreda so poleteli Z domišljijo na potep. Udeležili so se literarnega natečaja, ki ga je organizirala založba Smar-team. Med več kot 300 pravljičami iz vseh koncev Slovenije so kar 3 učenci (Maruša Leskovic, Jakob Lozar in Alen Bajc) pristali na 4. mestu, Alenova pravljičica Hudobni svinčnik pa si je prislužila celo svojo knjigo. Tako mladega pisatelja najbrž colska šola še ni imela (Col pa tudi ne), zato smo vsi zelo ponosni nanj!

O svoji knjigi pa Alen pravi takole:

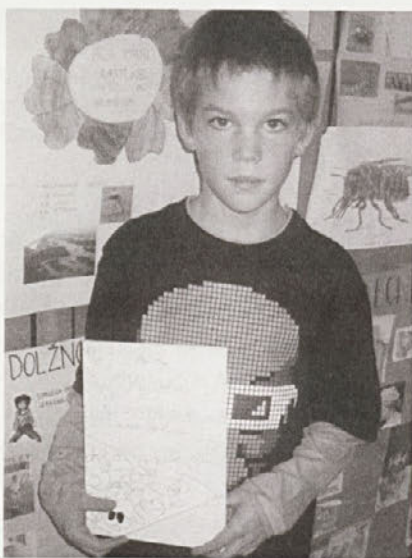

Foto: Klavdija Štrancar

»V lanskem šolskem letu nas je učiteljica Klavdija Štrancar prijaviła na natečaj. Napisati smo morali vsak svojo pravljičico.

Jaz sem ob praznem listu razmišljal, kaj bi napisal, kdo bi bil moj pravljični junak. Nenadoma se mi je zazdelo, da so mi sam prazen list papirja ter svinčnik in radirka, ki sta ležala ob njem, dali idejo za pravljičico.

Pravljičica govori o hudobnem svinčniku, ki je hotel popackati

snežno bel list papirja. Bolj kot ga je papir prosil za milost, hudobnejši je bil. Nazadnje pa je bil svinčnik kaznovan. Pravljičica nam pove, da je hudobija vedno kaznovana.

Ko mi je učiteljica Klavdija povedala, da je tudi moja pravljičica nagrajena, sem bil zelo vesel. Starša sta me peljala na podelitev

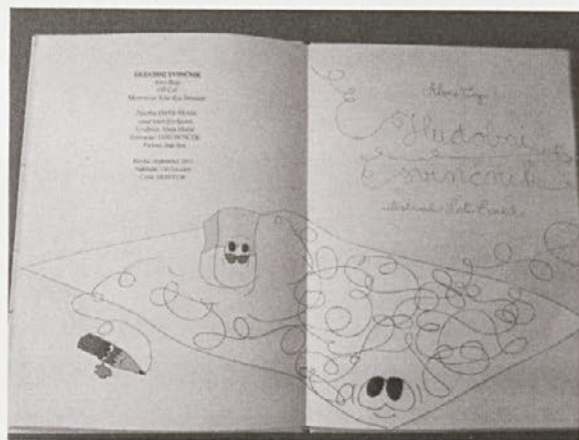

Foto: Klavdija Štrancar

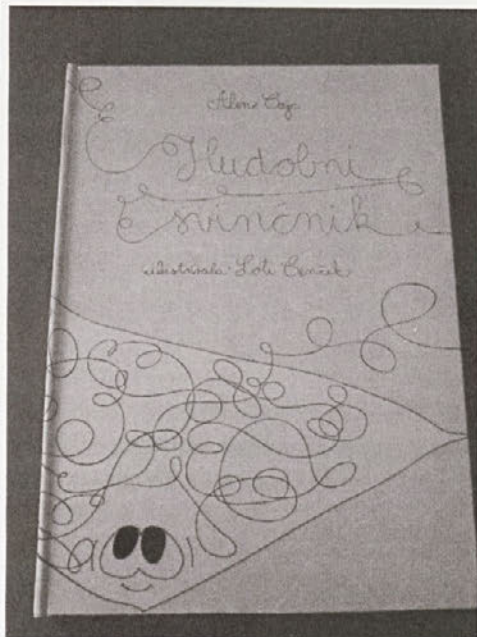

Foto: Klavdija Štrancar

priznanj na Vrhniko. Tam se nas je zbralo veliko mladih pisateljev iz vse Slovenije. Priznanja nam je podelila Zvezdana Mlakar. Zelo sem bil ponosen.

Niti najmanj pa si nisem mislil, da bo moja pravljičica tudi izdana v knjigi. Ko mi je učiteljica Klavdija prinesla knjigo v razred, sem bil zelo ponosen.

Knjiga je tudi ilustrirana. Zelo mi je všeč.»

Klavdija Štrancar
in
Alen Bajc

IZBRANI ZVOKI, ČISTI TONI, UBRANI NAPEVI

Ob slovenskem kulturnem prazniku je izšla nova tematska številka Javorovega lista z naslovom *Ko zvoki in toni zazvenijo kot napevi ...* Urednika Irena Saksida in Franc Černigoj sta s pomočjo številnih sodelavcev v njem zbrala dragoceno gradivo o ljudskih godcih, ansamblih in pevskih zborih na območju Osnovne šole Col. Tako hitro kot v uho zleze prava melodija, je pošla tudi skromna naklada težko pričakovane nove izdaje (zdaj že) legendarnega glasila colske šole.

Prav po otroško se razveselim vsake sveže številke Javorovega lista. Kot bi bila še vedno v šolskih klopeh in v nestrpnem pričakovanju, ali bo v njem po izboru urednika objavljen tudi kak moj zapis. Vendar zdaj predvsem med najmlajšimi avtoricami in avtorji brskam z drugačnim namenom: preverjam, koliko jih še poznam. V tokratni številki sta urednika v zaokroženo celoto povezala zapise, pričevanja in fotografsko gradivo avtorjev, pripovedovalcev in zbiralcev različnih generacij. Skupaj so poskrbeli, da bogastvo ljudskih godcev in pevcev iz naših krajev ni in ne bo utonilo v pozabo preteklega časa.

»*Godec ne more biti vsak, za to je potreben dar,*« beremo v uvodniku Javorovega lista, vsebina prispevkov v nadaljevanju pa vse bolj in bolj potrjuje prepričanje, da so (bili) domačini s Cola in okoliških vasi z glasbo bogato obdarjeni. Ljudski godci še danes raztegnejo harmoniko in zabrenkajo na citre, iz semena ljudske godbe je v teh krajih doslej zrastle sedem narodnozabavnih ansamblov in prav toliko pevskih zborov.

Ob prebiranju slikovitih spominov,

prebijanju skozi obsežne sezname ljudskih godcev na Colu in okolici in podrobnem ogledovanju večino črno-belih fotografij mi postane žal, da tematska številka Javorovega lista ni opremljena tudi z nosilcem zvoka (po domače s CD-jem). Tako bi lahko med drugim prisluhnili melodiji dueta priznanega slovenskega citrarja Tomaža Plahutnika in Antona Rudolfa – Toneta Malnarskega z Vodic, glasbenega samouka, ki ima rad 'muziko' in ki bi prav tako lahko postal šolan glasbenik, a se je obrnilo drugače. Po tem, ko je pri devetih ali desetih letih s citrarskim nastopom postal »glavna zvezda« takratne osnovne šole v Kanjem Dolu, ga je hotel profesor Pahor »po vsej sili dat v glasbeno šolo v Ljubljano«. Ko pa je to povedal doma, so rekli: »*Ja, kdo bo pa krave pasel?*« Kot je povedal Tone, se je s tem njegova glasbena kariera končala. Z obžalovanjem in radovednostjo se lahko pridružim njegovemu vprašanju: »*Bog ve, kje bi bil danes, če bi šel takrat v šolo v Ljubljano?*«

Glasba v različnih pojavnih oblikah je pisala življenjske zgodbe številnih ljudi iz naših krajev, nekatere so vedre, druge trpke. Končno ves-

elo noto jim dajeta drobca o mladih harmonikarjih na Osnovni šoli Col in o šolskih pevskih zborih. Ivan Cankar je zapisal, da harmonika »*ne laže*«, in ljudska modrost pravi *Kdor poje, zlo ne misli*. Čeprav jih je veliko zbranih med platnicami zadnjega Javorovega lista, avtorji bralce spodbujajo, naj glasilo vzamemo zgolj kot začetek raziskovanja naše kulturne dediščine. Obljuba, da bomo vse nove zapise, spomine in fotografije o ljudski glasbi na našem območju objavili v Colskem časniku, vsekakor velja. Če ne v tem, pa v enem od naslednjih. Lepo vabljeni k sodelovanju.

***

Tako je z mogočnega javora ustvarjalnosti na prepihu med Vipavsko in Notranjsko padel še en list. In ko se je spuščal proti zemlji, v roke bralcev, je bilo – tako pravijo – po Colu in okoliških vaseh slišati »*izbrane zvoke, čiste tone in ubrane napeve*«. Naj drugo leto pade še kakšen.

Sanja Hladnik

UTRINKI S COLSKE ŠOLE

Zakorakali smo v novo šolsko leto, spočiti in polni navdušujočih idej. Tudi letos bomo obeleževali različne obletnice, organizirali različne dogodke, pripravljali razstave, dneve dejavnosti itd.

Za širšo obveščenost vam sporočamo nekaj utrinkov, ki so se zgodili v letu 2011 in bi morda pritegnili tudi vašo pozornost ali pa obudili dragocene spomine.

Foto: Arhiv OŠ Col

O SODELOVANJU PK NA ŠOLI IN PD V KRAJU

Na šoli deluje planinski krožek pod okriljem PD KRIŽNA GORA. Vanj je vključenih skoraj četrtina otrok na šoli. Izvedli smo veliko pohodov z vzponi in spusti, ob tem pa spoznavali naše ožje in širše okolje. Pridružili smo se tudi raznim akcijam in sodelovali na tekmovanjih. Vse to nam ne bi uspelo, če se ne bi povezovali s planinci in vodniki iz domačega kraja. Skoraj vedno je z nami predsednik planinskega društva Dušan Plesničar. Velikokrat pa nas spremljajo tudi ostali planinci s Cola in Podkrajja.

Mentorica: R. Stegovec

KO TONI IN ZVOKI ZAZVENIJO KOT NAPEVI

4. februarja 2011 smo ob dnevu kulture praznovali skupaj s colsko krajevno skupnostjo. V šolski telovadnici so zazveneli zvoki harmonik devetnajstih učenk in učencev z naše šole ter glasovi pevk in pevcev zbora Duri. Navdušila nas je naša dramska skupina z ljudskimi plesi, otroškimi igrami in ugankami, zazvenele so citre in ustna harmonika. Praznovanje je popestrila razstava starih ljudskih glasbil in godcev z našega območja. S slovenskim šopkom smo se spomnili skrivnostnega godca Toneta Malnarskega z Vodice.

Izšla je tematska številka Javorovega lista *'Ko zvoki in toni zazvenijo kot napevi'*, ki je odstrla pogled v doslej skorajda še neraziskano bogastvo ljudskih godcev in pevcev z našega območja.

Irena Saksida

ADVENTNI VENČKI

Učenci prvega razreda so izdelali zanimive adventne venčke iz slanega testa. Najprej so zmesili testo iz moke, soli in vode. Vsak učenec si je zvaljal tri "kače" ter jih spletel v kito. Venček so položili na trši karton in ga okrasili s svečami, storži, dišečimi klinčki, posušeniimi plodovi ... Adventne venčke so odnesli domov, kjer jim bodo krasili domove v predprazničnem času.

Slavica Velikonja

Foto: Arhiv OŠ Col

Foto: Arhiv OŠ Col

ga. Marta Koruza s Kmetijske svetovalne službe v Novi Gorici. Predstavila nam je namen projekta. Poudarila je pomen uživanja zajtrka in prednosti uživanja lokalno pridelanih živil slovenskega izvora. Sledil je zajtrk, sestavljen iz živil, ki so jih podarili kmetje, kmetijska podjetja, čebelarji in živilskopredelovalna industrija: kruh,

maslo, med, mleko in jabolka. Učenci so bili s pripravljenimi dobrotami zelo zadovoljni in prav vsem je zajtrk teknil.

Pred tem so učenci zadnje triade pisali misli na temo ohranjanja zdravja, hrane in prehrane. Učenci šestega razreda so slikali panjske končnice. Iz pripravljenih izdelkov smo nato oblikovali lepo razstavo. Učenci četrtega razreda so imeli naravoslovni dan na temo Čebele – naše prijateljice. Izdelali so čebelnjak. Učenci prve triade so si poleg tradicionalnega zajtrka ogledali še animiran film o kranjski čebeli ter se pogovarjali o pomenu zdravega načina življenja. Na podružnični šoli v Podkrajju pa so si ogledali film S čebelo do medu.

S projektom smo bili zadovoljni tudi učitelji, saj se nam zdi pomembno, da mlade ozaveščamo o pomenu

zdravega načina življenja, gibanja in športnih aktivnostih.

Andrejka Repič

NARAVOSLOVNI DAN - GOZD

V četrtek 14. 10. 2011 so imeli učenci prve triade OŠ Col in PŠ Podkraj naravoslovni dan na temo gozd. Pot nas je vodila do Farmanc. Veliko novega o gozdu, gozdnih živalih, pomenu gozda ter pravilnem obnašanju v njem nam je povedal inž. gozdarstva Silvester Peljhan. Na poti smo imeli več postajališč, kjer smo opazili razliko med smrekjo in jelko, videli, da prevladujejo listnata drevesa, predvsem bukev. Kot zanimivost smo tudi izvedeli, da so včasih iz javorjevega lesa izdelovali smuči. O vtisih in občutjih ter novih znanjih smo nadaljevali še naslednji teden v šoli pri pouku spoznavanja okolja.

Slavica Velikonja

Foto: Arhiv OŠ Col

PROSTOVOLJSTVO

Razvijanje čuta do sočloveka ali družbe je v obdobju mladostništva velikega pomena za izgradnjo zdrave osebnosti. Zato si na šoli prizadevamo, da bi naši mladostniki imeli možnost občutiti srečo v skrbi za druge in skupno dobro.

Prostovoljstvo poteka po pouku kot pomoč v oddelkih podaljšanega bivanja, pri interesnih dejavnosti in če možnosti dopuščajo, tudi med poukom v 1. triadi ali kot individualna učna pomoč. Prostovoljstvo pa se dogaja tudi v vsakodnevnem življenju šole, saj so naši učenci vedno pripravljeni pomagati: sošolcem, učiteljem, hišniku in pri drobnih vsakdanjih opravilih kot so: kidanje snega, razno čiščenje, prenašanje ...

Želeli bi še več prostovoljstva, vendar ga je pogosto težko organizacijsko izpeljati.

Nives Žibrik

TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK NA OŠ COL

Tudi na naši šoli smo se v petek 18. 11. 2011 priključili vseslovenskemu projektu »Tradicionalni slovenski zajtrk«. Prvo šolsko uro nas je obiskala

OBJEMČKI

Učenci prve triade smo v torek 25. 10. 2011 skupaj s starimi starši na ustvarjalnih delavnicah izdelali Objemčke za bolne otroke.

Letos smo se vključili v dobrodelno akcijo Obdarovanje 2011, katere organizator je spletni portal Ringaraja.net. To je vsesplošna akcija ustvarjanja Objemčkov – igrač iz različnih materialov. Naše Objemčke so ustvarjale male ročice ob pomoči starih staršev na skupnem srečanju, kjer nam je ob zagnanem delu in prijetnem druženju hitro minilo torkovo popoldne. Objemčke bodo prejeli bolni otroci in otroci iz socialno ogroženih družin v prazničnem decembru. Veseli smo, da smo lahko nekaj sebe prispevali k sreči drugih.

Veronika Tihelj Bajc

TEDEN OTROKA, 3. 10.–7. 10. 2011

V tednu otroka, ki je letos sledil geslu SOLIDARNOST – Z ROKO V ROKI, so potekale naslednje dejavnosti:

1. TEHNIŠKI DAN Kaj se skriva v lipi? V sodelovanju z učenci in mentorji predmetne stopnje bomo v okviru mednarodnega kiparskega srečanja izpeljali tehniški dan, na katerem bodo učenci 1. triade iz odpadnih koščkov lesa izdelovali vozila. Dan bomo zaključili s postavitvijo razstave.

2. SLAVNOSTNA MALICA

En dan v tednu bomo imeli slavnostno malico s slavnostnim pogrinjkom, ki ga bodo učenci izdelali sami.

3. OGLED RISANEGA FILMA

Risani film bo zajemal tematiko sprejemanja drugačnosti v družbi. Kaj pomeni skromnost, pomanjkanje, izločanje posameznika.

4. URA PRAVLJIC

Uro pravljic bodo v 1. triadi izpeljali učenci višjih razredov.

Ob tednu otroka so v mesecu oktobru in novembru potekale še nekatere

dejavnosti:

- NARAVOSLOVNI DAN - GOZD
- IZDELAVA OBJEMČKOV NA DELAVNICI S STARIMI STARŠI
- DELAVNICA Živi preprosto in solidarno – v smeri podnebne pravičnosti V SODELOVANJU S SLOVENSKO KARITAS
- TRADICIONALNI MEDENI ZAJTRK

Dejavnosti so potekale v smeri ozaveščanja o problematiki podnebnih in okoljskih sprememb v svetu ter o problematiki socialno ogroženih otrok.

Veronika Tihelj Bajc

Foto: Arhiv OŠ Col

V četrtek 24. 11. 2011 smo z učenci prve triade OŠ Col izpeljali delavnico Živi preprosto in solidarno – v smeri podnebne pravičnosti.

Delavnico smo začeli s predstavitvijo življenja otrok v Peruju. Naša sodelavka Helena Rebek je v okviru organizacije društva mladih Vozel iz Vipavskega Križa obiskala perujske otroke, spoznala njihov način življenja ter pomagala pri vsakodnevnih

opravilih v tamkajšnji sirotišnici. Življenje v Peruju je polno bolečine, saj otroci živijo v pomanjkanju in niso ozaveščeni o osnovnih higienskih navadah in onesnaževanju. Zato smo se odločili, da naše učence seznanimo s problematiko na drugih koncih sveta. Poleg tega so naši učenci spoznali njihove kulturne navade.

Po predstavitvi fotografij smo izpeljali interaktivni delavnici Igra vlog – gradnja avtoceste in problem živali ter Afriški otroci gredo po vodo. Pri tem so skozi igro sami doumeli, kakšen problem živalim predstavlja človeško poseganje v naravo ter kako je voda v Afriki dragocena.

Zatem smo si ogledali še 8-minutni film na DVD-ju, ki je učencem odprl svet neskončnih vprašanj o zdravju, družini, vodi, onesnaževanju, osnovnih človekovih pravicah, torej o vprašanih, o katerih se naši otroci sicer ne sprašujejo.

Delavnico smo sklenili z izdelavo likovnih izdelkov iz odpadnega materiala. Učenci prvega razreda so izdelali papirnate žoge iz časopisa in odpadnih plastičnih zamaškov, učenci drugega in tretjega razreda pa so iz kaširanih jogurtovih plastenk izdelali afriške otroke.

Otroci iz držav, ki živijo v pomanjkanju, so nas naučili, da moramo biti strpni in prijazni drug z drugim, da smo na svetu vsi enako pomembni in da nam odrasli morajo omogočiti izpolnitev temeljnih pravic. Čeprav smo še majhni, se tega že zavedamo.

Veronika Tihelj Bajc

6. KIPARSKO SREČANJE

Navdušenje mladih ustvarjalcev in dosedanje izkušnje so nas spodbudile, da smo sledili začrtani poti in tudi letos odprli vrata mladim kiparjem na tradicionalnem kiparskem srečanju **KAJ SE SKRIVA V LIPI?**

Letos smo v našo sredo povabili dijake Tehniškega šolskega centra Nova Gorica in učence Osnovne šole Dobravlje. Vzporedno pa je potekal tudi tehniški dan za učence prev triade OŠ Col z enako vsebino.

Ob pridobivanju novih izkušenj in znanj so mladi ustvarjalci pokazali izjemno odgovornost, spretnost in sodelovanje.

In prav s svojo navdušenostjo nas vedno znova spodbujajo k novim zamislim in želji po novih srečanjih.

Živimo v času, ki je drugačen od preteklosti. Smo v času, ko je naše bivanje razpeto med materialnimi in virtualnimi svetovi. Ti so prenasajeni z mirujočimi in gibljivimi slikovnimi sporočili, predmeti, svetlobnimi znaki ...

Prav zaradi tega se pri ljudeh vedno bolj pojavlja potreba po iskanju prvobitnosti v naravi, po stiku z naravnimi materiali, po izbiri naravno pridelane hrane, po življenju brez hitrega tempa ...

Tudi v našem šolskem okolišu, na območju Cola, Podkrajja, Hrušice, Vodice, postaja primarno delo z lesom le še spomin na trdo preteklost, ko je bil prav gozd tisti, ki je prednikom omogočil preživetje. Ta spomin uspešno negujejo nekateri rezbarji in drugi odrasli mojstri, ki jim je les osnovni material za njihovo oblikovanje, na drugi strani pa se trudimo, da bi negovali ta spomin tudi na naši šoli. Kiparski tabor, že četrti po vrsti, je dogodek, s katerim na svoj način postavljamo spomenik(e) našim prednikom – gozdarjem.

Številni ustvarjalni koncepti, ki smo

jim priča dandanes, brišejo meje med področji likovne umetnosti, umetne obrti in oblikovanja. Tudi naši učenci in povabljeni gostje se ne obremenjujejo s tem, kam bi svoje delo uvrstili. Najpomembnejše jim je, da se izrazijo na svoj način, da povedo o svojih občutjih in doživetjih, da so pri oblikovanju igrivi in radoživi, taki kot znajo biti v vsakdanjem življenju. Njihov ustvarjalni prispevek bo ozaljšal in oplemenitil okolico naše šole, hkrati pa bo spodbujal k ohranjanju kulturnega spomina našega kraja kot ustvarjalni izziv za bodočnost.

Silva Karim, vodja kiparskega tabora in mentorica za likovno področje

Kaj se skriva v lipi? - vsakoletno kiparsko srečanje, letos že šestič

Tudi mi še ne vemo. Vemo pa, da so se udeleženci kiparskega srečanja veliko družili, se pogovarjali in si izmenjevali osebne in delovne izkušnje, kajti les nam ponuja mnoge možnosti za kreativno ustvarjanje.

Sodelavci projektne skupine smo navdušeni predvsem nad samim potekom kiparskega srečanja in se strinjamo, da nas je sodelovanje ne samo povezal, temveč tudi strokovno in osebno obogatilo. Ta dejstva utrjujejo medosebno zaupanje in odpiranje novih poti. Nove poti pa se lahko nagibajo tudi k poglobljenemu odnosu do kulturne dediščine in k obujanju tradicionalnih obrti.

Torej se zdi vse bolj smiselno učence

in dijake sodobnega časa vzgajati tudi k odgovornosti do kulturno-etnološke dediščine in k odgovornosti za življenje.

Nataša Grom, mentorica za tehnično področje

P. S. Ob vsem prijetnem, kar doživimo udeleženci vsakoletnega kiparskega srečanja, pa ne morem mimo neprijetnih izkušenj. Letošnje razdejanje, ki nas je pričakalo na dvorišču šole po colski nedelji, se nas je dotaknilo in nas prizadelo.

Tudi o tovrstnem sodelovanju kraja in šole je dobro biti obveščen. Zakaj? Da bi k spoštovanju prednikov dodali še spoštovanje dela vrstnikov in prijateljev.

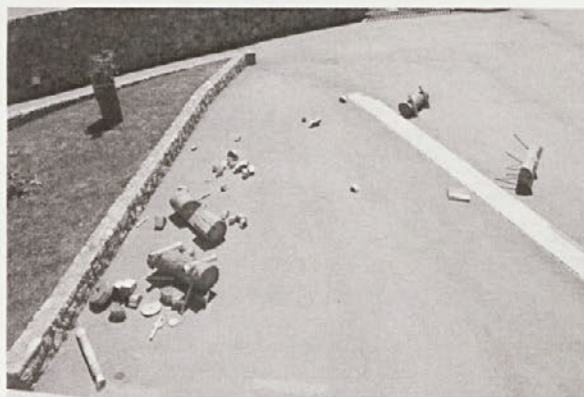
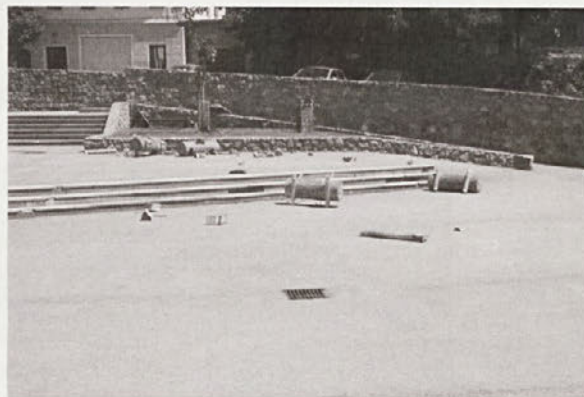

Foto: Arhiv OŠ Col

TEHNIŠKI DAN

V torek 6. 12. 2011 smo imeli na naši šoli tehniški dan. Izdelovali smo brezove metle. Kako se delajo, sta nam pokazala starejša gospoda, oba Toneta – Čuk in Škvarč. Povedala sta, da sta svoje prve metle naredila že pri desetih letih.

Vzeli smo 5 brezovih vej, ki jih je prejšnji dan nabral hišnik. Veje smo povezali z žico, v sredino pa smo dodajali nove. Vse to smo krepko stisnili z vrvjo, ki jo je z nogo napel pomočnik sošolec. Metlo je bilo treba še dobro stisniti z žico in imeli smo končni izdelek. Pravo brezovo metlo! Sledila je malica ... mmm, pica.

Po malici sta nas gospoda Toneta zapustila, mi pa smo sami začeli izdelovati manjše brezove metle. Iz manjših vej je vsak naredil dve metli. Ker pa jaz pri tem delu nisem bil najbolj zagnan, mi je učiteljica dodelila še „posebno“ nalogo, da napišem ta prispevek za Colski časnik.

Tehniški dan mi je bil všeč in upam, da bo še več takih. Pa čeprav bom kasneje moral o njih napisati kakšen prispevek.

Franko Trošt

Foto: Arhiv OŠ Col

NA OŠ COL NOV KOMBI ZA PREVOZ UČENCEV

Novembra smo po dolgem pričakovanju na colski šoli v uporabo dobili nov Volkswagnov kombi. Nov kombi krasi: moč motorja 140 KM, pogon na vsa štiri kolesa, sistem proti zdrsu koles, varnostna oprema v vozilu in druga dodatna oprema. Občina Ajdovščina je na krajši slovesnosti v osnovni šoli Šturje predala ključe vozil naši in trem drugim šolam. Župan Poljšak je v nagovoru dejal, da so vozila nabavljena zaradi otrok in njihove varnosti. Sam pa dodajam: »Naj se kombi postara brez prask in bušk.«

Šolarji in voznik vam zagotavljamo, da je vožnja z novim kombijem varna, udobna in prijetna.

Peter Vidmar

Foto: Arhiv OŠ Col

IZ SVETA ŠPORTA

V mesecu maju smo na šoli organizirali medobčinsko prvenstvo v nogometu za učence 4. in 5. razredov. Udeležile so se ga šole iz ajdovske in vipavske občine. Učenci naše šole so dosegli 2. mesto, Kristjan Bajc pa je bil s štirimi doseženimi zadetki najboljši strelec prvenstva.

Stojan Koren

ZA-GOVOR PODOB

V lanskem Colskem časniku smo objavili prispevek o fotografu, colskem rojaku Mateju Peljhanu. Sedaj z veseljem ugotavljamo, da je za njim še plodnejše leto umetniškega ustvarjanja v svetu fotografije, saj je dobitnik več kot tridesetih priznanj na mednarodnih in domačih fotografskih natečajih. Svoje znanje je z obilico občutka, doslednosti in s študijskim pristopom nadgradil do te mere, da se lahko še bolj posveča fotografiji kot izpovednemu sredstvu, pravzaprav že umetniški stvaritvi, njegove dela so namreč likovno dovršena.

V Ljubljani smo bili septembra navzoči na otvoritvi Matejeve prve samostojne razstave. Predstavil se je s svojimi najboljšimi deli, ustvarjenimi v črno-beli tehniki in nas tako s svojo "zgodbo" popeljal skozi življenje, od rojstva do smrti.

Istega dne je izšla tudi knjiga o fotografiji, v kateri je Matej Peljhan naveden kot soavtor. Gre za delo z naslovom "ZA-govor podob". Matej je vanj prispeval svoje najbolj izpovedne fotografije, nekaj jih je dodal še priznani fotograf Jure Kravanja, doma s Celja, o podobah pa je v knjigi spregovoril psihoanalitik Dušan Rutar.

"ZA-govor podob" nosi podnaslov "filozofija fotografskega pogleda", z besedami in s sliko skuša spodbuditi gledalca ter bralca, da začneta ob fotografijah samostojno razmišljati ter tako oblikovati odnos fotografija - vrednote družbe, odtujenost, odnos do vere, drugačnost, dogajanja v družbi. Že ob listanju knjige ali ob njenem poglobljenem branju spoznavamo, kako je vse dogajanje okrog nas zelo povezano, kako ima vse svoj smisel in razlago. Potrebno se je le ustaviti, si vzeti čas, iskati svoj pogled, premisliti o doživetih čustvih ter se vprašati,

zakaj je tako. Prav to pa j je bil verjetno namen avtorjev.

Mateju ob pomembnem dogodku iskreno čestitamo in mu želimo še naprej tako plodno in uspešno ustvarjanje.

Evoe Eratnik

TO NISO GLASOVI, TO SO PLANETI IN SONCA, KI NENEHNO KROŽIJO!

Pisalo se je leto 2006 ...

Želja mladih pevcev, da bi prepevali v novem, svežem zborovskem sestavu je postajala večja in večja in tako se je nekega nedeljskega popoldneva v naših krajih začela nova pevska zgodba. Rodil se je mešani pevski zbor. Petkovi večeri so postali čas druženja, prepevanja in odkrivanja velike zakladnice, ki sliši na ime glasba. Iz petka v petek so pod taktirko gospe Martine Peljhan iz pevske sobe prihajale vedno nove melodije, včasih kot razigran pomladni vetrič vesele in poskočne, spet drugič nežne kot jutranja rosa, včasih pa tudi otožne in žalostne. Repertoar se je večal, večala se je tudi želja po odkrivanju novih in novih melodij, ki so bile najprej v veselje vsem pevcem, seveda pa tudi poslušalcem. Po začetnem udejstvovanju brez imena, se je počasi oblikovalo tudi le to. Iz kar nekaj predlogov je na koncu postalo jasno, da se bo zbor imenoval Mešani pevski zbor Duri. Želeli smo, da ime predstavlja tako naše delo kot tudi kraje kjer smo doma. Ime Duri se je izkazalo kot dobra in logična izbira. Col in vsi okoliški kraji ležijo na robu in na prepihu med notranjsko in primorsko. Iz naših krajev se odpira pogled na sončno Vipavsko dolino, Kras, pozorno oko pa lahko uzre tudi napeta jadra jadrnic, ki režejo morske valove na skrajnem zgornjem delu Jadranskega morja. Naši kraji tako predstavljajo nekakšne duri iz notranjosti naše lepe dežele proti Vipavski dolini oz. morju. Drugi pomen imena pa oriše naše delovanje in naš karakter, saj du-

rovski akordi zvenijo veselo, razigrano, odprto. Pevci mešanega pevskega zbora Duri smo tako iz sezone v sezono prepevali in svoje veselje ob petju in glasbi z vsakim koncertom poskušali podeliti s slehernim, ki nas je poslušal in podpiral. Letos tako mineva pet let našega delovanja. Kot še nobeno sezono do sedaj, tudi letos nismo počivali. Seveda smo nastopili na dveh prireditvah, ki sta praktično obvezni za vsak zbor tod okoli, januarja na občinski reviji v Vipavi in nato na začetku pomladi še na prireditvi Primorska poje. Letos smo se predstavili v deželi pršuta in terana, nastopili smo v Komnu.

Gustav Mahler

Leto 2011 je t. i. Mahlerjevo leto. Letos mineva 150 let od Mahlerjevega rojstva in 100 let od njegove smrti. Gustav Mahler velja za enega najpomembnejših skladateljev 20. stoletja. Zanimivo je, da je Gustav precej povezan tudi s Slovenci oz. z našo prestolnico. Pri svojih rosnih 21 letih je Mahler leta 1881 prišel v Ljubljano ter nato v letih 1881 in 1882 deloval kot dirigent Deželnega gledališča. Kritiki tedanjega časa so ga opisovali kot velikega glasbenika, ki je zelo predan svojemu delu in ki svoje delo opravlja z največjo mero zagnanosti in resnosti. Udejstvovanje v Ljubljani je Mahler končal po sezoni 1882, saj je leta 1883 postal dirigent v Kasslu, nato pa je leta 1886 odšel za drugega dirigenta v Novo mestno gledališče v Leipzig. Glasbena pot ga je vodila v več prestolnic Evrope in v druge kraje,

kjer je s svojim prefinjenim čutom za glasbo odkrival velikanski svet melodij in kompozicij in kjer je s svojim znanjem bogatil takratni kulturni svet. Pot ga je zanesla tudi čez lužo, saj je deloval tudi v New Yorku in nekaterih drugih ameriških mestih. Svoje ideje in videnje glasbe je vztrajno prelival na papir in ustvarjal dela, ki plemenitijo in bogatijo zakladnico svetovne klasične glasbe.

8. simfonija – Simfonija tisočev

Eno izmed teh del je tudi 8. simfonija, naslovljena tudi Simfonija tisočev. Skladatelj sam jo je poimenoval »Sporočilo ljubezni v časih brez ljubezni!« Ko je simfonijo končal je pisal svojemu prijatelju dirigentu Willemu Mengelbergu in v pismu pravi: »Predstavljajte si, da nenadoma zazveni vesolje, to pravzaprav niso več človeški glasovi, temveč planeti in sonca, ki nenehno krožijo!« Prva izvedba se je zgodila 12. 9. 1910 v Munchnu. Vsega skupaj je takrat nastopilo nekaj več kot tisoč glasbenikov. Prvi del simfonije je v latinščini. Gre za binokostno hvalnico Veni, creator spiritus (Pridi, stvarnik sveti Duh), v drugem delu pa se srečamo z zaključkom Goethejeve pesnitve Faust, poslednjim sporočilom osvobodjene moči ljubezni.

Sredi novembra lani smo Mepz Duri dobili povabilo, da bi nastopili in sodelovali pri izvedbi te simfonije. Vabilu smo se odzvali in tako konec zime začeli s pripravami na ta dogodek.

Obseg dela je res velik, saj notna partitura za zborovski del simfonije obsega skoraj 200 strani. Kot bi mignil, je prišel konec junija, ko smo začeli s skupnimi vajami v Ljubljani. Pri projektu Mahler, 8. simfonija je sodelovalo 21 zborov iz Slovenije in Hrvaške, orkestra slovenske in zagrebške filharmonije ter osem solistov. Zbori smo bili razdeljeni na prvi in drugi zbor, sodeloval je tudi otroški zbor, ki so ga sestavljali otroci iz Slovenije in sosednje Hrvaške. Skupno je bilo na odru 1083 nastopajočih. Koncert se je izvajal na prostem, na Kongresnem trgu v Ljubljani. Zadnji teden pred koncertom so vaje potekale vsak dan in končno je prišla nedelja 3. julija, ko je ob ugašajočem poletnem dnevu iz ust več kot 800 pevcev zazvenela slovenska himna. Po celotnem Kongresnem trgu so odplavale besede »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da koder sonce hodi prepri iz sveta bo pregnan!« In za tem mogočen uvod v simfonijo: »Veni, veni creator spiritus!!« Občutek, ko več kot tisoč nastopajočih skupaj izvaja neko delo je res veličasten in lahko bi rekli tudi zelo vznemirljiv. Prepletanje glasov pevcev in instrumentov se zlije v čudovito harmonijo glasbe, ki vsakega potegne vase in navda z zadovoljstvom in le redkokaterga pusti hladnega. Dirigent Valerij Gergijev je poskrbel, da je ta velika množica izvajalcev ubrano izvedla celotno delo, vsi na odru pa smo uživali in se prepustili, da se nas glasba dotakne in nas očara. Po uspešni izvedbi v Ljubljani smo se naslednji dan odpeljali v Zagreb in v Areni Zagreb simfonijo izvedli še enkrat.

Sporočilo ljubezni ...

Naj si za konec še enkrat sposodim besede Gustava Mahlerja: »Sporočilo ljubezni v dneh brez ljubezni!« Lahko rečemo, da se časi ne spreminjajo. Tudi danes nam te besede veliko

povedo, mogoče se tudi malo zamislimo ob njih. Mahlerjeva največja strast in veselje je bila glasba, zato je tudi ves svoj notranji svet doživljal skozi njo samo. Na nas je, da v sebi odkrijemo, kaj je naše sporočilo ljubezni, kaj v sebi nosimo, torej kaj smo. Pomembno je, da to sporočilo znamo podeliti z ljudmi

okrog nas oz. da se spomnimo nanj, ko ga potrebujemo tudi sami. Če nam bo to uspelo, se nam ni bati za nov, lepši jutri.

Marko Koren

Veni, creator spiritus.
Foto: Franc Koren

8. februar, slovenski kulturni praznik
Foto: Franc Koren

Kongresni trg kot na dlani.
Foto: Marko Koren

Arena Zagreb.
Foto: Marko Koren

Obvestilo za gasilsko veselico na Colu.
Foto: Tim Žgavec

Društvo Trillek v "akciji" na colskem igrišču.
Foto: Tim Žgavec

Otroci se igrajo.
Foto: Luka Bizjak

